

דברי הכנסת

הישיבה החמישים-ותשע של הכנסת השלוש-עשרה

יום שלישי, י"א בשבט התשנ"ג (2 בפברואר 1993)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:01

תוכן העניינים

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	
הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון – חברות בוועדה), התשנ"ב–1992	
(הצעת חבר הכנסת ח' מירום)	
הצעת חוק הרשות לפיתוח הנגב (תיקון – גבולות הנגב), התשנ"ב–1992	
(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)	
סקירת שר המדע והטכנולוגיה על פעולות משרדו	
שאלות ותשובות	
מחירי הטיסות לישראל	
פיתוח תיירות במגזר הערבי	
אי-הרשעה בגין ניהול בית-בושת	
חוק להגנת קטינים וחסרי ישע	
המכון להשתלמות שופטים	
בית-משפט השלום בפתח-תקווה	
בניית דירות בקרבת מאגר דלק	
מניעת זיהום הים בדלק	
המזבלה האזורית חוף הכרמל	
דליפת צינור גז בסמוך לתלמוד-תורה	
אי-תקינותם של אתרי סילוק אשפה	
המזבלה האזורית חוף הכרמל	
מניעת הכניסה לארץ מעולים החולים במחלות כרוניות	
שיעור נשאי נגיף האיידס בירושלים	
תקציב מערכת הבריאות במגזר הערבי	
רופאים פלשתינים בשטחים ובמזרח-ירושלים	
כדורי הרזיה ונזקיהם	
אמצעי הגנה בתחנות לבריאות הנפש	
מצוקת האשפוז בבתי-החולים	
שכר לסטז'רים עולים בבתי-החולים	
מוסדות לקשישים הפועלים ללא רשיון	
סגירת מוקדי מגן-דוד-אדום	
סגירת רחוב בירושלים לתנועה בשבת	
הדחת מנהל אגף בעיריית פתח-תקווה	
סיכון בטיחותי ברובע היהודי בירושלים	
אי-שימוש בתקציב לבניית בתי-ספר בירושלים	
עולים לא-יהודים	
בחירות לרשויות המקומיות	
הצעת חוק הליכי תכנון דרכים ומסילות ברזל, התשנ"ג–1993	

(קריאה ראשונה)

הצעת חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות), התשנ"ב-1992

(הצעת חבר הכנסת א' פורז)

שאלות ותשובות

ליקויים בבית-ספר בפתח-תקווה

הפיכת בית-ספר חילוני בבני-ברק לחרדי

בית-הספר לאמנויות במצפה-רמון

כוונה לסגור בתי-ספר בבני-ברק

בית-הספר לאמנויות במצפה-רמון

השמעת שיר ברדיו

פגיעת תלמידי תיכון בפועל ערבי

הצעת חוק מכוני כושר (רישוי ופיקוח), התשנ"ג-1992

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

הצעות לסדר-היום

מערכת החינוך

הצעה לסדר-היום

מערות קבורה בגבעה-הצרפתית

הצעה לסדר-היום

סידורי בטיחות ונוהלי שמירה בגני-הילדים

הצעות לסדר-היום

סמים בקרב תלמידי בתי-הספר

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת, יום שלישי, י"א בשבט התשנ"ג, 2 בפברואר 1993.

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת:

הצעת חוק רציפות הדיון בהצעות חוק, התשנ"ג-1993, שהחזירה ועדת הכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

עוד הונחו על שולחן הכנסת מסקנות ועדת הכספים בנושא: התמוטטות ענף ההדריים. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון – חברות בוועדה), התשנ"ב-1992

(הצעת חבר הכנסת ח' מירום)

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעות חוק בדיון מוקדם. הצעת חוק קס"ט, הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון – חברות בוועדה), התשנ"ב-1992, של חבר הכנסת חגי מירום. הנמקה מהמקום.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להציג את הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון – חברות בוועדה), התשנ"ב-1992. הצעת חוק זו באה לקבוע עיקרון אחד, והוא, שמי שהיה חבר ממשלה לא יוכל להיות חבר הוועדה תוך שנה או שנתיים – נקבע את התקופה בוועדה – מיום סיום כהונתה של הממשלה שבה היה חבר.

חברי הכנסת, נתקלנו בבעיה הזאת כאשר היו חילופי שלטון בישראל, ושרים מהליכוד הוצעו כחברים ויושבים-ראש של הוועדה לענייני ביקורת המדינה. נוצר מצב משונה, שהמבוקר צריך להיות מבקר והמבקר צריך להיות מבוקר, מצב שנראה לא רצוי. מבקרת המדינה העירה על כך, ואכן ועדת הכנסת, בהסכמה רחבה מאוד, החליטה להמליץ כי בראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה יעמוד חבר הכנסת דן תיכון, שלא כיהן בממשלה הקודמת ומשום כך יכול היה לעמוד בראש הוועדה, ולא חברי כנסת אחרים, שהיו שרים בממשלה הקודמת. יש חשש לגיטימי לניגוד אינטרסים, ולכן היתה הסכמה רחבה מאוד בוועדה, שבבוא העת נחוקק. הנה אני מציע לחוקק את זה.

הממשלה לא קבעה עמדה, ולא במקרה. הממשלה לא קבעה עמדה מפני שמדובר בחקיקה פנימית בתוך הכנסת.

אני חושב שהצעת החוק ראויה לאישור, ואני מבקש מחברי הכנסת לתמוך בהצעת החוק ולהעבירה להמשך חיקוק בוועדת הכנסת. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

נעבור להצבעה, לאחר שהיתה הנמקה מהמקום.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

היו"ר ש' וייס:

אדוני השר, בבקשה. חשבתי שזה מוסכם על הממשלה.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כפי שאמר חבר הכנסת חגי מירום, אכן הממשלה החליטה שלא לקבוע עמדה. כיוון שאני עומד כאן להשיב לגוף העניין, אני רוצה לומר דברים מספר, ובסוף הדיון ישקלו חברי הכנסת אם להצביע כך או אחרת.

בעניין זה אני מביע את דעתי האישית, על יסוד לימוד הנושא.

לדעתי, אין צורך בחקיקה בנושא זה, צריך לאפשר לכנסת להסדיר את הנושא בעצמה. והראיה, כפי שהזכיר חבר הכנסת חגי מירום, מציע ההצעה, הכנסת אכן מצאה פתרון מעשי לפעולת הוועדה לענייני ביקורת המדינה בעת חילופי השלטון, בחודש יולי 1992, לאחר הבחירות לכנסת השלוש-עשרה, וההסדר היה שהסיוג יחול רק על יושב-ראש הוועדה ולא על חברים בוועדה, וגם זה ללא צורך בחקיקה.

נושא ניגוד העניינים, או משוא פנים, או קשר, או עניין אישי בדיון בוועדה של הכנסת או במליאה, מוסדר, כידוע לחברי הכנסת, במסגרת תקנון הכנסת, כללי אתיקה, החלטה של הכנסת. הוא לא מוסדר בחקיקה.

אם יש צורך בחקיקה, המקום המתאים הוא לא חוק מבקר המדינה אלא חוק אחר, שעוסק בהסדרת פעולות הכנסת. כאשר נזקקה הכנסת לטפל בנושא של ניגוד עניינים של חברי כנסת, אומנם בקשר לענייניהם האישיים, סייגים על עיסוק נוסף, היא הכלילה את סעיף 13א בחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם. לדעתי, שם המקום המתאים, ולא בחוק מבקר המדינה.

בנושא הזה, לפי דעתי, לא צריך להגדיר את העניין כחשש לניגוד עניינים. בסופו של דבר, מדובר בפורום פרלמנטרי, זה לא פורום שיפוטי ולא מעין שיפוטי, זאת לא מערכת אקזקוטיבית, כמו הנהלת עירייה, שבה דובר בפסק-הדין בעניין סיעת הליכוד נגד עיריית פתח-תקווה, שחבר הכנסת מירום בוודאי מכיר אותו. שם דובר בגוף ביצועי, ונקבע שחברי הנהלה – אגב, שם לא דובר בחברי הנהלה לשעבר אלא בחברי הנהלה – לא יוכלו להיות חברים בוועדת הביקורת.

אני חושב שגם מבחינה מעשית ההוראות המוצעות הן די גורפות, כי בעצם כל שר לשעבר לא יוכל להיות חבר בוועדה. לא שהוא לא יוכל להיות יושב-ראש – זה ההסדר שנקבע – אלא הוא בכלל לא יוכל להיות חבר. אני חושב שההוראה הזו גורפת מדי. בסך הכול, אנחנו מדברים בפורום פרלמנטרי. אם יהיו מצבים שיחייבו שהשר לא ישתתף, מפני שיהיה ניגוד עניינים בין השתתפותו בדיון לבין הקשר שלו לנושא דוח הביקורת – יש מסורות בפרלמנט באותם כללי אתיקה שהזכרתי, אותן מסורות יקבעו אם הוא ישתתף או לא ישתתף בדיון. חבל לנו להרבות בחקיקה בעניינים מהסוג הזה, טוב יותר שיישאר במסגרת של תקנון או נוהל.

לסיכום הדברים אני רוצה לומר שוב, שבעת חילופי השלטון נמצא פתרון ללא חקיקה, והוא סיוג רק לעניין כשירותו של שר לשעבר להיות יושב-ראש, ואז נמצאה הפשרה שחבר הכנסת דן תיכון, שלא היה שר, יעמוד בראש הוועדה, והוא עושה את מלאכתו היטב. ההצעה שלפנינו מחמירה עוד יותר מהדרישות בחוות הדעת של מבקרת המדינה.

אני מביע דעה אישית, מאחר שהממשלה לא קבעה עמדה לכאן או לכאן, השאירה את הדבר לשיקול דעתם של חברי הכנסת. כך עומדים הדברים, ואני משאיר אותם לשיקול דעת חברי הכנסת, אם להצביע לכאן ואם לכאן.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

לתשומת לבו של חבר הכנסת חגי מירום, יושב-ראש ועדת הכנסת, הכלל הוא שאם הממשלה מסכימה משתמשים בפרוצדורה של הנמקה מהמקום. לכן שאלתי אם הממשלה מסכימה. כשלממשלה אין עמדה, אין הנמקה מהמקום. אך כיוון שהוועדה שצריכה לטפל בעניינים האלה היא הוועדה שאתה עומד בראשה, תתמודדו בעתיד עם הבעיה. היום נקבל את הפרוצדורה הזאת.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מי תומך בהצעה שהביא לפנינו חבר הכנסת חגי מירום, הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון – חברות בוועדה), התשנ"ב–1992? מי שהוא בעד ההצעה, 'צביע.

הצבעה מס' 1

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 7

נגד – אין

נמנעים – 2

ההצעה להעביר את הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון חברות בוועדה), התשנ"ב–1992, לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

שבעה תומכים, שני נמנעים, אין מתנגדים. חבר הכנסת חגי מירום, ההצעה עוברת לוועדת הכנסת, אני מבין, זה נכון?

חגי מירום (העבודה):

כן.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אם זה תיקון לחוק מבקר המדינה, מן הראוי שזה יעבור לוועדה לענייני ביקורת המדינה; היא המוסמכת לכך.

היו"ר ש' וייס:

בכל מקרה, ההצעה עוברת לוועדת הכנסת, כי היא תחליט לאיזו ועדה היא תעבור. מפלאי התקנון. הוועדה תדון איזו ועדה תדון. תודה רבה, חברי הכנסת.

הצעת חוק הרשות לפיתוח הנגב (תיקון – גבולות הנגב), התשנ"ב-1992

(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק ע"ו, הצעת חוק הרשות לפיתוח הנגב (תיקון – גבולות הנגב), התשנ"ב-1992, של חבר הכנסת דוד מגן. חבר הכנסת דוד מגן, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, לכאורה מדובר כאן בתיקון טכני לחוק הרשות לפיתוח הנגב. כמי שעקב אחרי חיקוקו של החוק הזה, כאשר היה פרי יוזמה פרטית של חבר הכנסת עמיר פרץ – ואני עקבתי אחר החיקוק בכהני בממשלה – אני רוצה להדגיש, כי נשמט סעיף בתיקון החוק, כאשר בעת הדיונים בוועדת הכלכלה של הכנסת הכוונה היתה להגדיר את הנגב לצורכי החוק הזה כתחום שנמצא מדרום לקו 110. הכוונה היא, שבמקום הניסוח המקורי "שמדרום לקו 110", יבוא "שמדרום לקו 115".

מהות התיקון עניינה המתרחש היום בחבל-לכיש. לא שחוק הרשות לפיתוח הנגב הספיק לגרום מאז חיקוקו להפתעות מיוחדות ולפיתוח מרחב הנגב, אלא, לצערי הרב, אני שומע בוועדות הכנסת כי הממשלה החדשה קיבלה החלטות רגרסיביות. אדוני שר הכלכלה והתכנון, אולי בדברייך תואיל להתייחס לאותה החלטה תמוהה שנתקבלה בוועדת השרים לענייני כלכלה להקפיא את העברת מפעלי תע"ש לנגב, כמו גם להחלטות אחרות, אשר כנראה במסגרת הססמה הגדולה לשינוי סדרי עדיפויות – עדיין מעמידות את הנגב בצל.

אני, בכל זאת, שייך לאופטימיים, ואני חושב כי פעילות נמרצת מטעם האופוזיציה תמריץ בסופו של דבר את הממשלה להפשיר את ההקפאות המשונות, תמריץ את הממשלה ליצוק תוכן וחיים ברשות לפיתוח הנגב, וכשהרשות הזאת תפעל לפי הכוונה המקורית של המחוקק, וכאשר הממשלה תעמיד משאבים ותקציבים לרשות הרשות ותאפשר לה לגייס את המשאבים בכוחות עצמה – אין ספק שהנגב יקבל תרומה משמעותית. במסגרת התרומה הזו, אני חושב שצריך לכלול את כל יישובי חבל-לכיש, ובהם את בירת חבל-לכיש – קריית-גת, בדיוק כפי ששדרות השכנה כלולה בתחום הרשות הזאת, בעוד המרחק ביניהן מבחינת קו רוחב הוא כ-8 קילומטרים.

מותר לי היום לתבוע זאת, משום שהרשות עדיין לא מצביעה על תקציבים. אני תובע זאת משום שאני מנמנה עם האופטימיים, ואני בטוח שהרשות הזאת תקרום עור וגידים ותגיע לביטוי מעשי בשטח.

נכבדי השרים, אני לא יכול להתעלם מכמה החלטות תמוהות שנתקבלו בממשלה בזמן האחרון. אני מתכוון לאותה החלטה המדברת על שינוי בסדרי העדיפויות בערי הפיתוח. הזכרתי את הכוונה לכלול את המושבים עוצם ונוגה, שבהם הפשע הוא חמור והאבטלה בהם חמורה, כמו את העיר קריית-גת, אשר בה, לצערנו, האבטלה גאתה – לצד הכוונות לכלול את היישובים הללו לעניין חוק הרשות לפיתוח הנגב, בתחום הנגב, אינני יכול להבין מדוע במסגרת "שינוי סדרי העדיפויות", כפי שהממשלה החדשה או מפלגת העבודה חרתו על דגלן, מגיעים אתם למסקנות תמוהות האומרות שקריית-גת, עיר הפיתוח שנמצאת במרחק של למעלה מ-70 קילומטר ממרכז הארץ, תוצא מרשימת ערי הפיתוח, ואילו בית-שמש, שהיא עיר סימפתית אבל עיר לוויין של הבירה, הנמצאת בקושי במרחק של 25 קילומטר ממרכז הארץ, תיכלל ברשימה.

שנים רבות טיפלתי בטיפול המגזר הערבי. אני שמח שהחלטת הממשלה מלפני שבוע וחצי, המדברת על קידום ועידוד ערי פיתוח, כללה בדגש ובסעיף מיוחד את הטיפול באום-אל-פחם. אבל אני מתקומם נגד הרצון לכלול את העיר אום-אל-פחם במסגרת הטיפול הנקודתי הפרטני בערי הפיתוח, בעוד היד השנייה מוציאה את קריית-גת מרשימת ערי הפיתוח.

אני מקווה מאוד, שלא שיקול פוליטי עונתי של סמיכות למערכת הבחירות לרשויות המקומיות הוא שהנחה את הממשלה בעת קבלת ההחלטות הללו. הואיל ויושבים כאן שני השרים, שר המשפטים ושר הכלכלה והמדע, שניהם משפטנים דגולים, אני רוצה גם להזהיר: החלטת הממשלה לא יכולה לבוא לידי ביטוי מעשי, אם הכנסת לא תשנה את חוקיה. אתם לא יכולים להתעלם ולרמוס ברגל גסה את חוק ערי ואזורי פיתוח ואת החוק לעידוד השקעות הון.

אם התכוונתם לקבל החלטה ולנפנף בהחלטה זו כדי שכמה אנשים ישלו את עצמם וכמה יכעסו, אני רוצה להזהיר ולהדגיש: כל שינוי בסדרי עדיפויות אלה חייב לקבל ביטוי בתיקוני חקיקה – ובמיוחד שני החוקים האלה. אני מאמין שהכנסת הזו, שהיא ריבונית, לא תשעה ולא תיגרר אחרי שיקולים שאינם ממין העניין.

ובשלב זה, במסגרת הרצון והמאבק לערוך סדרים לפי ההיגיון, לפי הרציון, לפי הצדק, אני מבקש להתחשב בעיקר במתרחש בחבל-לכיש, או נכון יותר – באי-מתרחש בחבל-לכיש. החבל הזה קולט עולים במספרים מרשימים, אבל בד בבד עם הגידול בקליטת העלייה יש גידול מכאיב, לצערי הרב, גם בתחום האבטלה. ראוי שתימסר ותיוחד תשומת לב ממשלתית לאזור הזה.

אם אנו דנים היום רק בגזרה צרה של תיקון לחוק הרשות לפיתוח הנגב, אני מבקש לקבל את התיקון הטכני המתבקש, אשר ברבות הימים, בעזרת השם ובעזרת חברי הכנסת שיזמו את העניין, יוביל לכך שאותם חבלי ארץ, הסובלים היום ממחסור במשאבים ואולי גם ממחסור בתשומת לב, יקבלו את המשאבים הראויים, ונביא רווחה לנגב ובכלל זה לחבל-לכיש ולבירתו קריית-גת.

אני מבקש, כמובן, לאשר את הצעת החוק ולהעבירה לוועדת הכלכלה של הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מגן. אדוני שר הכלכלה והתכנון, בבקשה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

יש בירה אחת במדינת ישראל והיא ירושלים.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ידידי חבר הכנסת זיסמן, יש הבירה לפי חוק-יסוד: ירושלים בירת ישראל, ויש בירות משניות, אחת מהן היא בירת חבל-לכיש.

רחבעם זאבי (מולדת):

יש גם בירה לשתייה.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

נכון, יש גם בירה לשתייה.

היו"ר ש' וייס:

אני רואה שיש גם בירה ומצב רוח.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

יש גם אל-בירה, במקום שאתה יודע איפה הוא.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אכן יש מחלוקת בין המלומדים לגבי הגדרת הנגב. האפשרות לקבוע את קו 115 במקום 110 היא גם כן לגיטימית, ואנחנו נתמוך בשינוי שהציע קודמי בתפקיד שר הכלכלה והתכנון, חבר הכנסת דוד מגן.

נכון גם שבמהלך החקיקה של חוק הרשות לפיתוח הנגב, בעת הדיונים בוועדת הכלכלה בראשות היושבת-ראש חברת הכנסת לשעבר שושנה ארבל-אלמוזלינו, והחוק שיזם חבר הכנסת עמיר פרץ, הנושא הזה עלה לדיון לקראת סיום הדיונים, ומשום שלא רצו לעכב את החקיקה העלו זאת להצבעה לפני שהתמודדו עם הסוגיה הזאת. מכיוון שזאת ההיסטוריה החקיקתית, אין טעם ענייני שלא לתמוך בהצעה. מה גם שתפקידי הרשות לפיתוח הנגב, על-פי החוק, הם תפקידים המיוסדים על הרצון ליזום פעולות לפיתוח כלכלי וחברתי, להכין תוכניות לפיתוח, לעודד יזמות כלכלית, לתאם בין משרדי הממשלה, ליזום מחקרים, לייעץ, לפעול לריכוז מושבם של הנהלות ושל תאגידים בנגב, ולהגביר את יכולת קליטת העלייה. כל הדברים האלה הם דברים מבורכים, וחיובי הדבר לאפשר גם לקריית-גת, גם ליישובי חבל-לכיש וגם ליישובים כמו זיקים, כרמייה ויד-מרדכי, שנמצאים באותו קו, ליהנות מאותם שירותים שהרשות לפיתוח הנגב אמורה להעניק אותם.

אני רוצה לבשר לך, ידידי חבר הכנסת דוד מגן, שאושר התקציב לגבי 1993 בסך 830,000 שקל תקציב מינהלי, ואמורים להיתוסף עוד מיליון שקלים תקציב לכספי מנוף לפעילות של הרשות לפיתוח הנגב. אלה אומנם סכומים צנועים, אבל בכל אופן הם מלמדים על כוונה לתת לרשות הזאת כלים לעשות את הפעולות שהחוק קבע, ושהדברים יוצאו מגדר אותיות בחוק, שאולי לא היו מעשים חיים, ויהפכו למעשים חיים.

אני רוצה להעיר הערה אחת או שתיים לגבי הנקודות שהעלה חבר הכנסת דוד מגן, בקשר לסיווג של ערי הפיתוח והעברת תע"ש. לגבי הסיווג של ערי הפיתוח, כידוע לך, יש שני מרכיבים בהחלטת הממשלה בעניין סיווג ערי הפיתוח. במלים אחרות, ההחלטה מדברת על אזורי עדיפות לאומית, כאשר יש שתי שיטות: האחת – שיטה גיאוגרפית – – –

רענן כהן (העבודה):

אתה מתכוון לערי פיתוח בקשר לדוח-שבס?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

בדיוק. מדובר על מה שהציבור יודע וקרוי על שמו של מנכ"ל משרד ראש הממשלה, מר שמעון שבס, אם כי העבודה נעשתה על-ידי צוות מנכ"לים בין-משרדי, מלאכה מאוד רצינית, שלקח בה חלק הצוות שאתה היית ממונה עליו כשהיית שר הכלכלה והתכנון, חברי חבר הכנסת מגן. חבר הכנסת רענן כהן, הסיווג מבוסס – א. על מפה גיאוגרפית, שהיא בכל מקרה הרבה יותר רחבה – גם בנגב – מהמפה הקודמת. נוסף על כך, נקבעו גם עקרונות להגדרה נקודתית. כלומר, מעבר להגדרות של המפה הגיאוגרפית, יש אפשרות להגדיר ערים ואזורים נוספים – אולי תיכלל בהם גם קריית-גת – כאזורי עדיפות לאומית נקודתיים. במקרה כזה, הגדרתם תוכל לתת להם גם מעמד א' ולאו דווקא מעמד ב'. זאת השיטה.

הטענה שכביכול היו מניעים פוליטיים חוץ מאשר קביעה – – –

דוד מגן (הליכוד):

לא ענית לי על השאלה, מדוע עקפו את חוק ערי ואזורי פיתוח? יש שם שלושה קריטריונים ברורים.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

עוד לא הגעתי לנקודה הזאת. אני רוצה פשוט להתמודד עם העניין של השיטה הכוללת. הדגשתי שמדובר פה על שני קריטריונים, ואם עיר כלשהי היא באמת במצוקה חברתית ובמצוקת אבטלה, ומנימוקים אחרים ראוייה לעידוד, היא תקבל את העידוד במסגרת הנקודתית. יכול להיות שקריית-גת יכולה להיכנס לזה – אינני יודע.

רון נחמן (הליכוד):

גם מעבר ל"קו הירוק", באותם קריטריונים?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

חבר הכנסת רון נחמן, אתה יודע שבבחירות של יוני 1992 הלכנו על עיקרון מאוד ברור, של שינוי סדר העדיפויות הלאומי – – –

דוד מגן (הליכוד):

זו בדיוק השאלה. שינוי סדרי עדיפויות: אום-אל-פחם כן, קריית-גת לא?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

סדר העדיפויות הלאומי זה עפולה – שגם שם יש איש ליכוד – וצפת.

רון נחמן (הליכוד):

— — —

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני רוצה לסכם ולומר: אנחנו שינינו שינויים משמעותיים את התוצאות של עבודת ועדת-שבס. במהלך החודשים שעברו תוקנו הרבה תיקונים, לרבות תוספות שלא היו בטיוטות. בסך הכול, התוצאה

הסופית היתה יכולה להיות שלמה יותר, לעניות דעתי. היו לי עוד כמה הצעות, בכללן קריית-גת, אבל הממשלה החליטה מה שהחליטה. עדיין נשארה הטכניקה של עדיפות נקודתית. אני רוצה להזכיר שצפת נכללת, טבריה נכללת ועפולה נכללת, לא רק השמות שהזכרתם, עוד רשימה ארוכה.

חיים קופמן (הליכוד):

אלקטורלי נקודתי.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

חוק ערי ואזורי פיתוח יבוא לידי ביטוי, ואם מבחינה חוקית יהיה צורך לשנות אותו, ישנו אותו. אם לא ישנו אותו, תהיה לזה תוצאה משמעותית.

דוד מגן (הליכוד):

קודם כול, הכנסת אישרה בקריאה מוקדמת, ששר הכלכלה יהיה היושב-ראש הבלעדי – – –

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אם אישרתם, זה עניינכם, הכנסת ריבונית. אנחנו תומכים עכשיו בהצעה להעלות את קו הגדרת הנגב מ-110 ל-115, כדי לכלול את חבל-לכיש ואת קריית-גת, שבה כיהן כראש עיר חבר הכנסת דוד מגן, מציע ההצעה. תודה רבה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זיסמן, אנחנו הולכים עכשיו להרחיב את האינטרסים.

רענן כהן (העבודה):

להרחיב את הממשלה הזאת.

היו"ר ש' וייס:

מי בעד אישור – בקריאה טרומית – הצעת חוק הרשות לפיתוח הנגב (תיקון – גבולות הנגב), התשנ"ב–1992, והעברתה לוועדת הכלכלה להכנה לקריאה ראשונה? נא להצביע.

הצבעה מס' 2

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 13

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשות לפיתוח הנגב (תיקון גבולות הנגב), התשנ"ב–1992, לדיון מוקדם בוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

13 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע, אם כן, אדוני חבר הכנסת דוד מגן, שאת השלב הראשון עברת והצלחת. זה עובר לוועדת הכלכלה להמשך הטיפול הנמרץ.

חבר הכנסת רון נחמן?

רון נחמן (הליכוד):

אני שאלתי, לפי העיקרון של קווי רוחב 110, 115, אולי בשלב הבא נעבור גם לקווי אורך 20, 30, 40, 50?

היו"ר ש' וייס:

אני מציע לעבור גם לקווי הגובה והעומק. מייד נברר זאת.

סקירת שר המדע והטכנולוגיה על פעולות משרדו

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין את שר הכלכלה והתכנון, והיום שר המדע והטכנולוגיה, לשאת סקירה במסגרת של עשר דקות. נא להירשם לשאלות – 12 שאלות של דקה כל אחת.

שר המדע והטכנולוגיה ש' שטרית:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להגיש בפניכם את הדוח השנתי על פעולות משרד המדע והטכנולוגיה.

כאשר קיבלתי מידי קודמי בתפקיד, פרופסור אמנון רובינשטיין, את משרד המדע, מצאתי משרד מקצועי מאוד, עם סגל עובדים מסור ומיומן. אני מבקש להודות בהזדמנות זו לפרופסור רובינשטיין על התרומה הברוכה שלו לפעילות משרד המדע, וגם על יחסו החברי בהעברת ענייני המשרד. בהזדמנות זו, ברשותכם, אני רוצה להודות לסגל העובדים במשרד המדע על שיתוף הפעולה בכניסתי לתפקידי, וכן על מלאכת הכנת הסקירה הכפולה המונחת לפניכם, גם הדוח וגם עיקרי המדיניות של המשרד. אני רוצה להזכיר במיוחד כמה עובדים אשר הובילו את המלאכה, אשר נעשתה על-ידי כל העובדים, ובהם את נפתלי ארנון, את פרידה סופר, את יגאל דוניץ, וכמובן את המנכ"ל ד"ר גרשון מצגר.

מאז כניסתי לתפקידי כשר המדע והטכנולוגיה – וכאן אני רוצה להזכיר בהכרת תודה גם את השרים עזר ויצמן, גדעון פת ויובל נאמן, שכל אחד מהם תרם את תרומתו למשרד – עשיתי מאמץ לגבש עם אנשי המשרד מדיניות חדשה, אשר תבליט את החשיבות הגבוהה של המדע והטכנולוגיה בסדר העדיפויות הלאומי של ישראל. זאת כדי לתת תאוצה לפיתוח המדעי והטכנולוגי כאמצעי לפיתוח משקי ולקידום חברתי. במרכז המדיניות שגובשה עומדים כמה קווי יסוד, שהעיקריים שבהם מתווים דרך לזירוז פיתוח התשתית המדעית והטכנולוגית של ישראל, וזאת תוך כדי הפעלה של פרויקט לקידום תעסוקה במדע וטכנולוגיה.

תוכנית העבודה מבטאת מגמה של חיזוק אזורים המרוחקים ממרכז הארץ. יעד זה יושג באמצעות העדפה של מסגרות משותפות, בין-אוניברסיטאיות, אשר יקימו מרכזי מחקר באזורים הללו. כך, על-פי אמונתי, תשולב מצוינות אקדמית עם פיתוח אזורי, וכך גם תחוזק המגמה ליעול השימוש במשאבים מדעיים, אנושיים וכספיים, כדי לקדם נושאים שהם בעלי חשיבות לאומית.

בתוך המערכת הזו קיים גם עקרון המנוף. על-פי העיקרון הזה, משאבים של המשרד יהוו מנוף וגורם מאץ בהשגת אמצעים נוספים ממקורות אחרים, הנחוצים לשם הפיתוח המדעי ולשם ביצוע מחקרים.

במסגרת העיון מחדש במדיניות משרד המדע, החלטנו על כמה קווי פעולה נוספים, ובכלל זה טיפוח המחקר והפיתוח במפעלים קטנים והגברת המודעות המדעית-הטכנולוגית בקרב הנוער ובקרב המבוגרים. כן החלטנו על הנהגת חידושים בשיטות הביצוע, ובכלל זה על הקמת קונסורציום של

גורמי מחקר ותעשייה, על מנת לקדם טכנולוגיות מסוימות, כפי שנעשה בעניין מוליכות העל – או העל-מוליכות – וכן הנהגנו דרישה לחידוש הציוד המדעי, לצורך קבלת מחקרים ומענקי מחקר, ופיקוח רואי-חשבון חיצוניים על ביצוע מחקרים, על מנת לוודא את ביצועם.

דגש מיוחד יושם בהעמקת שיתוף הפעולה המדעי בין-לאומי של ישראל הן עם מדינות והן עם ארגונים מדעיים בין-לאומיים בעלי יוקרה ובעלי משאבים. אני מבקש לדווח לכם בסיפוק רב, כי הממשלה החליטה, במסגרת שינוי סדר העדיפויות הלאומי, להעניק חשיבות מיוחדת להשקעות במחקר המדעי, והדבר בא לידי ביטוי באישור תקציבים נוספים למטרות אלה, זאת מעבר לתקציבים השוטפים, העומדים ב-1993 על 64 מיליון ש"ח. ואלה הם התקציבים הנוספים: הממשלה החליטה להקציב מדי שנה, החל משנת 1993, סכום של 75 מיליון ש"ח למימון מה שאנו קוראים "קרן לאומית למימון תשתיות מדע", או בקיצור: קלת"מ. אני ממתין בכליון עיניים לכך שהאוצר יעביר את הסכום הזה, כדי שנוכל להקים את הוועדה לנושא קרן לתשתיות מדע, אשר תחליט על סדרי העדיפויות ועל חלוקת הכספים שעליהם החליטה הממשלה.

נוסף על הקרן הלאומית לתשתיות מדע, בסך 75 מיליון ש"ח החל משנה זו ובכל שנה, הוקצב השנה סכום של 25 מיליון ש"ח למימון פרויקט לקידום תעסוקה במדע וטכנולוגיה. נוסף על שני הסכומים הללו, הוקצב סכום של 15 מיליון ש"ח, המשותף למשרד הקליטה ולמשרד המדע, כדי לממן פרויקטים לקליטת מדענים עולים. הנה כי כן, אנו רואים את השינוי בסדר העדיפויות לא רק בדיבורים אלא בהחלטות תקציביות.

אני מבקש להזכיר, כי מחויבות הממשלה להעלאת מעמד המדע בסולם העדיפויות הלאומי באה לידי ביטוי גם בתוספת של 100 מיליון ש"ח בכל אחת משלוש השנים הבאות, דהיינו בסך הכול תוספת של 300 מיליון ש"ח, למחקר במוסדות להשכלה גבוהה. תקציב זה נמצא במוסדות להשכלה גבוהה, לא בתחום האחריות הישירה של משרד המדע, אך הוא ראוי לאזכור כדי להראות עד כמה הנושא חשוב בעיני הממשלה.

אני מאמין כי התוכניות שגובשו והמשאבים שהועמדו לביצוען יהוו מנוף לקידום היעד של הפיכת ישראל לאסם המחקר והפיתוח של העולם. דבר זה, לפי דעתי, אינו בגדר חלום שלא ניתן לממשו. דבר זה, לדעתי, הוא בהישג יד, בזכות ההון האנושי עתיר הידע שיש למדינת ישראל, ובזכות העלות הנמוכה יותר של ביצוע פרויקטים בתחומי מחקר ופיתוח בישראל, בהשוואה לעלות של אותם פרויקטים בארצות-הברית ובאירופה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כאיש מדע וכאיש אקדמיה, שהוטל עליו לעמוד בראש משרד המדע, אני חייב לומר לכם שאינני באופוריה. בשנים האחרונות היינו עדים להתדרדרות במעמדו של המדע בישראל. אינדיקטורים שונים מצביעים על כך, שמגזר ההשכלה הגבוהה, שהיה המגזר המתקדם ביותר בתחום המדעי, איבד מבכורתו כתוצאה ממחסור במשאבים ומפיגור בקצב ההצטיידות במכשור מדעי עדכני. סקר שנערך לאחרונה ביוזמה ובמימון של משרד המדע על-ידי החוקרים ד"ר אברהם קסטלר וד"ר אפרים אחרם, ואשר הסתיים לא מזמן ועדיין לא פורסם, מלמד שחלק ניכר מהציוד המדעי באוניברסיטאות הוא מיושן, וקצב חידושו אינו מדביק את הצרכים ואת ההתפתחויות הטכנולוגיות. אחד הממצאים המדהימים של הסקר הזה הוא, שכדי לעדכן את מלאי הציוד המדעי ולהביאו לרמה הרצויה יש צורך בהשקעה של 200 מיליון ש"ח.

הסכנה ברורה: אם יש התיישנות בציוד המדעי, אם יש פיגור בחידושו, פירושו של דבר שיש נסיגה מדעית וכרסום ביכולת הטכנולוגית ובכושר התחרות המדעית של ישראל. כדי להתמודד עם האתגר

הזה של עידוד החדשנות הטכנולוגית, שיפור התשתית המדעית וחידוש הציוד, אני בטוח שנוכל להיעזר באותם תקציבים שהזכרתי קודם, גם הקרן הלאומית לתשתיות מדע וגם הסכום שהוקצה לקידום תעסוקת מדענים בתחומי המדע והטכנולוגיה, ואני מקווה שאכן ייעשה בכספים הללו שימוש מועיל.

אדוני היושב-ראש, במטרה לפתח חבלי ארץ הרחוקים מן המרכז, וכדי למנוע בריחת מוחות מאותם אזורים, יעודד משרד המדע יצירת מסגרות בין-אוניברסיטאיות משותפות, שתקיימנה פעילות מחקרית גם באזורי הגליל והנגב ובאזורים אחרים המרוחקים מלב הארץ. מרכזי המחקר הללו – שיונחו על-ידי מיטב חוקריה ומדעניה של ישראל מכל האוניברסיטאות – ישלבו מצוינות אקדמית עם חיזוק התשתית המדעית האזורית, ויזכו לתמיכה במימון משרד המדע והטכנולוגיה.

היו"ר ש' וייס:

אדוני השר, כידוע לך, יש לנו הסדר: עשר דקות לנאום המבוא של השר, עכשיו נעבור לשאלות, ואחר כך תוכל להשיב.

שר המדע והטכנולוגיה ש' שטרית:

עוד שני משפטים, אדוני היושב-ראש, ואחר כך ננהג בדיוק לפי הפרוצדורה המקובלת בבית הזה, שהיא פרוצדורה טובה ויעילה.

מעבר למרכזי מחקר אלה, יעודד המשרד את פיתוחן של המכללות האזוריות, את העלאת רמתן והיקף פעילותן באמצעות העדפה במימון פרויקטים שיתנהלו במסגרתן, ובאמצעות עידוד קליטת מדענים עולים בסגל ההוראה שלהן. לצדן של האוניברסיטאות, אנו רואים במכללות חלק חשוב במכלול המערכות שיקדמו את פיתוח התשתית המדעית של ישראל ויפיקו תועלת מההון האנושי בישראל.

אדוני היושב-ראש, משפט אחרון. אני רוצה להזכיר בהדגשה את העמקת שיתוף הפעולה המדעי בין ישראל לבין מדינות העולם, ועל כך ארחיב את הדיבור בהמשך. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לשר על סקירתו. כידוע, זאת סקירת מבוא וההמשך יבוא.

אני מזמין עכשיו את השואלים להציג שאלות במסגרת דקה אחת בלבד. חבר הכנסת עמנואל זיסמן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת עמיר פרץ, ואחריו – חבר הכנסת סאלח טריף.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני מברך אותך על הסקירה הראשונה מאז נבחרת כשר בממשלת ישראל.

חברי הכנסת, כ-6,000 מדענים, חוקרים וממציאים עולים הגיעו ארצה מאז תחילת העלייה הגדולה, ומספר דומה יגיע, לפי התחזיות, עד שנת 2000. השר הזכיר זאת בסקירתו. מדובר באוצר בלום, שעוסק בכל תחום מחקר אפשרי – התפלה, טיהור של מים, אנרגיה סולרית, ובעצם מה לא? זהו למעשה אוצר הנפט שלנו. אלא שמתברר שאנחנו לא ערוכים מספיק לקליטת המספרים שכבר נמצאים פה. מן הדיווח שקיבלנו אתמול בוועדת העלייה והקליטה של הכנסת מתברר, שרבים נקלטו, אבל יש גם רבים שאינם עובדים.

השאלה היא: מה עושה המשרד יחד עם הגורמים האחרים כדי שאותם עולים מדענים שעדיין לא מצאו עבודה ייקלטו בשוק העבודה בארץ, וכיצד הוא נערך לקראת הצפוי להגיע, על מנת שזו לא תהיה בכייה לדורות על "פספוס" אדיר של פוטנציאל שניתן לנו כמעט בחינם?

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת זיסמן. חבר הכנסת עמיר פרץ, בבקשה.

עמיר פרץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, ברצוני להפנות אליך שאלה המחולקת לשני חלקים. החלק הראשון, האופן המיידי: האם אתה מתכוון ליזום העדפה שעיקרה עידוד הפריפריות? למשל, מרכז המדע במצפה-רמון, המכון האוניברסיטאי באילת, וכן מרכזי מדע באוניברסיטת בן-גוריון, שהיא האוניברסיטה בעלת האופי הפריפריאלי הבולט ביותר.

החלק השני של השאלה מתמקד בתחושה רחבה הקיימת בציבור, שעם הזמן איש המדע כבר אינו סמל, אינו סמל לחיקוי עבור הנוער, הוא כבר לא האידאל. ההרגשה היא, שאנשים מכשירים את עצמם בעיקר למקצועות שהתמורה הכלכלית לעיסוק בהם גבוהה יותר. יש לי חשש כבד, שמספר המדענים הצעירים הישראלים שיביאו לפריצת דרך במדע ילך ויקטן.

רוצה אני לשאול אותך: איך אתה מתכוון לשנות את התחושה בתוך מדינת ישראל וליצור תחושה של עם במדע, חוגי מדע, תנועות נוער למדע, פרסי מדע לנוער, מדע במפעלים; לנסות ולהעביר בשורה, שמכל הפעולות האלה בבתי-הספר, בשעות הפנאי, במסגרת תחרות בין מוסדות ומפעלים – ייתכן שממש יצאו צעירים מספר שיביאו למפנה בתחום המדע בישראל?

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת עמיר פרץ. רשות הדיבור לחבר הכנסת סאלח טריף, ואחריו – לחבר הכנסת דוד מגן.

סאלח טריף (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כידוע לך, אדוני השר, בשיחתי עמך על הרמה הטכנולוגית והחינוכית במגזר הדרוזי, הערבי, ובמגזר המיעוטים – הרמה ירודה ונמוכה ביותר. בשנתיים-שלוש השנים האחרונות הוקמו כמה מרכזים טכנולוגיים בסיוע של קרנות, כמו קרן-זיידל ואחרות, כדי לסייע ולהגביר את המודעות ולהעלות את הרמה.

שאלותי לכבוד השר: א. האם יש תוכניות לסייע לאותם מרכזים, הנמצאים היום במצב תקציבי לא-קל ובחוסר יכולת לפתח נושאים מעניינים מאוד בסקטורים האלה ולשלבם בחברה הישראלית? ב. האם אתה מתכוון להקים במסגרת מכונים בפרופריות איזה מכון שיבדוק את שילובם של היישובים האלה במסגרת התעשייה הישראלית, ויפתור בעיות קשות של עסקים זעירים שמתאימים לאותה אוכלוסייה, ובכך יביא תועלת רבה בתחום הזה?

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת סאלח טריף. חבר הכנסת דוד מגן, בבקשה, ואחריו – חבר הכנסת אלכס גולדפרב.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כדי שהשאלה שלי תהיה הוגנת, מן הראוי להזכיר שהממשלה הזאת מכהנת קרוב לשבעה חודשים, אבל השר שטרית מכהן כשר המדע והטכנולוגיה כחודש ימים בקירוב, כך שהשאלות מופנות לכלל הממשלה, עם אחריות אישית מצומצמת של שר המדע והטכנולוגיה אשר זה מקרוב נכנס לתפקידו.

השאלה שלי מתייחסת למה שצריך להיות במהות הסקירה של משרד ממשלתי, אשר אומנם היה מיותר תקופה ארוכה. אני מתכוון לשאול: כמה מדינות הצטרפו לרשימת משתפי הפעולה עמנו בתחום המדע בשבעת החודשים האחרונים?

רון נחמן (הליכוד):

אל תגיד משתפי פעולה.

דוד מגן (הליכוד):

אני מבקש לדעת, כיצד אתם מיישבים את המחלוקות הבלתי פוסקות שבין משרד המדע והטכנולוגיה לבין משרד החינוך והתרבות? למשל, מנית 100 מיליון שקל, אחת לשנה בשלוש השנים הקרובות, לחיזוק המוסדות להשכלה גבוהה. האם זה מופיע בתקציב משרד החינוך והתרבות, או בתקציב משרדך?

שאלה נוספת ואחרונה, אדוני היושב-ראש, בקצרה. היום פנה משרד האוצר לוועדת הכספים בבקשה לאשר חצי מיליארד שקל לצורך יצירת מקורות תעסוקה. האם 10% מהתקציב הזה הם אותם 60 מיליון שקל, שעליהם דיברת כחיזוק המדע והטכנולוגיה במקומות שבהם אנחנו מבקשים לעודד את התעסוקה?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת אלכס גולדפרב, בבקשה, ואחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע. תשתדלו לשמור על מסגרת של דקה, ואם אפשר – על מסגרת של שאלה.

אלכס גולדפרב (צומת):

אדוני היושב-ראש, ברצוני לשאול את כבוד שר המדע והטכנולוגיה: מה מתכוון המשרד לעשות על מנת לקדם את המחקר והפיתוח במפעלים קטנים? מה היא תרומת המשרד למחקר ולפיתוח בשנת התקציב 1993?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. עדיין בדרכי צומת, במקום דקה – שליש דקה. חבר הכנסת טלב אלסאנע, בבקשה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, רצוני לשאול את שר המדע והטכנולוגיה: א. במגזר הערבי קיימת אבטלה גואה בקרב האקדמאים הערבים. האם יש תוכנית לפתרון בעיה זו? ב. האם נשקלת אפשרות של הקמת מוסדות אקדמיים, לרבות הרעיון של הקמת אוניברסיטה ערבית בארץ? ג. האם נשקלת אפשרות שאוניברסיטת בן-גוריון תשקול פיתוח פרויקטים ומחקרים שפניהם לעתיד של שלום, שיהיו פרויקטים משותפים, כלומר פרויקטים שישרתו את כלל האוכלוסייה בעתיד של שלום, שישלבו שירות של האוכלוסייה היהודית והערבית, בכלל זה בגדה וברצועת-עזה?

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת אלסאנע. אדוני השר, עכשיו תוכל במשך עשר דקות להשיב על השאלות, ואולי תרצה להשלים עוד דברים. אחרי התשובות נחזור שוב אל חברי הכנסת, לדיון. בבקשה.

שר המדע והטכנולוגיה ש' שטרית:

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לענות לפי סדר הדברים. אתחיל בשאלתו של חבר הכנסת עמנואל זיסמן, יושב-ראש ועדת העלייה והקליטה, שמטבע הדברים בתחום האחריות שלו עוסק בקליטת מדענים. השאלה שלו התייחסה לנושא של קליטת מדענים. אני רוצה לציין, שגל העלייה האחרון, מאז 1989, הגדיל באופן משמעותי את הפוטנציאל האקדמי המדעי של ישראל. ההערכה היא שיש לנו 7,000 מדענים, ואם נגיע עד שנת 2000, לפי התחזיות, למיליון עולים – יהיו 17,000 מדענים. זאת תהיה מהפכה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

בתנאי שכמה אלפים לא ירדו מהארץ.

שר המדע והטכנולוגיה ש' שטרית:

בתנאי שנשכיל לנצל את ההון האנושי האדיר הזה, ולא נגרום לכך שהוא יחפש את עתידו בשדות זרים. אם הדבר הזה יתממש, אנחנו נהפוך למעשה, מבחינת מבנה התעסוקה שלנו, למדינה שיהיה לה שיעור המדענים הגבוה ביותר בעולם.

היו"ר ש' וייס:

אחרי שהגשמנו את תורתו של הרצל, נגשים עכשיו את אחד העם.

שר המדע והטכנולוגיה ש' שטרית:

בשאלת ההצלחה, מתוך 7,000 המדענים העולים נקלטו 4,500. אבל זו אינה קליטה של קבע, כי כרגע הם נמצאים בכל מיני פרויקטים האמורים לאפשר את העסקתם, אבל אלה אינם פרויקטים מובנים, שבהם הם ייקלטו לתמיד. זו שאלה מה יקרה אתם כשיסתיימו תוכניות המימון להעסקתם.

המשרד ישים דגש מיוחד בפיתוח תוכניות של קליטה באותם מגזרים שמשלבים סיכוי לקליטה של קבע, שאם לא כן יהיה תסכול גדול אם יסתיים הפרויקט הממומן ויגידו לאיש, שאין לנו עוד מימון ושהוא צריך ללכת למצוא לו מקום, והוא לא ימצא.

בתקציב השוטף קיבל המשרד בעצם 21 מיליון שקלים. זה לא הספיק ליותר מאשר שימור תוכניות קיימות. לא היתה אפשרות אלא לעשות תוכניות המשך של פרויקטים שכבר התחילו בהם. התוספת של 15 מיליון שהזכרתי באה נוסף על 21 מיליון השקלים, כאשר 15 המיליון מופעלים יחד עם משרד הקליטה. אינני חושב שזה מספיק. ובתוך חצי מיליארד השקלים שוועדת הכספים אישרה, בהתאם להחלטת ועדת השרים לתעסוקה והחלטת הממשלה להשתמש בעודפים – שאם זכור לכם, לפני כמה חודשים אמרתי שיש, והתווכחו אתי אם יש או אין, זה הכסף שבינתיים האוצר החליט לאשר אותו. הוא כולל את 25 מיליון השקלים המיועדים למחקר ולמחקר בסיסי, והוא כולל את 15 מיליון השקלים. בתוך הסכומים האלה כלולים למעשה, בנושאים שאנחנו עוסקים בהם היום, 40 מיליון שקלים. הסכום הגדול של 75 מיליון שקלים לקרן לאומית לתשתיות מדע עדיין לא נכלל בסכום הזה, אלא אם כן האוצר החליט לכלול אותו. ולמיטב ידיעתי, זה במסגרת ההחלטות של ועדת השרים לתעסוקה ולא במסגרת החלטה אחרת, שאותה הזכרתי.

אני מקווה שנוכל ליצור ולעצב מסלולי קליטה שיאפשרו קליטה של מדענים עולים. לצורך זה אנחנו מפעילים במשרד המדע מאגר מידע של מדענים, מאגר יוצא מן הכלל. הוא נקרא "קלייטקס", והוא כולל אלפי מדענים, עם נתונים על האנשים, עם מספר הפרסומים שלהם, עם התחומים שהם מעוניינים בהם. יש אפילו התעניינות של משקיע מחוץ-לארץ לקנות את זה. המדיניות היא לא למכור, כיוון שאינני רוצה לתת בלעדיות לשום גורם; זה משאב לאומי, שצריך לעמוד לרשות כל גורם אחר.

אנחנו רוצים להתחיל בתהליך של מיפוי כל ההתאגדויות והעמותות של העולים המדענים, כי לפי דעתי צריכים ליצור אתם קשר בשיטה של REACH OUT, להגיע אליהם ולראות מיהו המדען המצטיין והיצירתי, ואז לתת לו את כל התמיכה, ולאחרים לתת את הדברים שיתאימו להם.

אני מקווה שבמאמץ משותף של כל משרדי הממשלה, אם נצליח לצרוך את 15 מיליון השקלים האלה, לפי החלטת ועדת השרים לתעסוקה יהיה דיון מחודש בעוד כחודש. ההחלטה היתה לפני כחודש, והיא קבעה שבתוך חודשיים יהיה דיון מחודש. אני מקווה, גם בעזרתכם, בעזרת ועדת העלייה והקליטה, שאפשר יהיה לשכנע את משרד האוצר להקצות סכום נוסף, כי בנפשנו הדבר לאפשר קליטה של המדענים העולים ולתת להם את האפשרות באמת לתרגם את ההון האנושי ולא לבזבז אותו. כי אם פרופסור לפיסיקה עובד בתור שומר, אם פרופסור לפיסיקה עובד בתור פקיד, קל וחומר אם הוא מובטל, זה בזבז עצום של הון אנושי. ואנחנו חייבים לעשות הכול כדי למנוע את זה.

לחבר הכנסת עמיר פרץ אמרתי בצורה ברורה, שמדיניות המשרד מכוונת לתת העדפה ולהתחשב התחשבות מיוחדת באזורים המרוחקים יותר. אנחנו נעשה את זה בטכניקה, שגם תשלב מצוינות וגם תעודד את המחקר באזורים מרוחקים. חשבנו לאמץ את השיטה של המכון לחקר הימים באילת, שהוא בעצם מכון בין-אוניברסיטאי, אבל הוא מתקיים באילת. טובי המומחים יושבים שם. הוא הדין במצפה-רמון, שגם בה יש מכון וגם בה נמשיך את המגמה והמדיניות שלנו, כפי שאמרתי.

לגבי הנושא של עידוד המודעות לחשיבות המדע והטכנולוגיה בקרב הדור הצעיר, אני מקבל בשתי ידיים את כל ההצעות. אני יודע שיש תחרות ארצית לפיסיקה. קיבלתי הזמנה להשתתף בטקס הגמר. זה הזכיר לי את הימים, שבהם היו עושים תחרויות בידיעת התנ"ך. גם היום עושים. באחת התחרויות האלה, בהיותי ילד, היושב-ראש היה מהמעודדים את הלימוד בדרך של החידודים והחידות. הוא בוודאי זוכר זאת מלפני הרבה שנים. ונכון שצריך גם לתת פרסים, פרס הפיסיקה ופרס הכימיה.

היו"ר ש' וייס:

השר היה אלוף הארץ בחידון התנ"ך, כשהיה ילד, נער.

שר המדע והטכנולוגיה ש' שטרית:

כשם שעשינו את זה אז, וממשיכים לעשות את זה לגבי התנ"ך, אני חושב שטוב לעשות את זה לגבי המדע, ואני בהחלט אתן יד לכך.

חברי חבר הכנסת סאלח טריף, לגבי העידוד של המגזר הדרוזי, אנחנו בהחלט קבענו לנו כאחד מעקרונות המדיניות לתת תשומת לב גם לאותם מגזרים שבעבר לא זכו לתשומת לב, לרבות המגזר הדרוזי ולרבות מגזרים אחרים, בגליל, בנגב.

טלב אלסאנע (מד"ע):

שר המדע והטכנולוגיה ש' שטרית:

אגיע לשאלה שלך, חבר הכנסת אלסאנע. אני רוצה לתת לך את הכבוד המגיע. לאט לאט. עכשיו אני עונה לחבר הכנסת סאלח טריף. הוא שאל על המגזר הדרוזי.

טלב אלסאנע (מד"ע):

גם הדרוזי וגם הערבי.

היו"ר ש' וייס:

אני מציע שתחלק את התשובה לצפון ולדרום.

שר המדע והטכנולוגיה ש' שטרית:

אם כך, אני אתייחס לשתי השאלות ביחד. בעניין הזה לא חשבתי להתייחס לנגב במיוחד, אבל אני אתייחס למגזר הדרוזי וגם למגזר הערבי, ואני רוצה לומר: אם תבוא יוזמה לביצוע מחקרים על-ידי

אנשים שירצו לבדוק קטעים כאלה ואחרים, או על-ידי אנשים מתחום מדעי הטבע, שיוכלו להתאגד וירצו להתייחס לתחומים של החקלאות ומדעי החיים, או איכות הסביבה, וכיוצא באלה תחומים שהם רלבנטיים לאותם אזורים, לאותם מגזרים – יש לנו, כפי שאמרתי קודם לכן, מדיניות לתת אפשרות לאותם מגזרים גם לבוא לידי ביטוי במחקרים. אין די מחקרים בתחומים הללו, לא בקטע החברתי ולא בקטעים אחרים.

משרד המדע לא מקים אוניברסיטאות, הוא לא מקים מכונים, הוא מסייע לאנשים שמתאגדים ורוצים לארגן פרויקטים או מחקרים, הן מהסקטור הפרטי והן מהסקטור הציבורי. הוא מסייע להם במחקר ובתשתית מדעית. והיה אם יבואו בקשות מהסוג הזה, המדיניות שלנו היא לתת תשומת לב לבקשות האלה ולמחקרים האלה.

בנושא הזה, אני מבקש להזכיר: משום שאנחנו מעדיפים את אזורי הנגב והגליל, ממילא אם יבואו בקשות ממכללות, או תבוא בקשה מאוניברסיטת הנגב, הן יקבלו עדיפות, כי זאת החלטת מדיניות. ואם תבוא אוניברסיטת הנגב בהצעה ליזום פרויקט שקשור במגזר הערבי או בשיתוף פעולה למען השלום, בכל צורה שאתה דיברת עליה, חבר הכנסת טלב אלסאנע, כמובן זה ייכנס למסגרת מדיניות ההעדפה, כפי שהכרזנו עליה, ואני מציע שאתה תעודד אותם שיגישו, ואני מציע שאתה תביא את זה לתשומת לבנו, ואנחנו נדע לתת לזה את ההתייחסות המתאימה.

אני גם יודע, שיש תוכנית מלגות למגזר הבדואי. דיבר אתי על זה נשיא אוניברסיטת הנגב, ד"ר ברוורמן. בדברים האלה יש בהחלט מקום, במסגרת הקריטריונים המקובלים ובמסגרת קווי המדיניות שהזכרתי, להתייחס לעניין.

חבר הכנסת דוד מגן, אני מודה לך על שעשית הפרדה בין האחריות האישית לבין האחריות הקולקטיבית של הממשלה, אבל נדמה לי שרשימת המדינות שאתן יש שיתוף פעולה מדעי רק מתרחבת. אביא לך דוגמאות מהזמן האחרון: בתקופה של שלושה שבועות, בחודש שאני במשרד, היה כאן שר המדע האוקראיני, יחד עם הנשיא; היה כאן נשיא קירגיסטן, שהוא עצמו מדען, ואתו סיכמנו על שיתוף פעולה מדעי; היתה כאן שרת המדע של נידרזכסן, מדינה בגרמניה; אנחנו מקבלים השבוע את סגן שר המדע הסיני; היה כאן נשיא האקדמיה הרוסית למדעים, אוסיפוב, ואתו סיכמנו דברים מספר; היה כאן המנהל של ה-GIF שלנו – GERMAN-ISRAELI FUND – שנסע לשם, וישבנו אתו כדי לסכם תוכנית די ענפה. בסוף מרס יהיה אירוע לציון חמש שנות קיום ה-GIF, וכל שנה נותנת הקרן הזאת 12 מיליון שקלים.

היחסים עם הקהילייה האירופית התחממו מחדש, ואנחנו מצויים בשלבים – שמה שהוקפא בשנת 1989 הולכים לפתח. היקף המחקרים המשותפים עם צרפת מגיע ל-3 מיליון שקל. בסך הכול, נראה לי ששיתוף הפעולה – אני מביא לך רק דוגמאות שעסקתי בהן במישרין – – –

דוד מגן (הליכוד):

אם את זה אפשר לעשות בשלושה שבועות, אתה מתאר לעצמך מה אפשר היה לעשות בחצי שנה? אתה צריך להודות, שהמשרד הזה בממשלת העבודה היה משותק למעשה במשך חצי שנה.

שר המדע והטכנולוגיה ש' שטרית:

אני חייב לומר, שהשר רובינשטיין באמת עשה מאמץ לא קטן. בתקופה שלו נחתמו עם ספרד ועם פורטוגל ועם קזחסטן, את זה לא הזכרתי – – –

דוד מגן (הליכוד):

בתחום האנרגיה והתשתית.

שר המדע והטכנולוגיה ש' שטרית:

גם בתחום המדע.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה רואה כמה הוא קולגיאלי?

שר המדע והטכנולוגיה ש' שטרית:

אני חייב לומר: את זה לא הזכרתי, כי זה באמת היה בתקופתו. מה שהזכרתי היה בתקופה הזאת. לפני כן היו פעולות גם בכיוון הודו ובכיוון סין. גם זה היה לפני כן. נעשו פעולות גם בתקופה שלפני החדש הזה, ואני לא רוצה שיצטייר אחרת. אמרתי בראשית הדברים בצורה ברורה, שאני משבח את השר רובינשטיין על התרומה שלו. יכול להיות שהגיבוי התקשורתי שהמשרד הזה מקבל או קיבל באמת משאיר הרבה מקום לשיפור. בזה אני מסכים אתך. אני מקווה שאחד הדברים שאני אדאג להם הוא שהציבור, לרבות חברי הכנסת, ידע יותר על מה שעושה המשרד הזה, כיוון שהוא באמת עושה הרבה דברים.

התחום הזה של קידום המדע הוא תחום קריטי, אם זה בתוכנית החלל של ישראל, אם זה בתוכנית הוועדות הלאומיות הרבות שפועלות בתחומים רבים, ואני חושב שבהחלט המשרד הזה, בין שהיה תחת הנהגתו של השר רובינשטיין ובין שהיה תחת הנהגתם של שרים אחרים, פעל בסדר. היתה לו תקופה קשה, כשהוא היה בלי שר. מה זה בלי שר? – ראש הממשלה היה השר. זה היה בתקופה עד יוני 1992, מאז פרישתו של השר יובל נאמן.

דוד מגן (הליכוד):

זה כבר היסטוריה, עברו כמה סקירות מאז.

שר המדע והטכנולוגיה ש' שטרית:

בסדר. למען הסדר ההיסטורי צריך להזכיר שהיה פער גדול מאוד, שלא היה שר ספציפי אלא היה שר על-פי החוק. זאת אומרת, בתוקף העובדה שלא היה שר אחר, ראש הממשלה כיהן כשר, ולכן אני חייב לתקן את הדברים.

אני מבקש להודות לחברים ששאלו. יש עוד שאלה אחת שאני חייב להשיב עליה.

דוד מגן (הליכוד):

על הזיקה ביניכם לבין משרד החינוך והתרבות.

שר המדע והטכנולוגיה ש' שטרית:

יש הנקודה הזאת, ועוד שאלה של חבר הכנסת גולדפרב.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, תשובותיך מאוד מעניינות, אבל אני מוגבל לפי התקנון ואתה כבר הכפלת את הזמן.

שר המדע והטכנולוגיה ש' שטרית:

שני משפטים קצרים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תענה על השאלה, רק אודה לך אם תעשה זאת בקיצור.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, תתרום את זה על חשבון הזמן של האופוזיציה – דקה אחת.

רענו כהן (העבודה):

גם זמן אין לכם.

היו"ר ד' שילנסקי:

אינני יכול על חשבון זמנה של האופוזיציה, היות שהדיון הוא אישי.

שר המדע והטכנולוגיה ש' שטרית:

לשאלת חבר הכנסת מגן: אני הזכרתי, למען שלמות התמונה, את החלטת הממשלה להקצות מדי שנה, בשלוש השנים הקרובות, החל מ-1993, 100 מיליון שקל למוסדות מחקר בהשכלה הגבוהה. זה בעצם לא באחריות משרד החינוך ולא באחריות משרד המדע, זה באחריות המועצה להשכלה גבוהה, וכחבר כנסת מנוסה אתה יודע, שיש לה חוברת נפרדת בתקציב, שנקראת "המועצה להשכלה גבוהה", ואחריות מיניסטריאלית פורמלית של שרת החינוך, אבל ההחלטות האופרטיביות הן של הוועדה לתכנון ולתקצוב. הזכרתי זאת למען שלמות התמונה.

משפט אחרון, לחבר הכנסת גולדפרב: אנחנו, יחד עם משרד התעשייה והמסחר, מפעילים מרכז שנקרא "מסר", שבא לעזור לממציאים קטנים, שלא יודעים מה לעשות עם ההמצאה שלהם, איך לטפל בה, וזה תקציב של כמיליון שקל בשנה. זה סוג הדברים שאנחנו רוצים לפתח, לסייע לא רק לממציאים יחידים, אלא לעלות מדרגה ולעזור גם למפעלים קטנים יותר, אבל בהיקף גדול יותר.

אלכס גולדפרב (צומת):

מיליון שקל – מה יעשו עם זה?

שר המדע והטכנולוגיה ש' שטרית:

זה מה שקיים היום. אנחנו רוצים להרחיב את זה ולעלות מדרגה ולעודד מפעלים קטנים לקחת פרויקטים של מחקר ופיתוח. לגבי היקף הכספים, הזכרתי את הסכומים, והם בהחלט נכבדים. כאשר יגיעו כולם, הם עולים על 100 מיליון שקל, ובזה אפשר לעשות משהו.

תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה, אדוני השר.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים לדיון. כפי שכבר ציינתי, הדיון הוא אישי, חמש דקות לכל דובר. כידוע לכם, אני נוהג להקפיד על הזמן ואעשה זאת גם היום, אם כי פחות הקפדתי לגבי המרצה הקודם, מאחר שהיו גם מחמאות, ואני תמיד אוהב שחבר כנסת אחד חולק מחמאות לאחר, וגם היה דיון ברוח טובה בין השר הקודם, חבר הכנסת דוד מגן, לבין השר הנוכחי.

דוד מגן (הליכוד):

זה מה שנקרא: טיפוח היורש, אבל לקדנציה אחת.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני שמח שאתה מטפח את היורש. אשר למספר הקדנציות, אסור לי להתבטא. כשאני יושב על הכס הזה אסור לי להגיד מלה נוספת בעניין זה. שיהיה לכולם טוב.

ראשון המשתתפים בדיון – חבר הכנסת אברהם פורז, והוא איננו באולם. כידוע לכם, חבר כנסת שאיננו באולם בזמן שקוראים בשמו מאבד את רשות הדיבור. רשות הדיבור לחבר הכנסת רענן כהן, שהוא תמיד ישנו וגם עכשיו הוא ישנו, ואחריו – לחבר הכנסת מיכאל איתן, שגם הוא תמיד ישנו, ואחריו – לחבר הכנסת שאול יהלום, שגם הוא תמיד ישנו. כולם ישנם.

חיים קופמן (הליכוד):

אולי היושב-ראש יקרא את כל הרשימה.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

רגע אחד, אני נענה לבקשה של חבר הכנסת קופמן, שרוצה לדעת את כל הרשימה כדי לדעת היכן הוא עומד. יש לך עוד הרבה זמן, אבל אקרא את הרשימה כדי שכולם ידעו. אחרי חבר הכנסת שאול יהלום – חברי הכנסת רון נחמן, יגאל ביבי, שלמה בוחבוט, חיים אורון, יורם לס, יוסף בא-גד, אליעזר זנדברג, האשם מחאמיד, חיים קופמן ותמר גוז'נסקי. אני מודיע בשלב זה, שאני סוגר את הרשימה. לא, אהיה ליברלי, עד תום דבריו של חבר הכנסת רענן כהן אפשר עוד להירשם.

דוד מגן (הליכוד):

היו"ר ד' שילנסקי:

לא. אם תקרא קריאת ביניים לגיטימית, לא אהיה גזלן לגביר.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, כנסת נכבדה, ראשית אני רוצה לברך את השר שטרית על כניסתו לתפקיד שר המדע והטכנולוגיה, במקביל לתפקידו כשר הכלכלה והתכנון, ולאחל לו הצלחה בתפקידו.

אדוני השר, משרד המדע חולש על מגוון רחב של תחומים, אך היום אני מבקש להתמקד בנושא פעולות המשרד הרלבנטיות לחיילים המשוחררים ולדור הצעיר.

אדוני השר, מדי שנה משתחררים מצה"ל עשרות אלפי חיילים וחיילות לאחר שנתנו את מיטב שנותיהם למען המדינה, וביוצאם לחיים האזרחיים הם נתקלים במציאות כלכלית קשה מאוד, במעגל אבטלה הולך ומתרחב ובבעיות דיור.

לרוב הצעירים יש אוריינטציה טכנולוגית מתקדמת של הפעלת מחשבים וציוד מתקדם. רבים מבין החיילים המשתחררים מבקשים להמשיך ולעסוק באותו תחום הקרוב אליהם, אך כשהם משתחררים מהצבא הם פוגשים באותה מציאות קשה, אשר בדרך כלל לא מאפשרת להם לעסוק בתחומים אלה.

מה יוצא עכשיו ממצב זה? חלק מהחיילים המשתחררים נאלצים לוותר על אהבתם לתחום המחשבים והאלקטרוניקה, ועם הזמן הם מנסים להשתלב בתחומים אחרים, אך גם זאת תוך אכזבה ותסכול. הדור הצעיר של היום נחוש בדעתו, ובדרך כלל אינו מתפשר במרבית הנושאים, ובעיקר בכל הקשור לעבודה ולתעסוקה.

אדוני השר, מה שנגזר מכך הוא, שחיילים משוחררים רבים מוצאים בסופו של דבר את דרכם לעבר עמק-הסיליקון שבקליפורניה. מיותר לומר מהו גודל האבדה של מדינת ישראל בעזיבתם של בניה ובנותיה לטובת קליפורניה, לטובת אמריקה. ישראל מאבדת כך את מיטב המוחות הצעירים והמבריקים שלה ואת מיטב הכוחות האנושיים שלה, וכל זאת למה? כי המדינה לא נערכת לקלוט את בני הדור הצעיר בתחומים שבהם הם כה מצטיינים.

אוסף עוד משפט. גם בתחום ההשכלה הגבוהה, מי שעובר באוניברסיטאות מגלה מצב חמור הרבה יותר, שכן אין די מקומות לאותם צעירים, ועל-פי רוב הם מוצאים את מקומם מחוץ למדינת ישראל. אני מקווה שבתחום המכללות ובתחום האוניברסיטאות ובתחום מקומות הלמידה אדוני השר יעשה מאמץ כדי להבטיח ולהגדיל את ההקצבות.

היום כל מה שהממשלה יכולה להציע לחייל המשוחרר אשר שירת אותה הוא כרטיס טיסה בכיוון אחד, לארצות-הברית או למקום אחר. מעבר לתחושות התסכול של אותם צעירים, סטירת הלחי שהם סופגים והרגשת הניצול שמקננת בלבם, כאמור, המדינה פשוט יוצאת נפסדת מכך.

אדוני השר, חברי הכנסת, האמינו לי, אני נפגש עם הרבה הרבה צעירים וחיילים משוחררים כבר כמה שנים, גם בתפקידי כיושב-ראש העמותה לקליטת החייל המשוחרר, ואתם חייבים להבין דבר אחד: החיילים המשוחררים והצעירים מעדיפים להישאר בארץ, ואדוני היושב-ראש, אתה מודע היטב לבעיה ואתה מכיר את הנושא הזה מקרוב. כל הדור הצעיר רוצה להישאר בארץ הזאת. הוא אינו מעוניין לנסוע לעמק-הסיליקון בקליפורניה. הם מנסים כל דרך שתאפשר להם לעסוק בתחומים שמעניינים אותם ומחפשים כל דרך, כל הזדמנות למצוא עבודה בארץ, אך לא פעם אחת ולא פעמיים אני פוגש בהם כשעניהם מושפלות ובידיהם כרטיס בכיוון אחד, לאמריקה, כי גם לאחר כל המאמצים האלה, אדוני השר, הם פשוט לא מוצאים מקום להיקלט בו בתחומם בארץ.

רבותי, זה מצב שכולם יוצאים ממנו נפסדים – החיילים המשוחררים שנאלצים לעזוב, המדינה שמפסידה את מיטב מוחותיה, והמשפחות שנקרעות כתוצאה מעזיבת הילדים. ויש גם מנצח אחד: ארצות-הברית.

אדוני השר, תסכים אתי שצריך לשים סוף למצב האבסורדי הזה, ואני חושב שיש פתרון לבעיה. עליך ועל ממשלת ישראל להקים "עמק-סיליקון" בישראל, ואין שום סיבה שבישראל לא יקום עמק-סיליקון. אולי זה נשמע לך מוגזם ומפוצץ, אך זה אפשרי. כמובן, פרויקט כזה צריך שיהיה בפרופורציה ובממדים של מדינת ישראל, אך אנחנו חייבים ומסוגלים לקלוט מי שרוצה ומי שירצה להיקלט בתחום המחשבים והאלקטרוניקה בארץ, ולפי המודל האמריקני.

אני מודע להשלכות התקציביות הכרוכות בפרויקט מעין זה, אך עלינו לעשות חישוב לטווח ארוך ולא לטווח קצר, וכך ניווכח, שההשקעה היום בקליטת מוחות ישראליים משלנו תשלם את עצמה בתוך מספר שנים לא רב.

לסיום, אדוני השר, פרויקט כזה יכול להתאים לך במיוחד, כאיש האקדמיה במדינת ישראל וכפרופסור באוניברסיטה. אתה יכול להעריך מה החשיבות של פרויקט כזה ואיך ייראה משרדך בעוד שנים מספר, אם תראה בפרויקט כזה אחד היעדים המרכזיים שתציב לעצמך כשר בממשלת ישראל, והממשלה כולה ומדינת ישראל ירוויחו מעצם הישגותו של הדור הצעיר במדינת ישראל באותם נושאים ובאותם תפקידים שהם רוצים לעסוק בהם. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכאל איתן, ואחריו – לחבר הכנסת שאול יהלום.

חברי הכנסת, היה לי קשה להפסיק את חבר הכנסת רענן כהן, שמתמסר בעקביות כזו לנושא מסוים וחשוב, וכולנו בשביל הדור הצעיר. לכן לא היה לי לב להפסיק אותו, אבל אני מבקש מכולם להקפיד על הזמן, ואני מודיע בזה, כפי שאמרתי, שבתום דבריו של חבר הכנסת רענן כהן נסגרה הרשימה, ננעלה.

בבקשה, חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עקבתי אחר דבריו של השר. אני רוצה לברך אותו על כך שזו פעם ראשונה שהוא מוסר סקירה בפני הכנסת בתוקף תפקידו. אני מאחל לו הצלחה. שמעתי בדבריו נכונות רבה וכוונות טובות. עם זאת, אדוני השר, אנחנו צריכים לשמור על פרופורציות, במיוחד כשאנחנו עוסקים בנושא המדע.

כאשר אנחנו מציבים לעצמנו מטרות, אולי מעבר למה שאנחנו יכולים להגיע אליו, אנחנו מתחילים ברגל שמאל. אני מתכוון בעיקר לפערים מספר שקיימים, במה שמוצג. יש דבר, למשל, שהוא אולי נכון עובדתית, אבל אני לא יודע מה המשמעות שלו. בסקירה שלך נאמר, שישראל נמצאת במקום הראשון בין מדינות העולם במספר המאמרים המדעיים המתפרסמים על-ידי מדענים, יחסית לאוכלוסייה. זה אומר, שלדבר אנחנו יודעים היטב. לעומת זאת, בצידוד אנחנו נמצאים במקום מפגר מאוד מאוד, מאחור. יש, למשל, האמירה שנקבת בה, ואני רוצה לבקר אותה בצורה מבוקרת – שישראל יכולה להפוך לאסם המחקר והפיתוח של העולם, וזה בהישג יד. אני מציע שנהיה קצת יותר צנועים. גם בהמשך, ההערות שלי מתמקדות בעיקר בכיוון הזה.

ראיתי שבמסגרת המשרד שלך, אנחנו מדברים על כך שבארץ יש לנו בעיה של מחקר כתוצאה מהזנחה. אבל אני חושב שהבעיה היא אחרת, צריך לשנות את הגישה. בעצם מה עולה מהדברים שלך? עולה מדברך, שהצידוד הוא מיושן וצריך להשקיע כ-200 מיליון שקלים חדשים בעדכון הצידוד. זה עוד לא מספיק כדי שבאמת נפיק מזה את מלוא התועלת. זה רק צעד ראשוני. אחר כך צריך להרחיב את המסגרות, צריך לתת תקציבים למחקר וכו'.

נקודה נוספת, שאתה עומד עליה, היא בכיוון של ריכוז המשאבים, וזה נכון. כלומר, מאחר שאנחנו מדינה קטנה, אי-אפשר שכל אוניברסיטה תעשה שבת לעצמה ותקבע לעצמה את התוכנית המחקרית, אלא צריך לנסות לרכז את הדברים, כי אם צריך להשקיע בצידוד, לא ייתכן שיעמוד צידוד שעולה הרבה כסף באוניברסיטה אחת, ויעבדו עליו שעות מספר, ובמקביל יקנו אותו צידוד במקום אחר, וגם הוא יעמוד שם, ויעבדו עליו גם כן רק שעות מספר. כשמדובר במרחקים קצרים בין האוניברסיטאות, אפשר לנסות להפיק את המקסימום מאותו צידוד.

אני רוצה לומר את הדברים האלה גם בהתייחס לעיקרי המטרות שעליהן דיברת בסקירתך. אני מציע שתזניח חלק מהמטרות. הן חשובות, אבל לא כל אחד צריך להתעסק בהן. אתה מדבר על פיתוח אזורי. אני חסיד גדול של הפריפריות. אני נאבק כל הזמן למען הפריפריות. אבל כשאנחנו מדברים על משרד המדע, אפשר לרגע אחד להניח הצדה את קליטת העלייה. לא שזה לא נושא חשוב, אבל למה משרד המדע צריך, במסגרת חלק ניכר מעיסוקיו, להסביר לנו שהוא מסייע גם בקליטת העלייה, גם

בפיתוח האזורי, גם בקידום תעסוקה? בואו נעזוב את כל הדברים הגדולים האלה כל אחד לעניינו ולמשרדו ונתמקד בעיקר, כי התקציב הוא תקציב זעום, והמטרה המרכזית באמת צריכה להיות בתחומים שעליהם פרופר מופקדים אתה ומשרדך – קידום המדע. לא צריך עכשיו להגיד: אנחנו גם עושים כך. הרי אנחנו יודעים מאין נובע כל נושא שיתוף הפעולה בין משרד הקליטה לבין משרד המדע בקשר לקליטת מדענים עולים. בזמנו, כשיובל נאמן הצטרף לממשלה – זה היה איזה רעיון פרטי שלו, אומנם ממניעים לאומיים, אבל מתוך התעניינות אישית שלו. אז עשו איזה מין הסכם, ויצרו איזה מין מצב שמשרד המדע הפך להיות חלק מהמשרד לקליטת העלייה, וכך זה נוצר. אני חושב שזה לא בריא.

אני רוצה להציע איזו הצעה וכיוון למחשבה. לא קראתי, אבל ראיתי פה התייחסות לשיתוף פעולה בין-לאומי. כמו שאתה מדבר על ריכוז המשאבים במישור הישראלי הפנימי, אני חושב שאתה צריך לתת את הדעת על ריכוז המשאבים במישור הכלל-עולמי, מבחינה זאת שאנחנו לא יכולים, כמובן, להיות אלה שדוגלים בריכוז המשאבים האלה, אבל אנחנו יכולים להיות אלה שנהנים מכך, שבמקום שאנחנו נרכוש ציוד יקר – והיום העולם הוא קטן, יש הרבה שיתוף פעולה – אפשר לשלוח את המדען או קבוצת מדענים מצומצמת לעניין מסוים כדי לעשות את הניסיונות ואת המחקר המדעי בארצות חוץ. אז אנחנו ננצל את היתרון היחסי שלנו, שהוא, באוכלוסייה מצומצמת, יכולת לגייס פוטנציאל של הון אנושי, כוח מחקרי, מעבר למספר היחסי שלנו באוכלוסייה העולמית. אפשר לשדך את ההון האנושי הזה עם המובילים בעולם מבחינת ציוד ואפשרויות מחקר. בזה אנחנו נוכל לעשות את מקסימום ההשקעה הכספית שאנחנו עומדים להשקיע.

הכוונה היא לא להתיימר להיות איזו אימפריה מדעית שמתחרה בארצות-הברית ובמערב-אירופה, אלא להיפך, להכיר בנחיתות המוחלטת שלנו כתוצאה ממה שאנחנו, ולבוא ולנצל את היתרון היחסי שלנו; ועל-ידי ניידות, על-ידי הממזריות היהודית הזאת, היכולת לנוע ממקום למקום, לדעת לנצל את היתרון היחסי – אפשר להיות גמישים. ולא להיכנס להשקעות ולנסות לכבוש את כל העולם בתחום הזה, כי אלה ניסיונות שנידונים לכישלון.

בכל אופן, ואני מבין שזמני עומד להסתיים – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מוכרח לציין שאתה מבין נכון.

מיכאל איתן (הליכוד):

בכל אופן, במה אני חושב שכן היה צריך להתמקד מהבחינה המעשית? ראשית, הייתי רוצה לדעת מדוע לא מופיע כל נושא שיתוף הפעולה שלנו עם ארצות-הברית והיכולת שלנו לקדם את הנושא המדעי בישראל, תוך ניצול היחסים הטובים שיש לנו עם ארצות-הברית, גם לטובתם וגם לטובתנו? זה לא מופיע במלה אחת בכל הסקירה, והייתי שמח מאוד לשמוע על כך בדברי תשובתך.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אתה הבינות לא לגמרי נכון. אמרת: אני מבין שזמני עומד להסתיים, והוא כבר הסתיים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אומר את המשפט האחרון, כי פטור בלא כלום אי-אפשר. אני הייתי רוצה לשמוע את חוות דעתך באשר להצעתי להתמקד או לייחס חשיבות יתר לנושא של מחקרים מדעיים בתחומי האנרגיה. כידוע לך, המדינה שלנו היא מדינה חשוכת אנרגיה, לפחות כשמדובר באנרגיות הקיימות היום. יש אנרגיות חלופיות שמתפתחות היום. יש אנרגיית השמש, שבה באופן גיאוגרפי וטבעי יש לנו יתרון יחסי. יש הנושא של האנרגיה האטומית. יש אנרגיית הרוח. אלה דברים שראיתי בסקירה של שר האנרגיה, ודווקא במשרד האנרגיה מקצים סכומים למחקרים ולפיתוח שימושיים באנרגיות האלה. אבל הסכומים הם מצחיקים. זה סכום של מיליון וחצי, 2 מיליונים. זה פשוט מעורר גיחוך לעומת הצרכים והפוטנציאל שיכול להיות בארץ. לכן, אני מבקש שבדברי תשובתך תהיה התייחסות לתחומים הספציפיים האלה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת שאול יהלום, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת רון נחמן.

אדוני השר, תרשה לי להפנות את תשומת לבך להמשך. הזמן שלך לענות לכולם הוא מאוד מאוד מצומצם. אני מוכרח לציין, שאני רואה שאתה רושם כל הערה. אבל, לצערי, אינני יודע איך תוכל, בתוך מקסימום של עשר דקות, לענות על הכול.

שר המדע והטכנולוגיה ש' שטרית:

אפנה אותם לחומר.

היו"ר ד' שילנסקי:

או לסטנוגרמה. יפה, תודה רבה. בבקשה, אדוני.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, עם כל הכבוד לכבוד היושב-ראש, אומנם אני חבר כנסת חדש, אבל זאת הפעם הראשונה שאני רואה שהיושב-ראש נוזף בשר שמתייחס לעניין ברצינות, רושם כל הערה ומכין תשובה, ואתה אומר שלא כדאי בכלל לעשות את זה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תסלח לי, ידידי, חבר הכנסת שאול יהלום. השר מכיר אותי היטב ואני מכיר אותו. הוא יודע שאני נוהג להוסיף הומור, ואת הדברים שאמרתי רציתי להציג על משקל מחמאה ולא כנזיפה, כי לפעמים אני מנהל ישיבה ורואה שהשר שומע, ולא תמיד הוא שומע, לפעמים הוא יוצא באמצע. הוא יושב ורושם כל דבר. התכוונתי רק להחמיא לו ולא לנזוף.

שאול יהלום (מפד"ל):

אם כך, אני שבע רצון ואני לוקח את דברי בחזרה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני השר, אני חושב שחלק מהדברים כבר הועלו היום בדיון. אבל אני חושב שיש פוטנציאל עצום למשרדך ולך להתייחס לנושא של הצעירים והנוער. אני חושב שהנושא הזה הוא נושא מוזנח במדינה, כמובן מעבר לחינוך הפורמלי, כשגם בחינוך הפורמלי ספק אם הוא מיושם. אומנם על הכוונת קיים דוח בנושא המדעי-הטכנולוגי, שנקרא דוח-הררי, ודוח-הררי עד לרגע זה לא מיושם כהוא זה. גם אותם שאמורים ליישם את הדוח אומרים, שאם הם יתחילו ליישמו זה יהיה רק בשנה הבאה. ונוסף על כך נעשתה, לעניות דעתי, שגיאה במשרד החינוך, כאשר הוועדה שהגישה את הדוח המליצה על פקיד בכיר שמכיר את כל נבכי המשרד, שיעמוד בראש נושא יישום הדוח, ומשרד החינוך דווקא העדיף לקחת מדען מבחוץ. לדעתי, עד שהוא ימצא את ידיו ורגליו בנבכי משרד החינוך תעבור עוד שנה.

בכל אופן הנושא הזה של הנוער, גם בצד הבלתי-פורמלי, על-ידי חוגים וחידונים, חוגים ליד האוניברסיטאות, יכול להפוך פעולה שהיא היום מצומצמת מאוד, בכלל זה עיתונות נוער מדעית, נושא שמפותח מאוד ליד מכון-ויצמן – הדברים האלה יכולים להעלות את הנוער, אם ייעשו בדרך מעניינת ואטרקטיבית, לרמה של נוער שבוחר במסלולים המדעיים עוד מגיל ילדות, מתעניין בהם ויכול להגיע לגדולות ונפלאות.

דבר שני. אדוני השר, בסקירה על משרדך אתה מציין במפורש את הפיתוח המדעי-האזורי, ואתה כולל בזה שני אזורים, כפי שאמר גם חבר הכנסת מיכאל איתן, הגליל והנגב. אני רוצה להציע לך, כבוד השר, להתייחס לשיתוף פעולה דווקא באזורי יהודה, שומרון ועזה. אלה שנמצאים בצד המרכזי של המפה הפוליטית, ונדמה לי שגם השר ממוקם שם, רואים שתי גישות קיצוניות בפוליטיקה הישראלית. יש גישה שמאלנית ביותר, שתומכת במדינה פלשתינית, ולמעשה היא אומרת להוציא את היהודים מהאזורים האלה, ותהיה שם מדינה שספק אם נחיה אתה בשלום; יש גישה קיצונית ימנית, שאומרת שנעשה טרנספר לערבים ונוציא את הערבים מהאזורים האלה. אני חושב שכל בר-דעת

מבין, ששתי הגישות הקיצוניות טועות, ושלא תהיה ברירה אלא לחיות לנצח נצחים בגשרים פתוחים ובתנועה מתמדת בין כל האזורים שבעבר המערבי של נהר הירדן.

בעניין הזה יש למשרדך תפקיד מאוד מרכזי לערוך פרויקטים אזוריים דווקא ביהודה, בשומרון ובעזה, כי גם לדירה של מפלגת העבודה, הפרויקטים האלה יכולים להוריד את מפלס השנאה בין הערבים תושבי ארץ-ישראל ובין היהודים בכמה וכמה דרגות; הם יכולים להביא לשיתוף פעולה, לפיתוח, והם יראו לכל העולם עד כמה אי-אפשר ליצור באזור הזה גבולות, שלא יהיה בהם מעבר. אני חושב שבכך יקבל משרדך מעמד בתהליך המדיני לשלום, שעומד עכשיו במרכז העניינים. זה ייצור אווירה של שיתוף פעולה. לכן הייתי מציע לך להוסיף עוד שני אזורים לנגב ולגליל – את יהודה ושומרון ואת עזה.

הנושא האחרון שאני רוצה לעמוד עליו הוא הנושא שאתה כבר ציינת אותו, אבל אני חושב שממשלת ישראל אינה עושה צעדים אמיצים בעניינו. אני מתכוון לקליטת המדענים העולים. אני מתפרץ כאן לדלת פתוחה, כי אתה עצמך אמרת את הדברים. הכספים ניתנים ככספי גישור, ועוברות שנה, שנתיים או שלוש שנים, ואז המדען מוצא עצמו מפוטר. לפעמים התסכול במקרה כזה גדול פי אלף מאשר אם הוא לא היה מוצא עבודה בתחומו מלכתחילה, והוא יודע שאולי עוד יש לו תקווה. בהסדר הזה הוא מקבל עבודה, הוא שמח, הוא חושב שמעריכים אותו, והנה לפתע אומרים לו שהתקציב נגמר. זה קורה למרצים באוניברסיטה, זה קורה לחוקרים, והאנשים האלה שרויים בתסכול עמוק מאוד.

אני חושב שבעניין הזה צריך לקבוע שיטה חדשה, בשום אופן לא לתת תקציבי גישור, אלא אם יחפשו רק מקומות של קבע, ואם ימצאו מקום של קבע – הממשלה תעזור, אולי עזרה קטנה יותר ולתקופה ארוכה יותר. הממשלה תסייע, לא תחסוך בכסף, אבל היא תסייע רק לעניין של קבע, ולא לנושאים זמניים. אלה שנקלטים, תבוא ברכה על ראשם, אבל לאלה שאינם נקלטים הנזק גדול יותר מהתועלת.

ולסיום – הצעה לטיפול משרדך. יש בארץ מדענים עולים שמתייאשים. הם חיפשו עבודה שנה, שנתיים, אף שהמשק נמצא בצמיחה, אף שבתחומים מסוימים יש מקומות עבודה, אבל הם כבר נקלטו במקום עבודה בעשר רמות נמוך יותר ממה שהם מסוגלים לעשות, הם כבר משלימים עם מצבם, כי הם מיואשים. אני חושב, שאם יש כמה אלפי מדענים שאינם נקלטים, משרדך יכול לנהל מעקב פרטני אחריהם, בוודאי בעידן המחשבים, ואחת לשנה לבדוק מה קורה אתם. לפעמים יש לחדש להם הצעות מסוימות, לפעמים לעניין מפעלים בנושא הזה, אבל שלא ייווצר מצב, שמדען שיכול להגיע לרמות הגבוהות ביותר של המחקר והפיתוח ימצא עצמו בתפקיד נמוך מרמתו, ויהיה מיואש מכדי לחפש את המקום המתאים לו. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה לחבר הכנסת שאול יהלום. רשות הדיבור לחבר הכנסת רון נחמן. אחריו – חבר הכנסת יגאל ביבי, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת שלמה בחבובט, ואם לא יהיה – חבר הכנסת חיים אורון, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת יורם לס.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, בסקירה על פעולות המשרד דיברת על תוכניתה של הממשלה וסדרי העדיפויות שלה. אתמול הופיע שר הבינוי והשיכון והעלה את הדברים הללו. מעל הדוכן הזה אנחנו שומעים כל שר ושר חוזר וחוזר על המשפט הנדוש: סדר העדיפויות הלאומי.

אדוני השר, אני יודע שאתה לא נמנה עם מרצ, אתה לא בצד השמאלי, שהוא בעד שיחות עם אש"ף ובעד מדינה פלשתינית ופתרון טריטוריאלי גורף כזה או אחר. אתה נמצא באותה קבוצה בתוך מפלגת העבודה, שיש לה גם אחריות לאומית. אני רוצה לשאול אותך, אדוני השר, הצו הזה שבידי – צו בדבר חוק תכנון ערים, כפרים ובניינים, שנחקק על-ידי אלוף פיקוד המרכז ב-27 בינואר, על-פי החלטת ממשלה מ-23 בנובמבר 1992, שמאשרת ומאשררת בדיעבד את פעולות הממשלה להקפאת הבנייה ביהודה ובשומרון באמצעות צו של מפקד האזור הצבאי – – –

יורם לס (העבודה):

מה זה קשור לנושא? זה לא עניין מדעי. אני לאומי לא פחות ממך. למה אתה מבחין בין לאומי ללא-לאומי?

רון נחמן (הליכוד):

חבר הכנסת יורם לס, כיוון שאינני מדבר על קופת-חולים – אגיע גם אליה – תן לי עכשיו לסיים את המשפט.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני רוצה להבהיר לחבר הכנסת לס, זכותו של חבר הכנסת נחמן לנצל את זמנו לפי הבנתו.

יורם לס (העבודה):

אין ויכוח. רק שידבר לעניין.

היו"ר ד' שילנסקי:

כולנו טובים, כולנו לאומיים. חבר הכנסת נחמן לא מתח ביקורת על אף אחד באופן אישי, לכן אין גם סיבה למתוח עליו ביקורת.

יורם לס (העבודה):

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כל זה על חשבון הזמן שלי?

היו"ר ד' שילנסקי:

לא. עצרתי את השעון.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אש"ף דואג למדענים פלשתינים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דראושה, אם אינני טועה, גם אתה חרגת לא אחת מהנושא הקבוע והרשום.

אני רואה שחבר הכנסת לס רוצה להפנות את תשומת לבי לסעיף בתקנון, האומר שצריך לדבר לעניין.

יורם לס (העבודה):

בסעיף 67 לתקנון כתוב, שחבר הכנסת צריך לדבר לעניין, ולא – יעיר לו היושב-ראש. מה עניין בנייה בשטחים לנושא הנדון? דבר לעניין.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יורם לס, על הסעיף הזה כבר היו הרבה פעמים ויכוחים בכנסת.

רענן כהן (העבודה):

היו"ר ד' שילנסקי:

אותו חבר כנסת שלפעמים אומר לחבר כנסת שני: תדבר לעניין, תהיה צמוד – אחר כך אפשר להוציא את התקנון ולהגיד את זה כלפיו.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה צעיר וחסר סבלנות.

רון נחמן (הליכוד):

אני לא רוצה לעמוד כאן, אני באתי לדבר דברים רציניים ואני מבקש – – –

יורם לס (העבודה):

על מדע, על טכנולוגיה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רון נחמן, תרשה לי להרגיע את הציבור. אני נוהג להרגיע את הציבור בלי צעקות ובלי שימוש בפטיש. חבר הכנסת יורם לס, בזה גמרנו את הוויכוח בינינו. כל אחד חושב, שלעניין זה בדיוק מה שהוא אומר.

רענן כהן (העבודה):

זה גם נכון.

היו"ר ד' שילנסקי:

בואו נלך לפי אותו תקדים, וחבר הכנסת רון נחמן, תראה שעכשיו ייתנו לך להשמיע את דבריך בשקט.

רון נחמן (הליכוד):

תודה רבה, אדוני היושב-ראש. חבר הכנסת יורם לס, אילו שמרת על סבלנות והקשבת עד הסוף, אולי היית מבין כיצד זה קשור; אני מבקש ממך שתי דקות של הקשבה, ואז תראה איך נקשרים החוטים.

רענן כהן (העבודה):

זה מתחיל להיות מעניין.

רון נחמן (הליכוד):

ובכן, אדוני השר, אי-אפשר לפתח מכוני מחקר ואי-אפשר להחזיק אוניברסיטאות וחממות טכנולוגיות, אלא אם כן אתה בונה בעבורן גם מבנים. כדי לבנות מבנים, אתה צריך לעבור את הליכי התכנון והבנייה. מה לעשות שאצלי ביישוב, באריאל, קיימת מכללת יהודה ושומרון; מה לעשות שיש שם 3,000 סטודנטים והם לומדים במכללה מוכרת על-ידי מדינת ישראל, והנה בא צו של אלוף הפיקוד ואומר דבר שלא קיים בשום רשות מקומית במדינת ישראל, בשום מקום ברשות מקומית בעולם, לא בארצות-הברית ולא באירופה, ועל-פי צו של מושל צבאי – לא של הכנסת הזאת, לא של גורם אזרחי, של אלוף, ליהודים בארץ-ישראל, הוא קובע: "לא ידון מוסד תכנון בתוכנית אשר עובר לתחילת תוקפו של צו זה טרם קיבלה תוקף כדין, לא יעשה כל פעולה שיש בה כדי ליתן תוקף לתוכנית כאמור ולא ייתן כל רשיון על-פיה".

ועוד הוסיפו על כך: "הופסקו הליכי תכנון כאמור בסעיף 2, עובר לתחילת תוקפו של צו זה, יראו את ההפסקה כאילו נעשתה על-פי צו זה".

אנחנו נמצאים בעיצומה של עבודת בנייה, של הקמת חדרי לימודים, מעבדות בביו-טכנולוגיה המוכרות על-ידי מכון-ויצמן, על-ידי הפרופסור אפרים קציר, שמלווה את הפרויקטים, והנה אנחנו נתקעים עם צווים של ממשלה כזאת היום, אשר תחת הסממה של סדר העדיפויות הלאומי מונעת פיתוח טכנולוגי-מדעי בתחום שנקרא אזור יהודה ושומרון.

אני שואל אותך, אדוני השר: מדוע? השאלה נשאלת, כמובן, כדי שתשיב לי בדברי תשובתך, לא לצורך דיאלוג. אני שואל: מדוע? כ-80% מתוך 3,000 סטודנטים הם מאזור השפלה, מגוש-דן. הם גרים היום בקרוונים בתור מעונות סטודנטים. בא משרד השיכון והבינוי ומודיע לכל העולם: אנחנו

הולכים לפנות את הקרוונים. קיבלנו צו הפסקת אכלוס הקרוונים ואי-חיבורם לחשמל. 700 סטודנטים עומדים בתור ומחכים להתאכלס בשכונת הקרוונים, כאשר ארבעה סטודנטים גרים בקרוון אחד.

באה הממשלה הזאת ואומרת: שינוי סדרי עדיפויות. איפה יהיו אותם 700 סטודנטים, שמשדד העבודה והרווחה מעביר להם קורסים בהכשרה מקצועית ומשדד הביטחון עושה להם מכינות?

זו ממשלה, שיד ימין שלה לא יודעת מה עושה יד שמאל. וכל זה תחת הכותרת: שינוי סדר העדיפויות הלאומי.

אדוני השר, אני זוכר את המאבק שלך בעניין הבנקים, דאגת לאיש הקטן. אני רוצה שאתה, גם כדובר הממשלה – כי מלבדך אין כאן היום שום שר – תמשיך לדאוג לאיש הקטן. אני רוצה לקרוא לך מכתב שנוגע לפרט הקטן, לא רק לבנקים, שנוגע לבנק הדם. אני רוצה לקרוא לך מכתב של מגן-דוד-אדום, שכותב השבוע לניו-יורק. כתוב במכתב:

"היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רון נחמן, ראיתי שמדובר במשפט אחד, ולא רציתי להפסיק אותך. בהתאם לתקנון ולמען הפרוטוקול, תואיל לחזור על זה בעברית.

רון נחמן (הליכוד):

ובכן, זה מכתב שהוציאה הנהלת מגן-דוד-אדום, כאשר הצלחתי לגייס עבור יישובי יהודה ושומרון, בעיר שלי, באריאל, ארבעה אמבולנסים; שניים מחליפים ושניים חדשים. הם צריכים לבוא במקום אמבולנסים שהובאו אלינו על-ידי מגן-דוד-אדום לפני שלוש-ארבע שנים. האמבולנסים שהבאתי מצילים חיילים, אזרחים – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש לתרגם.

רון נחמן (הליכוד):

רגע אחד. ולכן, בעקבות מסע נוסף הצלחתי לגייס ארבעה אמבולנסים. והנה, הנהלת מד"א בישראל אומרת להם: בבקשה, תודיע לשני התורמים שלך שהמדיניות – – –

קריאה:

השר שטרית הוא שר המדע.

רון נחמן (הליכוד):

מד"א זה מגן-דוד-אדום.

יורם לס (העבודה):

יש באל"ף ויש בעי"ן.

רון נחמן (הליכוד):

חבר הכנסת יורם לס, תרשה לי, מגן-דוד-אדום. כתוב במכתב: בבקשה להודיע לשני התורמים, שבהתאם למדיניות של מד"א כפי שבאה לידי ביטוי בכל מדינת ישראל בצורכי היום-יום, בקשר להצבתם של האמבולנסים של מגן-דוד-אדום, הם יוצבו רק בתחנות מגן-דוד-אדום, ולא באיזה INDIVIDUAL VILLAGES, יישובים – נניח שערי-תקווה – או SETTLEMENTS – כמו אלון-מורה – או TOWNSHIPS – עיריות, ואריאל גם היא עוד מעט עירייה.

כלומר, בגלל העניין הגיאוגרפי שלנו אנחנו לא יכולים לקבל, על-פי סדר העדיפויות של המדינה, את השירותים האלמנטריים שכל אזרח במדינת ישראל מקבל.

כאן אני מגיע לעניין – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דראושה, זה לא בסדר. למען הרוח הטובה, יש שעון, ואני עצרתי אותו בגלל קריאות הביניים, כמו שאני נוהג לגבי כולם. גם עכשיו עצרתי.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

רון נחמן (הליכוד):

חבר הכנסת דראושה, תרשה לי לסיים, יש לי דקה. חבר הכנסת דראושה, הקשב נא דקה. לכן, השר שטרית, אני תומך במדיניות של ממשלה שרוצה לסייע לפריפריה. אבל אין לקחת פריפריה ולהעלות אותה כקורבן לפריפריה אחרת. לא יכול להיות מצב, שבו היישוב ה"ציוני" אכסאל נכנס לסדר העדיפויות הלאומי, והיישוב ה"חמאסי" אריאל יצא מחוץ לקונסנסוס. שום ממשלה ציונית לא יכולה להביא את זה בפני ציבור בוחריה, וגם לא אתם.

לכן, אני רוצה להתייחס לנושא של חיזוק התשתית המדעית-הטכנולוגית.

אני רוצה לברך אותך על כך, אבל אל תשכח שהתשתיות צריכות להתחבר גם לבקעת-הירדן, הן לא נעצרות בכפר-קסם, גם שם יש מחקר ופיתוח. תוכנית מנוף – אנחנו קלטנו 1,500 עולים חדשים, לרבות 28 מדענים. הם מתקצבים על-ידי המשרד שלך. אני מבקש שהנושא ימשיך להיות מטופל.

אני מבקש לעודד אותך בנושא טיפוח המחקר והפיתוח במפעלים קטנים, כי הסכום לא כתוב בדוח שהגשת. זה דבר חשוב מאין כמוהו, כי זה ימריץ את כל המשק. הייתי מציע שגם יאמר איזה סכום, כדי שנוכל להתייחס אליו, לפחות בדיונים בוועדת הכספים.

אני רוצה לסיים בנושא של קידום תעסוקת מדענים עולים, חממות טכנולוגיות, מכוני מחקר ופיתוח. אנשים עובדים על פרויקטים מוכרים. אני מבקש שתתמוך, תעזור ותסייע בהתאם לפעילות הממשית ולא הדקלרטיבית, תחת הסממה של אזורי פיתוח ודברים אחרים, אלא מי שעושה הוא שיצטרך לקבל את הדברים. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת יגאל ביבי. אחריו – חבר הכנסת שלמה בוחבוט, אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת חיים אורון, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת יורם לס.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אולי סמלי היום שאנחנו דנים על משרד המדע והטכנולוגיה, כאשר, לצערנו, הילדים שלנו, הבנים שלנו, נתונים בעיצומם של עיצומים, אשר לא יתרמו רבות להצמחת מדענים ואנשי טכנולוגיה. כל יום שהילדים שלנו בטלים מלימודים, אתה יודע שנזק זה הוא לפעמים בלתי הפיך. אולי הגיע הזמן שהממשלה תיקח ברצינות את הנושא של השבתת הלימודים. מספיק כבר לעשות הסכמים כל שנה. כל שנה מחדש העינוי הזה של שיבוש מערכת הלימודים, דבר שלא מבריא ולא בריא לעם הספר במדינת ישראל.

אדוני השר, החינוך הטכנולוגי במדינת ישראל מפגר, בעיקר בבתי-הספר התיכוניים. מי שמבקר ורואה את הציוד שבאמצעותו לומדים התלמידים שלנו יודע שזה בזבז זמן בחלקו הגדול. הגיע הזמן אולי שיהיה שינוי מהותי בכל הנושא הזה. אני רוצה להתרכז בנקודה הזאת, כי אני מכיר אותה מניסיון אישי כאשר הייתי ראש עיר.

לא כדאי היום ללמוד במסגרת של חינוך טכנולוגי מקצועי בבית-ספר תיכון במדינת ישראל. אתה לומד הרבה שעות, צריך לעשות הרבה מבחנים. באוניברסיטאות לא מכירים בזה שלמדת הרבה שעות. תלמיד שלמד במגמות לא-טכנולוגיות, לא למד עד השעה 16:00, למד פחות, יש לו סיכויים להתקבל לפקולטות היוקרתיות באוניברסיטאות. אין שום יתרון למי שלומד במסגרת החינוך הטכנולוגי במדינת ישראל. מי שעושה חשבון קר וחושב על הישגיות, כמו שהחברה שלנו דורשת, לא כדאי לו ללמוד במגמות האלה, מה גם שהציוד מיושן, הוא לא מביא לידי מעשה בשעת צורך.

הייתי רוצה, אדוני השר, שתבחן את הדבר. הייתי מעדיף שכל המערכת התיכונית תלמד משהו בטכנולוגיה, משהו במיומנויות שיעזרו ללומד. אז אתה תקבל עם טוב יותר, עם שיש לו גישה טכנולוגית בכל המערכת כולה, מה גם שבתקופה המודרנית שלנו יש נזילות והעברה ממקצוע למקצוע. מה שהיה טוב לפני שנה לא יהיה טוב בעוד שנתיים. המעבר הזה צריך להצמיח לנו עם שיכול לעבור מנושא לנושא, עם שיש לו המיומנות. את המיומנות הזאת צריך לרכוש בבית-הספר התיכון. ההפרדה הזאת, בין החינוך הטכנולוגי לבין החינוך העיוני, עדיין לא נבחנה לעומק. לדעתי, החינוך האחד, עם הדגשים במצוינות בתחומים שונים, צריך להיות במהפכה.

צר לי לומר, שהממשלה הזאת, עם שרת החינוך הזאת, דיברו גבוהה גבוהה על החינוך. לא ראינו בששת החודשים שום פריצת דרך חדשה. פריצת פה אולי ראינו, אבל פריצת דרך וחשיבה חדשה על מערכת חינוך מתקדמת עדיין לא ראינו.

הבזבז הגדול ביותר שלנו הוא עשרות אלפי המדענים שהגיעו אלינו. השקיעו בהם הרבה מיליארדים, ולא ידענו לנצל את המשאב הגדול, הכביר, האנושי שהגיע למדינת ישראל. אתה רואה אנשים מתוסכלים שלא רואים עתיד, לא רואים כיוון. אילו הם היו יודעים שבעוד שנה, שנתיים, יש תוכנית לקלוט אותם – והיה בזבז של שנים, אני בטוח שגם הממשלה הקודמת טעתה בנושא הזה – אילו היה מסר טוב שמדענים נקלטים, שיש תוכנית לגביהם, יכול להיות שהיום היו עולים עוד מדענים, עוד יהודים מכל העולם היו באים לחממה הזאת.

בזמני הגשתי תוכנית למשרד התעשייה והמסחר בנושא שהוא היום המודרני ביותר בעולם, נושא האקולוגיה. כמה פיתוחים אפשר לפתח בנושא האקולוגיה. זהו הנושא היום בעולם, ומי שיפרוץ

ראשון – יזכה בשווקים. האם המדענים האלה שיש לנו לא יכלו ליצור דברים בתחומים המגוונים האלה? ראיתי את העבודה, ראיתי את חוסר התיאום, את השלומיאליות, והלב כואב ודואב. הבעיה איננה רק כסף, הבעיה היא ארגון ותיאום בין המשרדים, דבר שאיננו, וזה עולה לנו בדמים.

אלפי יהודים מכל העולם – רוב העם היהודי עוד לא נמצא כאן בישראל – יכלו לבוא לכאן ללמוד. פעם זאת היתה תופעה נפוצה יותר. אני חושב, אדוני השר, שחשוב שנהיה אור ליהודים לפחות, שמדינת ישראל תהיה בית-ספר גדול אחד, יש לנו כוח האדם. הייתי מצפה מהממשלה הזאת ליזום תוכניות, שמאות אלפי הבנים שלנו בחוצות יבואו לכאן, ילמדו, ואולי בעתיד גם יעלו. לדעתי, הנושא הזה הוא נושא שצריך עיון מחדש. בעבר היינו יותר אור לגויים, היום הלוואי שנהיה לפחות אור ליהודים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת שלמה בוחבוט – איננו. חבר הכנסת חיים אורון – איננו. חבר הכנסת יורם לס, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת יוסף בא-גד, אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת אליעזר זנדברג, אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת האשם מחאמיד, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת חיים קופמן.

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר המדע והטכנולוגיה, הנושא של המדע והטכנולוגיה, כפי שאמרת, יש לו חשיבות גדולה בפיתוח החברתי, הכלכלי, אבל הייתי אומר מעבר לזה, יש לו חשיבות קיומית למדינת ישראל. כולנו יודעים: אנחנו עם קטן, עם סכנות גדולות מסביבנו, ולא צריך להמשיך לפרט.

על הרקע הזה, צריך לשים לב לירידה שחלה במעמדו של החוקר במדינת ישראל בשנים האחרונות, כאשר השיא היה בשנות ה-60, במה שקרוי "עידן הספוטניק", כשהעולם המערבי התעורר מול הלוויין ששיגר הסובייטים לחלל, והיתה אז השקעה עצומה במדע ובכוח אדם מדעי. מאז – הולך ופוחת הדור. יותר ויותר פונים למקצועות שמכניסים כסף, ופחות ופחות פונים לסיפוק הסקרנות האינטלקטואלית ולחקר מעמיק של המדע והטכנולוגיה.

על רקע זה, מעבר לסממאות, אני רוצה להציע הצעה מעשית: הבעיה היא משכורת. אנשים עובדים במשכורת, ולא ניתן לשנות את משכורתם. אך הואיל והרבה מאוד מהמחקר המדעי נעשה באמצעות מענקי מחקר, ולעתים קרובות נאמר כי אסור להשתמש בכסף למטרות שכר לחוקר, אלא רק לכוח אדם שיעזור לו, לציוד ולחומרים – אני מציע לתפוס את השור בקרניו ולומר, שמענקי המחקר שחוקר מצליח לגייס יתרמו למשכורתו, ובצורה כזו ניתן יהיה לאפשר לו להתקיים בכבוד.

שאול יהלום (מפד"ל):

ולא להגביל את הסכום באחוזים?

יורם לס (העבודה):

אני נותן רק קריאת כיוון.

שאול יהלום (מפד"ל):

אם הוא יקבל 100,000 כמענק מחקר, יוכל לקחת לו 100,000?

יורם לס (העבודה):

זוהי רק קריאת כיוון. היום אתה מגייס ממכונת הבריאות הלאומיים באמריקה או ממקור אחר 200,000 דולר, ואינך יכול להוסיף דולר אחד למשכורת, אלא רק למשכורתם של עוזרי מחקר. זוהי רק קריאת כיוון, ואיני נכנס עכשיו לפרטים. איננו כותבים עכשיו את התקנות.

אני רוצה לדבר לעניין, חבר הכנסת יהלום, לנושא החזון שאנו צריכים שיהיה לנו בנושא המדע והטכנולוגיה. אנו צריכים להחליט: או שאנחנו מתנחלים בשטחים, או שאנחנו מתנחלים בחלל החיצון. כבר יש לנו סוכנות ישראלית לניצול החלל, ואני אומר לך, שהחזון האמיתי של מדינת ישראל היום הוא התנחלות בחלל החיצון ולא בשטחים. גם אתה וגם אני רצנו בפחד גדול למקלט במלחמת המפרץ. מי נתן לנו את האזעקה? האם היו אלה אותם אנשים שעמדו על ראשי ההרים והסתכלו אם מגיעים האווירונים מהמזרח? את האזעקה נתן לנו לוויין ביון ותקשורת אמריקני, ומרוב זקיפות קומה של הליכוד, הם רצו לאמריקנים כדי לקבל את המידע הכי מינימלי.

חיים קופמן (הליכוד):

בניגוד למפלגת העבודה, אמרנו כי אנו נמצאים שם בכוח הזכות ולא בזכות הכוח.

יורם לס (העבודה):

איפה, בחלל?

חיים קופמן (הליכוד):

אנו נמצאים שם בכוח הזכות.

יורם לס (העבודה):

כמה כסף השקעתם בחלל וכמה כסף השקעתם באריאל? אתה רצת, כמו עני בפתח, ליחכת את עפר רגליהם של האמריקנים, שייתנו לך מידע בדבר הטיילים המגיעים מן המזרח.

חיים קופמן (הליכוד):

ובתחומים אחרים נתנו להם מידע.

יורם לס (העבודה):

אין לוויין ביון ותקשורת ישראלי, זו עובדה, כי הכסף שלכם היה בשטחים. ואני אומר, שהחזון המדעי והטכנולוגי האמיתי של מדינת ישראל הוא התנחלות בחלל, אף שזה נשמע פנטסטי. צריך לשים לוויין גיאוסטציונרי מעל האוקיינוס ההודי, שיסתכל מעל עירק.

שאול יהלום (מפד"ל):

אפשר גם לגור בחלליות.

יורם לס (העבודה):

בהחלט, זה הביטחון האמיתי של מדינת ישראל, וככל שאתם תבינו את זה מוקדם יותר, וככל שהקצאת המקורות בכיוון זה תיעשה מוקדם יותר, כך יהיה לנו ביטחון.

אלך אחורה, אל מלחמת העולם השנייה. אנחנו, שעברנו כאן את מלחמת המפרץ, לא פחדנו. מי שהבין מה שקורה, פחד אולי חמש דקות ביום – כאשר היתה אזעקה וידענו שהטיילים באוויר. בלונדון לא היתה אזעקה, ואנשים הלכו 24 שעות ביממה בהרגשה שמהשמים הכחולים יכול ליפול עליהם טיל. היום, לאחר שעברנו את זה, אנו יכולים להבין מה זה. אנחנו צריכים מערכת התרעה, אשר תהיה בלהב החותך את הקדמה הטכנולוגית. שם צריך להשקיע את הכסף, ולא בהתנחלויות שאין בהן ביטחון.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת יוסף בא-גד – איננו. חבר הכנסת אליעזר זנדברג נמצא. יש לי כאן איזו בעיה: חברת הכנסת ענת מאור, שהיא גם סגנית יושב-ראש הכנסת, צריכה לדבר אחריו, אבל מלשכת היושב-ראש הזעיקו אותי להגיע לשם. אם תסכים, היא תדבר עכשיו, על מנת שאחר כך

תוכל להחליף אותי. הנה, אתם רואים איזו רוח טובה יש כאן. אני אומר לך מראש תודה על שתחליפי אותי לאחר מכן.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, לגמול לך טובה זוהי זכות, משום שאתה עושה לנו זאת רבות.

חברות וחברי הכנסת, אדוני שר המדע והטכנולוגיה, כבר בעת העתיקה נאמר, שהמדע הוא הביטוי לסקרנות האנושית, לתהייה, לחקר האמת, להרחבת הדעת ולפענוח היקום. לכן חשיבותו כה רבה. היהדות בחוכמתה ידעה להחיל זאת על הביטוי "תורה לשמה". חקר, חיפוש, תהייה – בכל מצב ובכל עת. נוסף על אותה סקרנות אנושית, המדע הביא גם תועלת ותרם תרומה עצומה לכל אזרחית ואזרח, לילדים, ולדורות כולם, אם זה בפיתוח התעשייה, הבינוי, החינוך, ובכל התחומים כולם.

לכן כה חמורה המדיניות משנות ה-80, שפגעה בצורה אנושה במחקר, בפיתוח, במעבדות ובספריות. שלטון הליכוד ושלטון ממשלת האחדות הלאומית כרסמו בהישגים. משום שהפגיעות בתחום זה הן ארוכות טווח, אין הן נראות ביום אחד, אבל כל מי שליווה תחום כלשהו של המדע, המחקר והאוניברסיטה יודע איזה כרסום, איזו פגיעה בתשתית לטווח הארוך חלה ב-15 שנים אלו. זהו כתב אישום אדיר על מה שקרה בשנות ה-80.

לכן אני מברכת את השר ואת הממשלה על שינוי המדיניות ועל שינוי הדגש. אני רוצה לברך את השר על הביזור של המדע והטכנולוגיה. בגלל חשיבות התחומים האלה, אין סיבה שלא כל ילד וילדה וכל אזרח ואזרחית במדינה ייהנו מהם. כמי שהיתה מרצה באוניברסיטת בן-גוריון וכמי שהינה תושבת הדרום, אשר לימדה במכללה האזורית ספיר, אני אומרת שקשה להעריך את חשיבותה של המדיניות שהשר דיבר עליה בפתח דבריו. העובדה שרק מקומות ריכוז גדולים נהנו מהידע, מהתרומות ומהיוקרה היא עובדה שחייבים לשנותה. לא צריך ליצור עכשיו יש מאין. יש מכללות אזוריות הפזורות במקומות שונים בארץ. צריך להשקיע בהן, צריך לפתח אותן, צריך להפוך אותן למכללות אשר תעננה תואר "בוגר".

שאלו יהלום (מפד"ל):

כל זה קרה דווקא בתקופה של כרסום.

ענת מאור (מרצ):

בשביל לעשות זאת, צריך להשקיע בשלושה פרמטרים. ראשית, בהון האנושי, כלומר במרצים. צריך לטפח סגל מרצים, ולא שהמרצים יבואו מבר-אילן, מירושלים ומתל-אביב. צריך להשקיע במעבדות וצריך להשקיע בספריות. זה בידינו, וצריך לעשות זאת מיידית. זה יהיה פתרון גם למדע, גם לפיזור האוכלוסייה וגם לקליטת בנים ובנות מכל הארץ, שלא יצטרכו ללכת למרכז הארץ או למקומות אחרים בעולם על מנת לרכוש דעת והשכלה. זה צוואר בקבוק נוראי, שמקשה על בוגרים רבים של התיכון והצבא להשתלב במערך החברה הישראלית, שההשכלה בה היא חלק חשוב מאוד.

שאלו יהלום (מפד"ל):

חברת הכנסת ענת מאור, ברשותך, יש לך מושג כמה התפתחה מכללת הנגב בעשר השנים האחרונות?

ענת מאור (מרצ):

יש לי נתונים מדויקים.

שאלו יהלום (מפד"ל):

היא התפתחה והתקדמה, נכון?

ענת מאור (מרצ):

היא התקדמה.

שאלו יהלום (מפד"ל):

היה כרסום נוראי.

ענת מאור (מרצ):

יש לי נתונים כפולים: א. על מה שקרה בעולם המחקר והמדע כולו מ-1980, ועל כך דיברתי בנקודה הראשונה; ב. אני מברכת על מה שהתקדם באוניברסיטת הנגב, אבל אני רק מציינת שצריך להעמיק את המגמה, כפי ששר המדע והטכנולוגיה דיבר עליה, ובמיוחד את המכללות האזוריות, והדגשתי זאת – מכללת ספיר, מכללת תל-חי, מכללת שער-הנגב, המכללה בצפת, כל המכללות כולן.

חיים קופמן (הליכוד):

עכשיו את מכרסמת בכרסום...

ענת מאור (מרצ):

לא, אני לא מכרסמת בנתונים.

חיים קופמן (הליכוד):

גם במחקר ופיתוח וגם בתעשיות.

ענת מאור (מרצ):

לא. למשל, בנושא המכללות ההתפתחות נעצרה מאוד. אמרתי מה השלב הבא – והיה צריך לבצע אותו קודם. המכללות הן הישג מבורך, והיה צריך להופכן לאוניברסיטאות. כדי להופכן לאוניברסיטאות צריך להשקיע בהן, ובצורה מסיבית. זה לא נעשה. דבר שהיה בחיתוליו והיה הישג בזמנו, עוכב ולא בדיון. תלמידים מאילת – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

על-ידי מי?

ענת מאור (מרצ):

על-ידי הממשלות, ולא על-ידי ממשלת העבודה.

שאול יהלום (מפד"ל):

על-ידי המועצה להשכלה גבוהה.

ענת מאור (מרצ):

המועצה להשכלה גבוהה מתוקצבת על-ידי הממשלה, ואתה יודע זאת, חבר הכנסת יהלום. אי-אפשר להטעות את הציבור. המדיניות של – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

– – – היא לא מוכנה לפתור – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שאול יהלום, זה לא יכול להיות דו-שיח, נא לאפשר לה להמשיך.

ענת מאור (מרצ):

חבר הכנסת יהלום, אתה יודע מה היא מדיניות ואיך היא נקבעת על-ידי תקציב. התקציב הזה לא הושקע ולא התבצע. ניתן היה וצריך היה לעשות זאת. עובדה היא, שמן המרכז באו המרצים ללמד בפריפריה, ובכך נמנע מבוגרים ומתלמידים טובים מכל אזור הדרום – שאותו אני מכירה טוב יותר – להיות מרצים, כי הסגל הופלה, ואתה יודע זאת מצוין. זה נקרא שלא היתה השקעה במדע ובתשתית. אלה לא דברים שרואים אותם מיידית. אבטלה והשקעה אומללה שלא התבצעה בחינוך בולטות לעין, אבל ההשקעה במדע היא תמיד השקעה עם ריצה למרחקים ארוכים ועם טווח ארוך, ולכן זאת פגיעה חמורה כל כך.

ברשותך, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לעבור לחינוך הטכנולוגי, כי, כאמור, הוא שייך למשרד המדע והטכנולוגיה.

כמה דקות עוד יש לי?

היו"ר ד' שילנסקי:

שתי דקות, אבל הזמן עבר פי כמה, כתוצאה מהשאלות. השאלות הוסיפו על זמנך.

ענת מאור (מרצ):

תודה, זה בגלל קריאות הביניים.

אני רוצה להסב את תשומת לב הבית – – –

חיים קופמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, יש לי בקשה: שהיא תתנהג אלי באותה מידת חסד כמו שאתה מתנהג אליה.

היו"ר ד' שילנסקי:

היא מתנהגת בחסד ובהגינות לכולם, אני רואה איך היא מנהלת את הישיבה.

ענת מאור (מרצ):

תודה רבה.

אני רוצה להקדיש את הנקודה האחרונה לנושא החינוך הטכנולוגי. יש פה מלה הטומנת בחובה הרבה מאוד סיכוי והרבה מאוד סכנה, כי החינוך הטכנולוגי הוא דו-משמעי. יש חינוך טכנולוגי עיוני, שהוא חשוב מאוד, ויש חינוך טכנולוגי מעשי, שהוא חשוב לא פחות. אנחנו, בוועדת החינוך והתרבות, היינו עדים לבעייתיות של דוח ועדת-הררי. אני רוצה ליידע את חברי הבית, שהוחלט על רפורמה בחינוך הטכנולוגי במדינה, שהתחילה להתבצע ולהתקדם בצורה מצוינת, ושילבה גם את החינוך הטכנולוגי המעשי וגם את הזכות והאפשרות לכל תלמיד ותלמידה להגיע מהמסלול המעשי לבגרות במסלול עיוני. ואילו דוח-הררי – – –

דוד מגן (הליכוד):

זה לא שייך לדיון על המשרד הזה, אלא לדיון על משרד החינוך והתרבות.

ענת מאור (מרצ):

אני מסכימה להערה, ובכל זאת, דווקא משום שזה נעשה בשם המלה טכנולוגיה, אני רוצה לסיים ולהגיד, שמבחינת המדיניות ומבחינת התקציב זה אומנם שייך למדיניות החינוך. אבל יש פה איזו הטעיה. מאחר שאנחנו יודעים שהחשיבה כולה היא דבר אינטרדיסציפלינרי – בין-תחומי – חשוב מאוד שנדע שחינוך טכנולוגי משמעותו טכנולוגיה עיונית וטכנולוגיה מעשית, ויש לחלק אותה נכון בין בעלי היכולת ובין אלה שהם בעלי יכולת פחותה, על מנת שנקדם את המדע לחזקים ולחזקים פחות, לקידום מירב האוכלוסייה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת אליעזר זנדברג, ואחריו – את חבר הכנסת האשם מחאמיד.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני רוצה בפתח דברי לברך את השר שטרית, שר המדע והטכנולוגיה. אני חושב שהוא שר מוכשר וטוב, וגם בעבר, כשהיה חבר כנסת, השר דהיום שטרית

ידע להוליך מאבקים, להוליך רעיונות, לקדם אותם וגם להצליח בהם. אני מאחל לו, שאותה נחישות להיאבק למען אותן נקודות שהיו חשובות לו באותו זמן תאפיין אותו – אני גם בטוח שכך יהיה – במהלך תפקידו כשר המדע והטכנולוגיה, ואת הפרי החיובי של נחישות כזאת ומאבק כזה אני מקווה שנזכה כולנו לראות בעתיד הקרוב ביותר.

עיינתי בסקירה של משרד המדע והטכנולוגיה. מצאתי בה פעולות וטיפול בנושאים שהם חשובים ביותר, נושאים שאני חושב שהם מעבר לוויכוח הפוליטי, שמדי פעם מנסים לעורר אותו כאן, אפילו כאשר אנחנו רוצים לעסוק בדברים שהם טובת המדינה ככלל, ללא כל קשר להשקפה הפוליטית – ימין-שמאל.

יש נושאים של ביו-טכנולוגיה, נושאים של סוכנות החלל, השתתפות וסיוע במחקרים שונים. כל הדברים האלה הם דברים חשובים. זה לא סוד, כולם יודעים, שמדינת ישראל דלה במשאבי טבע. המשאב האנושי, בעיני לפחות, הוא המשאב המרכזי. אם נדע לפתח אותו, אם נדע לנצל אותו בצורה האופטימלית – את התוצאות ואת הפרי נראה כולנו בטווח קרוב.

יש שתי נקודות שבחרתי להתמקד בהן או להתייחס אליהן קצת יותר בהרחבה. הנושא הראשון הוא שילוב עולים חדשים במחקר. בקרב העולים, בפרט בעלייה ממדינות מזרח-אירופה, הגיעו לכאן מדענים רבים. לחלקם לא נמצאה תעסוקה, חלקם נותבו בכל מיני דרכים לכיוון של מחקר. אבל קיימות בעיות בסיסיות בתחום הזה, ואני מקווה שמשרד המדע והטכנולוגיה ידע להרים את הכפפה ולטפל בהן, אף שהנושא צריך אולי להיות במשרד אחר. למשל, הבורות המאפיינת אותם עולים לגבי שאלות חשובות מאוד.

לדוגמה, עולה ממצא, עולה שהגיע לכאן עם איזה פטנט, עם איזה רעיון, רעיון גולמי או רעיון שכבר הוצא לפועל. הוא לא יודע מה קורה כאן. האנשים מגיעים משיטה אחרת, מעולם אחר גם מן הבחינה המשפטית. יש חשש שאת הרעיונות האלה יגנבו, אם הם ימסרו אותם או יפקידו אותם בידי אחרים. אין ידיעה כיצד להתגונן ולהגן, אין ידיעה כיצד להפוך רעיון גולמי לדבר מעשי. עלינו להרים את הכפפה ולהשתמש ביכולת הממלכתית של המשרד – ומשרד המדע והטכנולוגיה יכול להיות משרד כזה – על מנת לסייע בקליטת העולים. והרווח יהיה כפול: גם קליטת עולים ביתר קלות וגם הכוונתם לאפיקים פרודוקטיביים מבחינת המדינה.

נושא אחר הועלה על-ידי חברתי היושבת-ראש שעה שעמדה כאן על הדוכן ודיברה על החינוך הטכנולוגי. אני רוצה לדבר על החינוך הטכנולוגי מאספקט אחר. בדרך כלל, כשאנחנו מדברים על חינוך טכנולוגי, הדברים שאנחנו מדברים עליהם הם אותם דברים שברומו של עולם: מחשבים, הנדסה משוכללת וכדומה. אבל יש גם חינוך טכנולוגי ברמה נמוכה יחסית, והוא חינוך טכנולוגי חשוב לא פחות – חינוך טכנולוגי שמספק לצה"ל אותם אנשים המשמשים לאחר מכן בתפקידים של מכונאים בצבא, ולאו דווקא מכונאי מטוסים, בתפקידים של מכונאי רכב, בתפקידים טכניים ברמה פחות גבוהה. אותו מסלול טכנולוגי לא תמיד מסתיים בבחינות בגרות של הלומד בו בבתי-הספר.

נדהמתי לגלות שחלה נסיגה אדירה בחינוך הטכנולוגי שלא במסלול לבגרות. מדובר, למשל, בבית-ספר בסמ"ת בחיפה. מדי שנתיים עד שלוש שנים יש נסיגה של 30% במספר התלמידים. את התוצאות אנחנו עלולים להרגיש בטווח קרוב יחסית. אותם אנשים שלומדים במסלולים האלה, לאחר מכן, במקרים רבים, ממשיכים ולומדים מקצועות במסלולים שבסופם מקבלים תואר הנדסאי, לאו דווקא מהנדס. אנחנו מדברים על צמיחה, על בניית תשתית, על מפעלי תעשייה. על מנת להגיע לכך,

אנחנו צריכים אותם הנדסאים שיוציאו אל הפועל את התוכניות. אם לא נשקיע בחינוך הטכנולוגי על כל מסלוליו בבתי-הספר התיכוניים, אנחנו לא נגיע לכך.

כפי שכבר אמרתי, ראיתי בתוכנית שפורטה פה שמשרד המדע והטכנולוגיה עושה רבות למען פיתוח המשאב האנושי. הוא עושה רבות למען שילוב רעיונות וכישורים של אנשים – לפסים שאני רואה אותם פסים חיוביים למשק הישראלי בכלל.

תוך כדי קריאה עלה במוחי הרהור אחד של כפירה. אולי זה לא המקום ולא הזמן לדון בו, אבל אני מוצא לנכון לדבר עליו. מדוע בעצם יעמוד משרד הטכנולוגיה כמשרד בפני עצמו? הלוא מרבית הדברים יכולים להיות משולבים במשרד החינוך, ואולי במשרד אחר. אני משוכנע שהשר שטרית יכול וראוי לעמוד בראש משרד טוב יותר, בכיר יותר, מכובד יותר, מבחינת היקף העשייה, ממשרד המדע והטכנולוגיה. אני חושב שאת המשרד הזה אפשר לחסוך לנו ולהעביר אותו לאגפים במשרדי הממשלה השונים.

אבל הואיל וזה לא הזמן וזה לא המקום לדון בשאלה הזאת, אני מבקש לסיים את דברי בשאלה אחת שקשורה לדברים שדיברתי עליהם קודם. חסר לי בסקירה, ואולי השר יוכל להרחיב על כך בתשובתו, פירוט של התוכניות של המשרד באשר להגברת המודעות למדע ולטכנולוגיה בקרב בני הנוער. אני מקווה לשמוע מהשר בדברי תשובתו לכל הדוברים כמה מלים על תוכניות משרד המדע והטכנולוגיה להגברת המודעות בקרב בני הנוער לנושאים האלה בשנת 1993. ככל שנקרב את בני הנוער לנושאים אלה, כך נוכל לאחר מכן להעמיד מדענים ואנשי מחקר מעולים יותר, טובים יותר, מתוך המשאב האנושי שאנחנו נתברכנו בו.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת האשם מחאמיד, ואחריו – חבר הכנסת חיים קופמן.

האשם מחאמיד (חד"ש):

גברתי היושבת-ראש, אדוני השר, תרשה לי קודם כול לברך אותך. אומנם לא הייתי באולם, אבל שמעתי את דבריך ועיינתי בחומר.

אחרי איחולי ההצלחה לך, אני רוצה לומר שהיתה לי הרגשה, שיש חלק מהאוכלוסייה הישראלית שאיננו חלק מהמשרד הזה; אולי לא רק מהמשרד הזה, אלא מכלל המשרדים. וכשמדברים על מדע וטכנולוגיה, לפעמים נדמה לי שמדברים על מדינה אחרת, במקום אחר. אני שואל: איפה המדע ואיפה הטכנולוגיה כאשר מדובר, למשל, בסקטור הערבי? אדוני השר, אולי הוא יסיר ספק מלבי ויאמר משהו על האוכלוסייה הערבית, שנדמה לי שגם בה יש בריחת מוחות לחוץ-לארץ? ידוע לי על פרופסורים שנמצאים בארצות-הברית ובאירופה, משום שאין להם תעסוקה בארץ, הם לא מוצאים כאן מקום.

דוד מגן (הליכוד):

נדמה לי שלמפלגה של דראושה קוראים מד"ע.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אז זה המקום שלהם? תודה על ההערה.

אדוני השר, אני רוצה להתייחס לנושא של קליטת מדענים ערבים במערכות השונות. ד"ר מג'ד אל-חאג', אולי שמעת עליו, הוא חוקר באוניברסיטת חיפה. הוא מצא דברים מדהימים. באוניברסיטאות, למשל, יש ירידה של 20% במספר הלומדים הערבים. זה אמור לגבי כלל האוניברסיטאות. המחקר הזה נעשה רק לאחרונה, והוא מגלה שיש ירידה של 20% במספר הסטודנטים הערבים באוניברסיטאות. לפני חמש שנים היחס היה 8 ל-1,000; היום זה 6.5 ל-1,000.

פנחס בדש (צומת):

אתה מדבר על מספרים מוחלטים או על אחוזים מכלל הסטודנטים?

שר המדע והטכנולוגיה ש' שטרית:

זה לא משנה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

עכשיו אני צריך לעשות שיעור בסטטיסטיקה. זה לא משנה. כשאומרים 5 ל-1,000, זה צריך להיות מובן.

פנחס בדש (צומת):

לא. בסך הכול, במספרים מוחלטים, יש גידול במספר הסטודנטים הערבים באוניברסיטאות.

האשם מחאמיד (חד"ש):

מה זאת אומרת? גם אני גדל, אז מה? גם אני נהיה גבוה יותר, אז מה? איזה מין השוואה זאת?
אינני חושב שאני צריך להסביר פה דברים סטטיסטיים אלמנטריים. אני יכול להגיד או ל-100 או ל-1,000.

דוד מגן (הליכוד):

אתה יכול להדגיש, שבימי הליכוד היה יותר טוב.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני מרשה לך לומר זאת.

אדוני השר, מול 5,000 מרצים יהודים בכלל האוניברסיטאות – ואדרבה, שיהיו 10,000 מרצים, שירבו – יש רק 12 מרצים ערבים. 12 לעומת 5,000.

שר המדע והטכנולוגיה ש' שטרית:

אתה מתכוון אולי לסגל הבכיר.

האשם מחאמיד (חד"ש):

לסגל הבכיר. זו דוגמה של בעיה קריטית של בוגרי אוניברסיטאות ושל אקדמאים ערבים, שרובם מוצאים את עבודתם במערכת החינוך, אם הם מתקבלים בכלל. וזאת לאחר כל מיני דברים שנחשפים עכשיו, שזה לא הזמן לדבר עליהם. מדובר במהנדסים, מהנדסי אלקטרוניקה, חשמל, כל מיני מקצועות, שלא מוצאים להם מקום מחוץ למערכת החינוך.

אדוני השר, שליש מהסטודנטים הערבים עוזבים את הלימודים האקדמיים עוד בשנה הראשונה. אינני יודע מה הסיבות לכך. בוודאי יש לכך סיבות שונות. אחד החברים שקדמו לי דיבר על כך, שאם אין מקום באוניברסיטאות השונות לקלוט סטודנטים ומדענים ערבים, אולי יש מקום לחשוב על מכללות ערביות, על אוניברסיטה ערבית? בסקטור הערבי יש 15,000 אקדמאים, 28% מהם נשים.

מה הסיבות לירידה בשיעור הלומדים באוניברסיטאות? סטודנט ערבי שמסיים את לימודיו באוניברסיטה אינו יכול להתחרות עם חברו היהודי. ומוכן שלמצב הכלכלי ולחוסר המגמות המתאימות במגזר הערבי יש השפעה. לגבי החינוך הטכנולוגי, למשל, במגזר הערבי יש לא יותר מ-18 או 19 מגמות בכלל בתי-הספר, לעומת יותר מ-90 מגמות במגזר היהודי. לתלמידים במגזר הערבי אין המגמות הטכנולוגיות הדרושות.

אני רוצה לשאול, כמה ערבים עובדים במשרדים השונים, כמהנדסים, כמדענים, כאקדמאים? פה יש ממש צורך בקליטת עובדים ערבים במשרדי הממשלה השונים. יש משרדי ממשלה, שאין בהם אף לא עובד ערבי אחד. אדוני השר, מדוע לא יהיה שופט ערבי בבית-המשפט העליון?

אדוני השר, לא צריך הבטחות. אנחנו שומעים הבטחות במשך יותר מ-40 שנה. אולי הגיע הזמן למעשים? השאלה אינה נוגעת רק למשרדי הממשלה, אלא גם למרבית המוסדות הציבוריים והמפעלים הכלכליים בארץ. אני מאמין שהשר מודע לבעיות האלה, ואני מקווה שאכן תעשה משהו כדי שהשיעור של האקדמאים הערבים במשרדים השונים, שיעור השואף לאפס, יעלה בתקופת כהונתך.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת חיים קופמן, אחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, אחריה – חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, ואחריו, אחרון – חבר הכנסת שאול עמור.

חיים קופמן (הליכוד):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ידידי שר המדע והטכנולוגיה שמעון שטרית, אני מאחל לך הצלחה בתחום הזה.

בעבר טענתי בהזדמנויות שונות, שאלוהים קיפח את ארץ-ישראל ולא חנן את אדמתה לא בנפט, לא בזהב ולא באוצרות טבע משמעותיים, אבל הוא כן חנן את ארץ-ישראל בנופים ובאקלים מעולה – צאו וחזו בחוץ ביפויה של ירושלים העטויה שלג לבן צחור – והוא גם חנן אותנו, את העם היהודי, במשאב אנושי: בכושר יצירתי, ביזמות, ביכולת לפתור בעיות סבוכות. ואומנם, מי שמשקיף וסוקר את תולדות המדינה הצעירה משתאה: כיצד כבשנו את השממה, כיצד הפרחנו את אדמת הנגב, כיצד פיתחנו חקלאות מודרנית, שהיא שם דבר בעולם; תעשייה ביטחונית מהמעולות בעולם – ה"ליבא", ה"מרכבה", טילים ועוד; תעשייה אווירית, "תדיראן", "אלביט", רפא"ל. בזכות הפיתוח המדעי-הביטחוני הפכנו למעצמה אזורית, וכך ביססנו את אחיזתנו באזור, בתעשיות האלקטרוניות שהן שם דבר בעולם: "סאיטקס", "אינטל" ורבות אחרות; בתעשיות ציוד רפואי, כמו "אלסינט"; מחשבים, כימיה, תרופות, מזון ועוד.

ראינו מה קרה למדינות עשירות באוצרות טבע, שנקלעו למשברים בגלל זלזול בפיתוח תעשיות מודרניות ומשק מודרני. אנחנו, עם המשאב האנושי המעולה שלנו, ישראלים ועולים, יכולים לשנות את פני המדינה והכלכלה הישראלית ולהעלות את רמת החיים של האוכלוסייה כולה. אבל לשם כך צריך תנאים, רפורמה משקית ליברלית, שינוי מבנה המשק וצמצום הביורוקרטיה. מאידך גיסא, יש גם ליצור סביבה אוהדת להשקעות במחקר ופיתוח ולעוסקים במחקר ופיתוח, כך שהמחקר והפיתוח הישראליים יהפכו לספורט הלאומי של ישראל.

בזמני, דומני בשנת 1978, יזמתי תיקון חקיקה – דומני שזה נקרא "תיקון 58", תיקון זה הוא אביו מולידו של סעיף 20א, ואפילו נשא את שמי בזמנו – שעודד את ההשקעות במחקר ופיתוח, על-ידי כך

שההשקעות הוכרו כהוצאות לצורכי מס הכנסה. ואומנם, במשך כמה שנים התיקון שלי היה מאיץ רציני, הייתי קורא לזה להשקעות במחקר ופיתוח.

כדי להסביר יותר בבירור: החוק אפשר לחברה אחת או ליחיד להשקיע במחקר ופיתוח של חברה אחרת, ואפילו בנושא מסוים, בלי להיכנס לבעלות ולקבל מניות וכל מה שקשור בזה. העניין באמת פרץ גבולות, עד כדי כך שידידי באוצר נבהלו ואמרו: ראה עורך-דין זה וזה, מה הוא עשה ב-31 בדצמבר, או ב-31 במרס – הוא העביר חלק מרווחיו להשקעה במחקר ופיתוח. עניתי להם: לזאת בדיוק התכוונתי. בזכות התמריץ שהוא קיבל, שהכירו לו את השקעתו כהוצאה, הוא גם השקיע והיה מעורב בכל הנושא של השקעות במחקר ופיתוח. ובאמת, חברות רבות צמחו ועלו. אחר כך מישהו החליט לנוון את התיקון, וגרם למה שקראנו לו בזמנו בלשון שלילית "חוק אלסינט", שהעידוד יינתן רק "לסוסים האצילים", כך שרק הם יקבלו את עיקר העידוד, וזאת קבעו על בסיס קריטריון של השקעה במחקר ופיתוח בסך 20 מיליון דולר וכו' וכו'. זאת היתה באמת בעיה, שהכניסה גם את "תדיראן" וגם את "אלסינט" וגורמים אחרים לצרות לא קטנות.

כבוד השר, אני מציע שתבדוק את זה עם שר האוצר. אני יודע שלא כל כך יפה להשתמש במכשיר של מס הכנסה, אבל לדעתי זה יכול להביא לתמריץ ולסכומים משמעותיים פי כמה מהסכום של 75 מיליון שקל, כדי להשקיע במחקר ופיתוח וכדי ליצור תעסוקה לכל המדענים האלה, שאנחנו מדברים עליהם במספרים רציניים.

דומני שהיה זה חבר הכנסת יהלום שדיבר על נוער, וגם אחרים דיברו על עידוד נוער שיעסוק במדע. קראנו לזה בעבר "נוער שוחר מדע". יש להתחיל שם עם המוטיבציה, עם החוגים – דבר שהיה במכון-ויצמן בזמנו, עם כל היזמות שמתחילה בגיל צעיר, כי, למען האמת, אני רוצה להדגיש דבר מצער: היום, בגיל 30-35 אתה כבר קשיש במחקר ופיתוח. אתה צריך להתחיל ולעודד את הגילים הצעירים מאוד כדי להוציא את הלוצ, להוציא את המקסימום, את שיא היצירתיות מאותם צעירים.

אני גם העליתי בכנסת פעמים רבות את הנושא, שיש להפיץ במאות אלפים את השימוש במחשבים ביתיים. אני משוכנע שאומה כזאת, שתצליח ליצור מצב שכמעט בכל בית, בכל משפחה, יהיה מחשב אישי, תגרום קודם כול לכך שהמאגרים יזרימו מידע במהירות, שהפיתוח החינוכי יעלה ברמות עצומות, כי כבר היום אנחנו רואים תופעה, שהילד בא מהבית עם מידע רב יותר מזה של מורתו או מורו בבית-הספר. בצורה כזאת, לא רק שאנחנו נאדיר כוח ועוצמה, אלא גם בעולם ידעו שפה אפשר למצוא מאות אלפים שמשתמשים במחשב, ושכל נושא התקשוב יהפוך לדגל ולדוגמה גם למדינות אחרות.

אני מציע שהנושא הזה ילובן, יחד עם משרד החינוך, אולי עם גורמים אחרים במשק ובחברה, דווקא עכשיו, כשהבזק התקדם בצורה משמעותית כזו, כדי לנסות להתמודד עם הבעיה הזאת, ובגדול. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה, ואחריה – חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, אני מצטרפת לברכות לתפקידך החדש, ואני מקווה שתשפר ותעלה, כמיטב יכולתך, את רמת המדע והטכנולוגיה.

ברשותכם, אתעכב על שלוש נקודות. נקודה אחת, שאני לא ארחיב בה, כי דיברו עליה גם קודמי – חוסר הדיווח, בחומר שהונח לפנינו, על קליטת מדענים שאינם עולים. יש דיווח מפורט מאוד על קליטת מדענים עולים בארץ, הבעיה ידועה וחמורה כשלעצמה, אבל חסר היה לי מידע על תחומים אחרים. נוסף על עניין הקליטה של מדענים ערבים, שכבר דובר עליו, ואני חושבת שזה נושא ראוי לתשומת לבו של המשרד, הייתי מאוד מעוניינת לדעת על קליטת מדענים צעירים, וזה נוכח המציאות שקשה להם, לאקדמאים צעירים, להשתלב היום במערכות הקיימות; ועל קליטת נשים מדעניות, במיוחד עידוד סטודנטיות במדעי הטבע והטכנולוגיה, כדי לשנות את חלוקת העיסוקים המסורתית בין גברים לבין נשים.

הנקודה השנייה, אדוני השר, היא השאלה היכן אנחנו יכולים ליצור את המקומות שבהם ייקלטו אנשי המדע והטכנולוגיה. ברור שתחום אחד הוא התחום של האוניברסיטאות וההשכלה הגבוהה. אני חושבת שהתחום החשוב במיוחד הוא התחום של המחקר והפיתוח בצמוד לפיתוח במסגרת מפעלים תעשייתיים או במסגרת פארקים תעשייתיים. יש גישה ששולטת בכלכלה הישראלית זה שנים רבות, ולדאבוני הרב, אדוני השר, גם ממשלתך היום, לדעתי – לפי כל המדיניות שאני רואה וכל ההחלטות והחוקים – ממשיכה באותה גישה; והגישה אומרת, שהפיתוח הכלכלי – שהפיתוח הטכנולוגי הוא חלק ממנו – מותנה במתן מירב הסובסידיות למשקיעים. ככל שיהיו יותר סובסידיות למשקיעים, יהיה יותר פיתוח. קודמי, חבר הכנסת קופמן, ביטא את הגישה הזאת בצורה ברורה מאוד, אבל אף שהוא חבר כנסת מהליכוד, ממשלת העבודה-מרצ נוהגת בדיוק באותה מגמה.

אני מתכוונת לאזור הסחר החופשי, אותה תוכנית ששר האוצר, לדאבוני, עובד עליה, למרות כל האזהרות וההתרעות של המומחים. מגמת הטיפוח, למשל של חברת "אינטל", שאמורה לקבל איזו הקצבה – יש אומרים 300 מיליון ויש אומרים 350 מיליון, נוקבים במספרים שונים, שוב אותה גישה האומרת: תן יותר כסף למשקיע ומדינת ישראל תהיה מפותחת.

אירלנד, למשל, שבה רמת ההטבות למשקיעים היא הגבוהה ביותר, היא גם המדינה הענייה ביותר באירופה. זוהי רק דוגמה אחת למה שקורה. מה שקורה במדינת ישראל בשנים האחרונות, ובמיוחד בשנת 1992, כאשר מה שפרח אצלנו היה הבורסה – לא הייצור, לא המחקר והפיתוח, אלא השקעות במניות ובאיגרות חוב של כל מיני חברות, שחלק גדול מהן הן חברות בועות, חברות שאין מאחוריהן שום דבר. אם הבורסה תקרוס, החברות האלה פשוט ייעלמו, אבל הכסף יישאר בידי מה שנקרא משקיעים – – –

שאלו יהלום (מפד"ל):

עכשיו כבר לא מספיקה הבורסה, מדברים על קזינו.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

לכן אני שואלת שאלה רצינית מאוד. אם אנחנו לא נראה מהממשלה הזאת כיוון שינוי אמיתי בתחום הזה, לא יהיה כסף לא לאוניברסיטאות, לא למחקר ופיתוח, לא לייצור, הכול ידשדש במקום ורק יצמחו לנו עוד כמה עשרות, מאות ואולי אלפי מיליונרים על חשבון הקופה הציבורית.

כאשר נשאלים בכל זאת איך הדברים יכולים להיעשות, הרי אני חושבת שהכיוון האחד הוא לחפש את הסובסידיות למשקיע, אבל לא למשקיע בחברות הבועות האלה, לא לתת הטבות למעבידים באשר הם מעבידים, אלא לכוון את זה תוך התערבות ממלכתית ברורה בנושא.

הכיוון השני, עניין שינוי האווירה הכללית בארץ. בהקשר זה אני מרשה לעצמי לצטט דווקא את המנכ"ל של אותה חברת "אינטל", ד"ר דב פרומן. בכתבה ב"ידיעות אחרונות" מופיע, שהוא נשאל למה אין די השקעות, והוא אמר: אין כאן השקעות בגלל המצב הפוליטי. ישראל, כך אמר, מהווה סיכון פוליטי רציני. לכן, אם רוצים תמיכה, זה לא ילך בלי שלום. רק שלום יביא השקעה.

ברור לי שגישתו אינה נובעת ממניעים פוליטיים כלשהם, אלא מתוך ראייה שלו, כמנכ"ל של חברה גדולה ומרוויחה במדינת ישראל. לדעתי, השינוי צריך להיעשות בשני המישורים, גם בעניין הטבות למשקיעים וגם בעניין השלום, ורק זה יכול לתת למשרדך, אדוני השר, מרחב פעולה גדול יותר.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. עכשיו נכבד את הנואם האחרון בדיון זה, הסוגר את הרשימה. בבקשה, חבר הכנסת שאול עמור.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אבל, אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

האם עוד לא דיברת?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

לא, אבל אני מוותר לחבר הכנסת שאול עמור.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש ממך סליחה. ברשימה שלפני יש סימן כאילו כבר דיברת, אבל אני אצא מורוח מזה שתהיה לי הזדמנות לשמוע את דבריך.

בבקשה, חבר הכנסת שאול עמור.

שאול עמור (הליכוד):

אני מודה ליושב-ראש וגם לשכני חבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אהלן וסהלן, ברצון.

שאול עמור (הליכוד):

אני אקצר בדברי.

לדעתי, לפני שבאים לדבר גבוהה גבוהה על נושא כמו לווייני ביון ולווייני תקשורת, יש נושאים הרבה יותר יסודיים שצריך לדון בהם.

כאשר דיבר חבר הכנסת פרופסור יורם לס, אני נדהמתי. למען האמת, אני נדהם מחדש בכל פעם שהוא מדבר. לדבריו, אם אין עכשיו לווייני ביון ותקשורת, הרי זה באשמת ההשקעות ביהודה ובשומרון. עוד לא שמעתי נאום של חבר הכנסת הפרופסור לס שלא יקשור בו כל נושא שהוא בהשקעות ביהודה ובשומרון.

אברהם הירשזון (הליכוד):

שאול עמור (הליכוד):

יכול מאוד להיות שעוד מעט הוא יגיד, שאם יש סכסוכים בין שכנים באיזה בית, הרי זה גם כן בגלל ההשקעות ביהודה ובשומרון. זה אבסורד שאין כמוהו. חוץ מזה, די, מספיק, חלפו כבר שבעה חודשים ונמאס לציבור לשמוע כל הזמן אותם דברים. אתם עכשיו בממשלה, בואו תעשו. נראה אתכם מקימים לוויינים, תחנות חלל וכו' וכו'.

אני רוצה לברך את שר המדע בתפקידו החדש. לדעתי, לפני שבאים אליו בתביעות ובטענות, אי-אפשר שלא להתעכב על הבעיות במערכת החינוך. כדי להקים פרויקטים מדעיים, יש צורך בידיים מתאימות ובמוחות מדעיים. זה מתחיל מגירסא דינקותא. פעם זה היה ה"חדר". ידוע, לפי כל המחקרים הפסיכולוגיים, שכדי לתת כלים קוגניטיביים, כלים לחשיבה, ליצירה, לסקרנות, הגיל המתאים ביותר הוא מאפס עד חמש. בגיל הזה, לצערנו, הולכות ופוחתות ההשקעות, במקום שיגדלו. כך זה במעונות-היום, בגני-הילדים; צריך לתת כלים מדעיים וניסויים, אך זה לא קיים. כך זה גם בבתי-הספר היסודיים, כך גם בבתי-הספר התיכוניים – מעבדות של ימי הביניים, ספריות עלובות, ואני כבר לא מדבר על רמת ההוראה במקצועות המדעיים, שהיא נמוכה מאוד. לכן, איך נוכל לבוא בטענות בנושא של פיתוח המדע לפני שכל הדברים האלה טופלו כראוי?

ואם אני מגיע לאקדמיה, הרי לפי המחקר האחרון של פרופסור הררי, שנדמה לי כי גם היום הוא עדיין היושב-ראש של המועצה להשכלה הגבוהה, הוא, כמדען בכיר במכון-ויצמן, מזהיר מפני צמצום הפער המדעי בינינו לבין שכנינו, והוא גם מזהיר מפני תופעה חמורה הרבה יותר – שהיום החינוך הטכנולוגי איננו מדביק את הפער בינו לבין התעשייה המתקדמת בארץ ובעולם.

בדיון זה דיבר חבר הכנסת רענן כהן על כך שהגיע הזמן להקים בארץ עמק-סיליקון. ובכן, בעיר שבה אני גר יש לנו עמק-סיליקון. יש במגדל-העמק כ-19 מפעלים עתירי ידע, בראשם "נשיונל סמיקונדקטור", אבל אנחנו לא יכולים למצוא עובדים מתאימים, לא בערי הפיתוח, לא בסביבה ואפילו לא בחיפה, מפני שלא היתה מערכת השכלתית שתכשיר אותם לשנות האלפיים.

אני פונה לשר ומבקש, במסגרת סדרי העדיפויות החדשים שאתם מצהירים עליהם השכם והערב, לכו לקראת פתיחתן של שלוחות של הפקולטות המדעיות למיניהן, אם זה הטכניון, אם זה מכון-ויצמן, אם זו אוניברסיטת הנגב, שלוחות בערי הפיתוח, כדי שיכשירו אנשים שיוכלו לעבוד במפעלים מסוג זה שיוקמו בעתיד, ואז נוכל להעסיק בנים מן המקום. בכך תיבחנו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. הבטיח לקצר ואכן קיים. בבקשה, חבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אני רוצה לאחל לשכני וידידי חבר הכנסת שאול עמור הרבה בריאות ועבודה פורייה.

שאל עמור (הליכוד):

תודה רבה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני אפתח בנושא של שביתת הלימודים החלקית והסכסוך בין משרד החינוך ובין הסתדרות המורים וארגון המורים בקשר להסכם המצופה. השביתות הללו פוגעות במערכת החינוך. אני פונה אל הממשלה, באמצעות שר המדע והטכנולוגיה היושב כאן, בתקווה שהממשלה תפעל כדי להגיע להסכם עם המורים, שימנע פגיעה נוספת במערך הלימודים התקין, ישפר את תנאי העבודה של המורים, יחזק את מעמדם ויכיר בזכותם לתבוע כיבוד הסכמים עם הממשלה. אם אנחנו דנים במדע ובטכנולוגיה, ברור שמערך לימודים תקין הוא דבר חשוב מאוד לקידום של שני אלה.

אדוני השר, שמעתי את דברך. אני רוצה לברך אותך על הראייה הרחבה, ועל פריסת קווי המדיניות וקווי הפעולה של המשרד שאתה עומד בראשו. דיברת על פיתוח של מוקדי מחקר אזוריים, והדברים היו יפים ומבורכים. אבל אני רוצה להביא לתשומת לבך, שיש צורך לשלב את האוכלוסייה הערבית באזורים הללו, במיוחד בגליל, בנגב ובמרכז, כי היא משוועת לסיוע. יש לאפשר למדענים ולחוקרים ערבים להשתלב במערך הטכנולוגי והמדעי של המדינה, וזאת לטובתה של כל האוכלוסייה על כל גווניה.

לצערי הרב, אנו עדים בשנים האחרונות לתופעה קשה של בריחת מוחות, מיטב המוחות של משכילים ערבים, מן המדינה. מדובר במדענים שלמדו באוניברסיטאות במדינת ישראל והם בעלי תואר מאסטר ותואר דוקטור. מדובר על אנשים שהתמחו בתחומים שהמדינה זקוקה להם, אולם בגלל השתייכותם הלאומית נאטמו בפניהם המוסדות השונים, גם האוניברסיטאות, גם מוסדות המחקר וגם המפעלים. לכן, אדם כמו פרופסור ינאקי, חוקר ידוע בתחום האטום, לא נקלט במדינה והוא עובד היום כפרופסור בצרפת. לכן פרופסור נביל שחאדה, מדען ידוע בתחום הביוכימיה, לא מצא עבודה בישראל והוא נמצא היום בארצות-הברית. אני יכול למנות עוד הרבה שמות כאלה של אנשים, שיכולים היו לתרום הרבה למדע ולטכנולוגיה של המדינה ולהועיל גם בתחום של דו-קיום בין יהודים לערבים במדינה, כמו גם לתת דוגמה טובה לשיתוף פעולה באזור כולו.

אדוני השר, אני חושב שחובתך היא לפעול לטובת משכילים כאלה ולמנוע את בריחת המוחות, שהיא הפסד למדינה כולה ולא רק לאוכלוסייה הערבית.

ואם אנו מדברים על האוכלוסייה הערבית, הרי 42% מהאקדמאים הערבים בוגרי האוניברסיטאות במדינת ישראל הם מובטלים, אבטלה סמויה או גלויה. יש צורך לקלוט אותם, ואני מדגיש – גם את הנשים, כי האבטלה בין הנשים הערביות המשכילות היא גבוהה ביותר. יש להקים גם קרן לסיוע לסטודנטים ערבים המופלים לרעה באוניברסיטאות במדינה, שבהן קיימות קרנות רבות המסייעות רק לסטודנטים היהודים, והערבים אזרחי המדינה אינם יכולים לקבל מהן סיוע.

יש צורך גם להקים אוניברסיטה ערבית במדינת ישראל, שתקלוט תלמידים ומשכילים ערבים, בוגרים ערבים עם תעודות אקדמיות בכירות, שהיום רובם הולכים לאוניברסיטאות בשטחים כדי למצוא

תעסוקה, מהגרים מן הארץ, בורחים למקומות שונים בעולם. מוסד ערבי אקדמי יוכל לקלוט אותם, וכן לקלוט גם סטודנטים יהודים שירצו ללמוד את המורשת הערבית, ההיסטוריה הערבית והשפה הערבית.

ולסיום, אני רוצה להדגיש את הנושא של שיתוף הפעולה המדעי-הטכנולוגי. מדינת ישראל הרחיבה את שיתוף הפעולה בנושאים האלה עם מדינות העולם, אבל, לצערי הרב, שיתוף הפעולה בתחומים האלה בין העולם הערבי למדינת ישראל עדיין לא ידע שום התקדמות. אפילו עם מצרים לא קיים שיתוף פעולה מדעי-טכנולוגי.

כאשר אנו מחפשים כל דרך אפשרית לקידום תהליך השלום, אני חושב ששר המדע והטכנולוגיה, בניגוד לדברים שאמר כאן חבר כנסת אחר, צריך להיות אחד השרים הבולטים בקידום תהליך השלום, כדי להגיע להסכם שלום בין ישראל לעולם הערבי, שיבטיח גם קידום של שיתוף הפעולה הטכנולוגי. בנושא הזה, לדעתי, יש צורך בשיתוף פעולה בין האוניברסיטאות במדינת ישראל לאוניברסיטאות הפלשתיניות בשטחים.

לצערי הרב, הפלשתינים בשטחים רואים את ישראל רק בדמות החייל הישראלי, רק בדמות הכובש. יש צורך להראות להם גם את הפן האחר, את הדמות של המדען הישראלי, איש המדע הישראלי. לדעתי, אפשר בנושא הזה, אם יהיה שיתוף פעולה, להביא להבנה עמוקה לא רק בין מדענים, אלא גם בכל שדרות העם. כך נתברך כולנו בשיתוף פעולה פורה וחיובי בין העם הפלשתיני, העולם הערבי, העם הישראלי ומדינת ישראל.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת דראושה.

כבוד השר, הבמה לרשותך; הזמן לא כל כך, אבל הבמה כן. על כמה דקות להעמיד את השעון? בוא נתמקח.

שר המדע והטכנולוגיה ש' שטרית:

אני מפקיד את עצמי בידיו של היושב-ראש הנדיב.

חיים קופמן (הליכוד):

אדוני שר המדע, אין לך מכשיר שיכול לנטרל את השעון של היושב-ראש?

שר המדע והטכנולוגיה ש' שטרית:

יש לי, אני רק לא רוצה להפעיל אותו, כי זה יהיה שיבוש סדרי עבודת הפרלמנט.

היו"ר ד' שילנסקי:

הייתי אמור להקציב לך עשר דקות, אבל הואיל וראיתי כמה שאלות שאלו אותך, וכמה קשה עמלת, אני מוסיף 50% ומעמיד את השעון על 15 דקות. לאחר מכן נדון הלאה.

שר המדע והטכנולוגיה ש' שטרית:

תודה, אדוני היושב-ראש. אני אשתדל לקצר בדברי, אבל אני מבקש להתייחס לשאלות שנשאלו כאן.

לחבר הכנסת רענן כהן – אכן הנושא של חיילים משוחררים הוא נושא חשוב. הקליטה שלהם, גם במחקר ופיתוח ובתעשיות עתירות ידע, היא חשובה מאוד. אם התוכנית של משרד העבודה ושל הממשלה תתקיים, אני מקווה שגם להם יהיה חלק בקידום המדעי של מדינת ישראל.

לחבר הכנסת מיכאל איתן – אני חושב שאפשר לקיים את המצוינות המדעית וגם להפנות אותה לאזורי עדיפות. אם אני רוצה שיערך מחקר בביוטכנולוגיה, והציוד המדעי קיים באוניברסיטת הנגב, הרי האיש הכי טוב יכול לטוס בבוקר מתל-אביב במשך 40 דקות לשדה-תימן, ובשעה 08:00 הוא יכול כבר לשבת במעבדה. הוא יכול להדריך את החוקרים, ואחרי הצהריים לטוס חזרה לביתו. אם ירצה ללון בבאר-שבע, בוודאי יוכל לעשות זאת. המדינה שלנו קטנה כל כך והמרחק איננו משמעותי. שני חוקרים בכירים יכולים לפרנס מסביבם עשרות חוקרים אחרים, יכולים להעסיק סטודנטים, לבורנטים וחוקרים פחות בכירים מהם שיבצעו את העבודה.

אילו חשבתי שהאיכות של המחקר המדעי הזה תיפגם משום שנמקם אותו באוניברסיטת הנגב, לא הייתי תומך בזה, ואתה צודק. אבל מכיוון שאני מאמין שאפשר גם לקיים את המצוינות, ואני שותף לחרדה שלך לגביה, וגם להגשים את היעד של סיוע לאותם אזורים שאני חייב לתת להם דחיפה, כי אני רוצה שגם הם ייהנו מההשקעות שלנו במחקר ופיתוח – מכיוון שאני מאמין שאפשר להגשים את שני היעדים האלה, זה הכיוון שאני הולך בו.

אביא לך עוד דוגמה: באילת יש מכון לחקר ביולוגיה ימית. הוא מרכז בין-אוניברסיטאי, ובאים לשם לא רק מכל הארץ אלא מכל העולם. מדוע אין אפשרות, אם רוצים לערוך מחקר באותו תחום, לעשות זאת באותו מכון באילת ולא באוניברסיטה הנמצאת כאן בירושלים, שגם לה צריך לתת, אבל עם זאת צריך לתת גם לאחרים? זו כוונתי.

אחרי בדיקה של הרעיון, נחה דעתי שאפשר לקיים גם את המצוינות המדעית, אבל גם את העידוד לאותם אזורים שאנחנו צריכים להביא אותם בחשבון בכל נושא ונושא כשאנו באים לקבוע מדיניות ממשלתית של הקצאת משאבים.

חיים קופמן (הליכוד):

לאוניברסיטת ירושלים אפשר לתת, למשל, פרויקט של גידול דגים בים-המלח.

שר המדע והטכנולוגיה ש' שטרית:

אני רוצה לציין, שאנחנו בהחלט חושבים על רעיון של קונסורציום, שיש בו גם גורמים זרים, כדי להביא בחשבון את העניין הזה של ריכוז משאבים, לא רק בתוך המדינה אלא גם מחוצה לה. עשינו את זה בתוך המדינה, במוליכות-על, היה על זה כנס באילת ממש לפני חודש, מכל העולם, ועשינו קונסורציום ישראלי שיש בו גם גורמים תעשייתיים, גם גורמי מחקר, כאשר היעד הוא לפתח את הטכנולוגיה הבסיסית על בסיס הסדר, שלפיו כאשר היא תפותח, לכל אחד מהשותפים תהיה זכות לקנות אותה במחיר מסוים, וכך אתה בעצם מרכז משאבים, ולא שכל אחד עושה, וזה חופף. ואת הרעיון של הקונסורציום אפשר לאמץ גם בקנה מידה בין-לאומי. למשל, בתוכנית החלל חשבו בהתחלה לפתח גם את הפלטפורמה, גם את השיגור וגם את הלוויין, כשרק השיגור היה עולה 35 מיליון דולר. בזבזו. ירדו מזה. אנחנו נקנה את השיגור, כנראה, מרוסיה, לא ברור. עדיין יש כמה חלופות, אבל מתכוונים לנצל את הדרך היעילה והזולה יותר, לגבי אותם חלקים שניתן לקנות במחיר זול יותר.

לעניין ארצות-הברית, קרן BIRD היא מערכת מחוץ למשרד המדע. לכן לא התייחסתי. יש בהחלט חשיבות אדירה לשיתוף פעולה גם עם הגדולה שבמעצמות, אבל לא התייחסתי רק מהסיבה הטכנית, ש-BIRD היא מחוץ לתחום. GIF – אצלנו, וצרפת, A FIRST – אצלנו, וכל המערכות שהזכרתי – אצלנו בתוך משרד המדע, אבל היא בתחום אחר.

לגבי אנרגיה, אני מפנה אותך לעמוד 36 בסקירה. יש שני מסמכים: הראשון – עיקרי מדיניות, והשני – הסקירה. בסקירה, בצבע ירוק בהיר, בעמוד 36, יש גם אזכור של נושא האנרגיה. אני מסכים אתך שהסכומים הם צנועים, אבל גם הנושאים האלה הם בהחלט בתחום העבודה שלנו.

לחבר הכנסת שאול יהלום – בעניין החדרת חשיבות המדע בקרב הנוער, אנחנו כבר באנו בדברים עם צה"ל, והכוונה שלנו היא שחלק מסדרות החינוך יעסקו בתחום המדע-הטכנולוגי, ואני מקווה שצה"ל יבוא לקראתנו בעניין הזה, וביחד נעשה את הפעולה הזאת של החדרת הכיוון הזה בקרב הנוער בצה"ל.

שאול יהלום (מפד"ל):

צה"ל זה לא נוער.

שר המדע והטכנולוגיה ש' שטרית:

צה"ל זה עדיין נוער.

אנחנו גם מתכוונים להרחיב את הרעיון של קייטנות מדעיות. נוער שוחר מדע – זה בעשרות, לא יותר. היום יש במכון-ויצמן 30, 40, 50 איש.

שאלו יהלום (מפד"ל):

שר המדע והטכנולוגיה ש' שטרית:

אני מציע להכפיל, לשלש, לרבע ולעשר את המספרים האלה, כי במספרים הקיימים זה באמת מאוד צנוע, וחלק מהסכומים שהזכרתי אני מועיד לתוכניות יזומות לעידוד החדרת התודעה והמודעות הטכנולוגית-המדעית בקרב הנוער. לצערנו, ילדים שלנו מסיימים את בית-הספר בלי להבין איך עובדים מנוע של מכונית, טלפון, תנור מיקרוגל, ואיך המטוס טס, ואני חושב שאנחנו צריכים לעשות מאמץ גדול לדאוג לכך שאנשים יבקרו במוזיאונים, במוזיאון למדע ולטכנולוגיה. יש מוזיאון אחד טוב בחיפה, יש אחד בירושלים, צריך להרחיב את הגישה, ההבנה וההסתכלות בנושאים האלה.

הזכירו כאן את הטכניקות של חידונים בפיסיקה, חתן פיסיקה וכיוצא באלה. אני בעד כל הדברים האלה.

אני רוצה להרגיע אותך, חבר הכנסת יהלום, משרד המדע תומך במכון-הגולן שנמצא בגולן, הוא תומך במכון-קטיף שנמצא ברצועת-עזה. אם יהיה מכון-הבקעה, ויגישו פרויקט מחקר ויתחרו כמו כולם על נושאים, גם המכון הזה יקבל מחקרים, לפי התחרות, כי אנחנו בכל זאת הולכים על-פי הכלל של מצוינות. בסופו של דבר, אם יהיה מחקר לא טוב, גם אם יבוא מהנגב או מהגליל – לא נאשר אותו. קודם כול הוא צריך להיות טוב; אחר כך, אם הוא מתחרה עם גורמים אחרים, ניתן לו כמה נקודות עדיפות משום שהוא בא מהנגב, אבל בהחלט אין לנו גישה של אי-הסתכלות לאותם כיוונים.

אשר לנושא של קליטת עולים, אני מסכים אתך – עדיפות גדולה לאותם פרויקטים שיש להם הבטחה, אבל לא כדאי לבטל לגמרי את תוכניות הגישור, כי תוכניות הגישור הן גם חלק מההתאקלמות המדעית של העולה בתרבות מדעית אחרת, בדיבור אחר, בשפה אחרת, במערכת יזמות אחרת, בחשיבה מיושמת יותר. בסך הכול, הפרויקטים התחילו בשנת 1990, והסקירה של תוצאות הפרויקטים האלה היא מאוד אופטימית. זאת אומרת, הרבה אנשים נקלטו. אנחנו מנסים עכשיו לעשות את הסקרים וללמוד את ערכה של ההצלחה, אבל אפילו לא הייתי חושב על האלטרנטיבה של ביטול התוכניות האלה.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת נחמן – אומר את זה לפרוטוקול, כי הוא לא נמצא כאן – שאני אלמד את הסוגיות שהוא עורר בקשר למכללת יהודה ושומרון. אני יודע שאחד מחברי הכנסת זימן פגישה, ומייד אישרתי.

לגבי מגן-דוד-אדום – אני מבטא חי"ת ועי"ן, מד"א זה עם אל"ף בסוף, ואני מדבר על משרד המדע ולא על משרד מד"א, אבל גם בעניין זה אני מוכן, אם הוא יפנה אלי שאלה ספציפית.

מיכאל איתן (הליכוד):

גם לגבי מדע, בעי"ן, יש לך בעיה, כי אתה צריך לחלוק את זה עם חבר הכנסת דראושה.

מאיר שטרית (הליכוד):

זה בסדר, אבל אצלו זה בראשי-תיבות ואצלי זה בלי.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת יגאל ביבי, שהחינוך המקצועי הנקרא "טכנולוגי", בעיני הוא לא חינוך מדעי. אני רואה אותו יותר כ"שמרטפות" בבתי-ספר. חלק מבתי-הספר לא עומדים ברמה. אני לא מדבר על הקורסים הקדם-צבאיים, שחבר הכנסת זנדברג שיבח אותם. אני מדבר על סוג מסוים של בתי-ספר, שפשטו "מסלילים החוצה, תלמידים שהמורים בבתי-הספר העיוניים לא רוצים לקלקל את תוצאות הבגרות שלהם. לכן, אני הייתי מבטל כל בית-ספר שלא שואף לבגרות – אני אומר דברים הכי ברורים – מכיוון שאנחנו משלים את עצמנו שהילדים האלה מקבלים חינוך. הם לא מקבלים חינוך, הם מקבלים שירות שמרטפות ותו לא. לכן, אל נא נבלבל בין המסלול הטכנולוגי, שהוא מעשי, מין בית-ספר מקצועי כזה, לבין אותו חינוך טכנולוגי ברמה גבוהה, שאנחנו רוצים לדבר עליו ורוצים לעודדו ורוצים להחדירו במסגרת החינוך.

אני רוצה לומר לחברת הכנסת ענת מאור, שאני שמח על דברי התמיכה לגבי מדיניות הפיזור. אני מאמין בה, ואני מאמין שאפשר לקיים גם מצוינות מדעית וגם פיתוח אזורי. המדינה שלנו קטנה. אין שום קושי שאנשים, מהבכירים ביותר, ילוו מחקרים בראש ההיררכיה, ועל-ידם הם יגדלו דור. את הדור הזה אפשר לגדל במכללת ספיר, או במכללת תל-חי, או באוניברסיטת הנגב, או באוניברסיטת חיפה, ולא כולם צריכים להיות בתל-אביב או בירושלים. אני מאמין שהדברים האלה ניתנים להיעשות בדרך שאנחנו הצגנו כאן. לצורך זה צריך לעודד את ההון האנושי ולעודד את המעבדות, ובמסגרת הסכומים הצנועים שהזכרתי כאן, שיעור של מאה וכמה מיליוני שקלים – ואני מקווה שבשנים הבאות זה יהיה יותר – אפשר לתת התחלה של תנופה, ואם יהיו עוד משאבים, אפשר יהיה גם לעודד בקצב מואץ יותר.

לחבר הכנסת זנדברג – אני רוצה להזכיר ולהדגיש, שיש כבר מרכז "מסר", שעוזר לממציאים קטנים, ואנחנו מתכוונים להרחיב, כפי שהזכרתי בדברים שלי בעל-פה, אולי בהיעדרך, ולכן אולי לא שמעת את הנקודה הזאת, ואני בהחלט חושב שאפשר להשקיע בקטע הזה; זה לא רק נזק לאנשים, כשהם מוכרים המצאה ומישהו אחר קונה אותה, במיוחד בחוץ-לארץ, זה גם נזק למשק הלאומי, ואנחנו צריכים לדאוג לכך, שאם יש המצאות טובות או פיתוחים טובים, הם יביאו תועלת מרבית למשק הלאומי.

לכן אני מצדד מאוד בסיוע לממציאים היחידים, וגם למפעלים למחקר ופיתוח, במידת האפשר.

לגבי נושא הגברת המודעות למדע וטכנולוגיה, כבר הזכרתי בתשובתי לחבר הכנסת יהלום, שאנחנו מתכוונים לעשות זאת בשיתוף פעולה גם עם צה"ל, גם בקייטנות שמתקיימות בחופשות ובחופש הגדול, אבל בהיקפים גדולים יותר מכפי שנעשה הדבר עד היום.

לחבר הכנסת האשם מחאמיד – רשמתי לפני את ממצאי המחקר של ד"ר מג'ד אל-חאג'. אדאג לקבל את הנתונים כדי ללמוד אותם. אני מעודד אתכם להביא לידיעת אותה אוכלוסייה של חוקרים, של אנשי אקדמיה, שרוצים ללמוד יותר את הקטע של המגזר הערבי, שיגישו מחקרים, שיעקבו אחר הפרסומים שלנו. למדתי את העניין הזה. בדיונים במשרד אמרתי, שמוכרחים להקצות גם קטע של לימוד המגזר הלא-יהודי. זה בלתי-אפשרי שכל המחקרים יערכו רק על קטע אחד של האוכלוסייה, אף-על-פי שהוא הרוב. אם נשקיע יותר במחקרים האלה, נוכל לדעת יותר ואולי גם לקדם.

אינני יודע כרגע מה אפשר לעשות בקטע של אוניברסיטה ערבית. אני גם לא קובע עמדה לגבי השאלה הזאת. אבל היוזמה לא יכולה לבוא מהממשלה והיוזמה לא יכולה לבוא ממשרד המדע. אם מישהו מעוניין – שיתחיל לעבוד על כך, יקים קרן ויארגן את הפעולה הזאת. אני פותח את ידי ואת זרועותי – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

במליאה עברה הצעה כזאת.

שר המדע והטכנולוגיה ש' שטרית:

בסדר. אם עברה – עברה. אני רק אומר, שמבחינתי אני לא קובע עמדה לכאן או לכאן.

אני רוצה להזכיר כאן, שממשלת ישראל מינתה צוות לקידום עובדי מדינה בשירות הציבורי, גם מקרב הנשים, גם מקרב המגזר הערבי וגם מקרב המגזר הדרוזי. הצוותים האלה יתחילו לעבוד בקרוב. אני מקווה שהם יפתחו מתכונת מעשית, שתוכל להתמודד עם האתגר הגדול, כאשר אין די אנשים בכירים מהאוכלוסיות האלה שהזכרתי. אני חושב שזו משימה חשובה לעם ישראל.

עוד שני משפטים ואני מסיים. אני רוצה לומר לחבר הכנסת קופמן, שאחד הפרויקטים הגדולים שאני רוצה לעודד הוא פרויקט תקשוב. פרויקט תקשוב קיים אומנם באוניברסיטאות וקצת בעולם התעשייתי, אבל אנחנו צריכים להרחיב אותו לממדים גדולים, לאומיים, כי אני חושב שתחום התקשורת הממוחשבת הוא אחד התחומים שאנחנו צריכים לעודד, משום שבקטע הזה טמון פיתוח כלכלי גדול.

גם את הקטע של המיסוי אני מתכוון לבדוק, ולנסות ללמוד אם אפשר להחזיר קצת את העניין כדי לעודד יותר השקעות במחקר ופיתוח.

לא מזמן הייתי בביקור ב"אלסינט", והתרשמתי מאוד מהאפשרויות ומהאופקים הגדולים שהוא פותח. אני בדרך כלל לא איש של מלים גדולות; אני איש של מעשים, אפילו קטנים, במיוחד של שלבים. אבל בדברים האלה אני חושב, שזה לא רחוק מדי מאתנו לקחת כמה אחוזים של תקציבי מחקר ופיתוח מחברות רב-לאומיות גדולות. אם נצליח לקחת רק כמה אחוזים – התוצר הלאומי הגולמי שלנו יעלה בעשרות אחוזים. אם אני לוקח אחוז של "דיימלר-בנץ", או של "פיליפס", או של "סימנס" – זה במושגים שלנו עשרות אחוזים. מדוע? – כי התוצר של "דיימלר-בנץ" הוא 40 מיליארד. כשאמרתי שהדבר הוא בהישג-יד התכוונתי לכך. המשק שלנו קטן, והאפשרות לקחת מהם היא רבה.

שני משפטים אחרונים לחברת הכנסת גוז'נסקי. אני מסכים שצמיחה תבוא עם השלום וצמיחה תצמד בצעדי ענק עם השלום. אני מתפלל יחד אתך, שנוכל בשנים הקרובות לדחוף את השלום. אם נדחף את השלום – נביא גם את הצמיחה.

אני אומר לחבר הכנסת שאול עמור: אתה צודק במאת האחוזים, אנחנו צריכים לדאוג לכך שליד "נשיונל סמיקונדקטור" אצלך יהיו אנשים שיוכלו ללמוד במכללה בקרבת מקום ולעבוד במפעל שלכם; ללמוד ולעבוד. זה היה יסוד המדיניות שאותה הצגתי היום. אני מקווה שאצליח.

מלה אחרונה לחבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה. אני מוכן, יחד אתך, בקטע המדעי, לפתוח בדיאלוג עם המדענים בקולג'ים ובאוניברסיטאות בשטחים. אני מזמין אותך ליזום את הדברים, ואני מוכן לעשות זאת יחד אתך. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה לשר על סקירתו הממצה והטובה.

שאלות ותשובות

היו"ר ס' טריף:

אני מתכבד להזמין את שר התיירות עוזי ברעם להשיב על שאלתא מס' 380 של חבר הכנסת אברהם פורז. בבקשה, אדוני השר.

מחירי הטיסות לישראל

חבר הכנסת א' פורז שאל את שר התיירות ביום ה' בטבת התשנ"ג (29 בדצמבר 1992):

קיומו של קרטל במחירי הטיסות לישראל יוצר מצב, שבו מחירי כרטיסי הטיסה מבירות אירופה לישראל יקרים יותר ממחירי כרטיסי טיסה מאותם אתרים אל יעדים אחרים במזרח התיכון. מצב זה עלול לפגוע בתיירות לישראל.

ברצוני לשאול:

מה ייעשה כדי למנוע את קיומו של הקרטל?

שר התיירות ע' ברעם:

א. בניגוד לארצות-הברית, שבה קיים איסור על התאמת מחירי תעופה, הרי באירופה עדיין שרירה וחוקית קביעת מחירי תעופה על-פי תקנות יאט"א. מחירי התעופה לישראל נקבעים במשא-ומתן בין חברות תעופה, שנקבעו בהסכם התעופה הביטרי. אין לישראל זכות בלעדית להכתבת מחיר גבוה או נמוך, וכל מחיר אשר נקבע על הקו הוא תוצאה של משא-ומתן בין שתי מדינות, על-פי המוסכם בין המובילים הנקובים של אותן מדינות, כפי שצוין בהסכם. המופקד על הסכמי התעופה הוא משרד התחבורה.

ב. מחיר התעופה לישראל מחלק מהיעדים באירופה אכן גבוה, יחסית, מזה הנהוג ליעדים אחרים באזור.

ג. הדרך היעילה ביותר העומדת לרשות משרדי, משרד התיירות, למיתון המחירים היא הגברת התחרות על-ידי עידוד טיסות שכר, וכן על-ידי הגברת הביקוש בקווים הקיימים.

ד. לאחרונה הוקמה ועדה מיוחדת בראשות משרד התחבורה לבדיקת נושאי התעופה לישראל. בוועדה הזאת משתתף גם משרדנו, ובכוונתנו להציג את עמדתנו בדבר הגברת התחרות ויתר פתיחות לטיסות השכר בפורום זה.

ה. בהיות נושא התעופה, ובכלל זה מחירי התעופה, באחריותו של משרד התחבורה, מומלץ לשואל להפנות את השאלתא גם לשר התחבורה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת פורז.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר התיירות, לא במקרה הפניתי את השאלה אליך. מה שקורה הוא כך: משרד התחבורה רואה את עצמו כאפטרופוס וכמי שחייב לדאוג לרווחיותה של חברת "אל על". מה שמתלווה לזה הוא, שחברת "אל על" מנציחה מחיר גבוה וגם המובילים הזרים הטסים לישראל מתיישרים לפי המחיר הגבוה של חברת "אל על". זה, כמובן, עוזר לרווחיות של "אל על", עוזר לרווחיות של המובילים הזרים לישראל, אבל פוגע גם בישראלים הרוצים לצאת לחוץ-לארץ וגם בתיירים הבאים אלינו.

כפי שאתה הודית, בצדק, מחירי הטיסות של חברות תעופה סדירות מיעדים באירופה, וגם ממקומות אחרים, למזרח התיכון נמוכים מאשר לישראל. אפשר להביא דוגמאות, בעיקר לקפריסין וגם למקומות אחרים. אתה, כמי שמופקד על התיירות, אתה האיש שצריך להילחם את המלחמה של המשתמשים, ולא של חברת התעופה.

לצערי הרב, שרי תחבורה בעבר, במקום לראות את האינטרס הלאומי ראו רק את האינטרס של חברת התעופה הלאומית, ובמקרה זה האינטרס הוא לא אינטרס זהה.

היו"ר ס' טריף:

מה אתה שואל?

אברהם פורז (מרצ):

ואכן השאלה היא: האם אתה תתמיד במלחמה כדי להוריד את התעריפים, כדי לעודד את התיירות לישראל וממנה?

היו"ר ס' טריף:

תודה.

שר התיירות ע' ברעם:

אני מודה לך על השאלה, ואני גם מסכים להגדרה שלך בדבר הראייה שצריכה להדריך את משרד התיירות. אני מודיע מה שהודעתי לא אחת, יש אינטרס למדינת ישראל ויש אינטרס של "אל על". יש אינטרס חזק למדינת ישראל, שהמוביל הלאומי יהיה מוביל תקין ומוביל חזק. אבל אם התיירות בישראל נפגעת, וכתוצאה מזה הרווחיות של "אל על" עולה – בעיני התיירות לישראל קודמת. פירוש הדבר, שאם מדינת ישראל יכולה להגיע ליותר הכנסה וחברת "אל על" – לפחות הכנסה, האינטרסים של מדינת ישראל הם שצריכים להכתיב את העניין. אמרתי זאת לראשי "אל על", ויש היום, חבר הכנסת פורז, מצב לא רע, ששר התיירות ושר התחבורה מדברים זה עם זה.

אברהם פורז (מרצ):

ברוך השם.

היו"ר ס' טריף:

אדוני השר, התמזל מזלי לאחרונה, שהשאלות שלי עולות בשעה שאני יושב-ראש. לכן, אני מקווה שהתשובה שלך תהיה כזאת, שלא אצטרך לחרוג מן הפרוטוקול ולשאול אותך שאלה נוספת. אני מודה מראש לשר על תשובתו.

פיתוח תיירות במגזר הערבי

חבר הכנסת ס' טריף שאל את שר התיירות ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

לאחרונה פורסם בתקשורת, שגובשה תוכנית להשקעה בתיירות במגזר הערבי.

לאור זאת, רצוני לציין כי הכפרים הדרוזיים מהווים פוטנציאל תיירותי בהיקף רחב, שאינו מנוצל כראוי.

אזור עספיא ודליית-אל-כרמל שוכן על רכס הכרמל, ומהווה כבר היום מוקד לעשרות אלפי תיירים בשנה.

ציר פקיעין ובית-ג'ן ממוקם בלב שמורת טבע, וכן כפרים נוספים.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונים הפרסומים בדבר השקעה במגזר הערבי?

2. אם כן – באילו מקומות מתוכננת השקעה?

3. מה הוא ההיקף הכספי המתוכנן לפרויקט?

4. מה יעשה משרדך בפועל כדי לעודד תיירות באזורים שהוזכרו?

שר התיירות ע' ברעם:

1. משרד התיירות בודק באופן רציני ביותר קידום פיתוח התיירות במגזר הערבי, ובכלל זה גם ביישובים דרוזיים.
2. המשרד בודק רשימה ארוכה של מקומות פוטנציאליים, במגמה לקבוע סדרי עדיפויות לפיתוח, כאשר בחלק מהמקומות החלה העשייה. ניתן לציין את נצרת כמקום מרכזי ומוביל גם בשנת 2000, את עכו, פקיעין, דליית-אל-כרמל, אבו-גוש, ג'סר-אל-זרקא ופארק-הכרמל כיעדים ודאיים שבהם נפעל.
3. רק עם השלמת הבדיקה שביקשתי וקביעת היעדים לשנה זו יוחלט על היקף התקציב ומסגרתו.
4. כפועל יוצא של קידום התשתית בתיירות יקודם גם נושא שיווק אזורים ואתרים אלה באופן נפרד וברור.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לשר התיירות, ומזמין את שר המשפטים להשיב על שאלות.

אי-הרשעה בגין ניהול בית-בושת

חבר הכנסת י' עזרן שאל את שר המשפטים ביום ו' בכסליו התשנ"ג (1 בדצמבר 1992):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום 18 בנובמבר 1992 נמסר, כי השופט יהושע גרוס נמנע מלהרשיע אדם שהואשם והודה בניהול בית-בושת באזור תל-אביב. בהחלטתו אומר השופט גרוס: "אין בכוונתי להקל ראש בעבירה זו, אבל מדובר בעבירה שכיחה, משום שיש כאן צורך שקשה להילחם בו. בעבר נעשה ניסיון להביא למיסוד בתחום זה, ואין ספק שיש להמשיך ולפעול כדי להביא לשינויים ולפתרונות, כדי שניתן יהיה לפתור את הבעיה בצורה מכובדת וראויה. מלחמה בתופעה רק עלולה להביא לכך שהפעילות הזאת תיעשה בתנאים מחתרתיים קשים, והתוצאות יהיו קשות מפעילות ממוסדת". לנאשם גזר השופט שנת מבחן ללא הרשעה, כשהתוצאה היא – אם לא יבצע הנאשם עבירות נוספות בתוך שנה ממתן גזר-הדין, יימחק התיק הפלילי כלא היה.

ברצוני לשאול:

1. האם יש בכוחו ובסמכותו של שופט להשפיע על תקפותו של החוק באמצעות שפיטה?

2. האם שוקלת הפרקליטות ערעור על החלטה זו?

תשובת שר המשפטים ד' ליבאי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בעיתון פורסמו קטעים מהחלטת השופט, שהוצאו מהקשרם. אני מביא בזאת שני קטעים מהחלטת השופט בשלמותם:

"במקרה שלפנינו עולות מתוך תסקיר שירות המבחן נסיבות חיוביות לגבי הנאשם, ואין צורך לחזור ולפרט בהחלטה זו. די לציין כי מדובר באדם בן 32 ללא כל הרשעה, אשר שירת בצה"ל בנח"ל מוצנח, למד גיאולוגיה לתואר ראשון וחלק מלימודי התואר השני, ולאחר מכן נמצא בתקופה מסוימת מחוץ למסגרת של לימודים או תעסוקה, ובאותה תקופה נטל על עצמו עבודה מזדמנת שהביאה אותו אל ספסל הנאשמים. הנאשם עוסק כיום בתחום שאינו רוצה לגלותו כאן, וברור כי הרשעה בדין עלולה למנוע בעדו מלהמשיך בעבודתו זו. בנסיבות אלה, וכאשר הנאשם גם הודה והביע חרטה על מעשהו, הרי שאין ספק שעלול להיגרם לו נזק משמעותי. כך שמהצד הזה של המטבע נראה שיש הצדקה לעתירתו. עתה יש לבחון את הצד השני של המטבע והוא חומרתה של העבירה דנן. התובעת המלומדת טענה, כי מדובר בעבירה שהמחוקק רואה אותה בחומרה ולא בכדי קצב בצדה עונש מאסר של 5 שנים. הסניגור המלומד הצביע על כך שמדובר בתופעה רווחת ושכיחה, והפנה לעבר המודעות בתחום זה המתפרסמות בעיתונות חדשים לבקרים. על כך טוענת התובעת, כי דווקא שכיחותה של התופעה הזו מחייבת להילחם בה בכל הכלים, ומשום כך יש להתייחס אליה במלוא הרצינות, ואין עבירה כזו, בשל פגיעתה בציבור, מצדיקה הטלת מבחן ללא הרשעה.

"אין בכוונתי להקל ראש בעבירה הנדונה, אך יש לזכור כי הנאשם היה שותף בהחזקת המקום האמור במשך תקופה של מספר שבועות בלבד, וכי אין מדובר כאן בהדחתן של נשים למעשי זנות או בגרימה להתדרדרות בתחום זה. אין ספק שמדובר בתופעה שכיחה, מפני שיש כאן צורך שקשה להילחם בו. בעבר נעשה ניסיון להביא למיסוד בתחום הזה, שעה שהוקמה ועדה בראשות השופטת בן-עתו, שהגישה שורה של המלצות בתחום זה. אלא שעד כה טרם מומשו אותן המלצות, ואין ספק שיש להמשיך ולפעול כדי להביא לשינויים ולפתרונות נאותים בתחום הזה, כדי שניתן יהא לפתור תופעות אלה בצורה מכובדת וראויה. המלחמה בכל תופעה כזו, גם כאשר אין מדובר בצד השפל של התחום הזה, רק עלולה להביא לכך שהפעילות הזו תיעשה בתנאים מחתרתיים קשים שתוצאותיהם יהיו קשות עשרת מונים מאשר פעילות ממוסדת בתחום זה."

2. הפרקליטות שקלה בכובד ראש אם לערער על החלטת השופט, אולם החליטה בשלילה בגלל נסיבותיו האישיות המיוחדות של הנאשם, כפי שפורטו בהחלטה.

אשר על כן, השופט לא ביקש להשפיע על תוקף החוק, אלא העלה שיקולים לעניין העונש.

חוק להגנת קטינים וחסרי ישע

חבר הכנסת י' לוי שאל את שר המשפטים ביום כ"ז בכסליו התשנ"ג (22 בדצמבר 1992):

הכנסת השתים-עשרה קיבלה חוק קטינים וחסרי ישע כחלק מחוק העונשין הקובע חובת דיווח על פגיעה או התעללות בקטינים ובחסרי ישע.

ברצוני לשאול:

1. האם נפתחו חקירות בפרקליטות בעקבות הוראת חוק זו?

2. האם הוגשו כתבי אישום בגין הנ"ל?

3. האם הסתיימו כבר הליכי משפט בגין הנ"ל?

תשובת שר המשפטים ד' ליבאי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. רוב כתבי האישום בעבירות אלו מוגשים על-ידי התביעה של משטרת ישראל, והנתונים הסטטיסטיים מצויים ברשותה של המשטרה.

מאחר שתיקי הפרקליטות אינם ממוחשבים, ואנו נמצאים עתה בעיצומו של הליך המחשוב, אין ביכולתנו לשלוף את המידע המבוקש אלא אם נעין בכל תיק ותיק. הדבר מחייב הקצאת כוח אדם מיוחד ומשאבים רבים למשימה זו.

אני מציע כי שאלה דומה תופנה לשר המשטרה, שמא הנתונים המבוקשים נמצאים כבר במרשם הפלילי, שהרי המשטרה היא החוקרת בתיקים אלו והיא זו שבדרך כלל מגישה כתבי אישום בבתי-משפט השלום.

המכון להשתלמות שופטים

חבר הכנסת י' לוי שאל את שר המשפטים ביום ה' בטבת התשנ"ג (29 בדצמבר 1992):

ברצוני לשאול:

1. מתי נוסד המכון להשתלמות שופטים?
2. כמה השתלמויות נערכות בשנה מטעם המכון?
3. כמה השתלמויות בנושא הכרת המשפט העברי ניתנו במכון?
4. כמה הרצאות בנושא המשפט העברי שולבו בהשתלמויות?
5. האם נכון הדבר, שבהשתלמות של המכון שנערכה בטבריה בשבת, ל' באדר התשנ"ב (5 במרס 1992), התקיימה הרצאה לשופטים?

תשובת שר המשפטים ד' ליבאי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

המכון להשתלמות שופטים על-שם ד"ר י' זוסמן, זיכרונו לברכה, מנוהל על-ידי השופטים בהתאם להנחיות המועצה האקדמית שלו, המורכבת מדקאני הפקולטות למשפטים ומשופטים על כל ערכאותיהם. המכון והנהלתו הם אוטונומיים בקביעת תוכניות ההשתלמויות, והם שמים דגש בהשתלמויות פונקציונליות, המתייחסות הן למאטריה שבה עוסקים השופטים בעבודתם היומיומית והן לשיפור דרכי הפעלתה של המערכת השיפוטית, בגדרו של מינהל שיפוטי יעיל. כל שופט רשאי לבחור לעצמו כשבעה ימי השתלמות לשנה. הפעילות בהשתלמויות היא אינטנסיבית: כשמונה-תשע שעות לימוד ותרגול ביום השתלמות מלא.

1. המכון נוסד בתחילת שנת 1985.
2. המכון עורך כיום 30-35 השתלמויות בשנה.
3. המכון אינו מקיים השתלמויות שמטרתן הכרת המשפט העברי בלבד.

הפעילות בנושא המשפט העברי מרוכזת במסגרת עמותת מורשת המשפט בישראל, בהנהלתו של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה פרופסור רקובר. עם זאת קיים המכון להשתלמות שופטים דיונים בנושאי המשפט העברי בגדרן של השתלמויות שערך; למשל, בדיני משפחה (מרס 1989), ובדיני מזונות (יוני 1991). השתלמות אחרונה זו נערכה בשיתוף של דיינים של בתי-הדין הרבניים. המכון מתכוון לחזור על השתלמויות במשפט העברי גם בתוכנית העבודה של 1994.

4. המכון משלב בפעילויותיו הרצאות בנושאי המשפט העברי בעיקר כשהדבר אקטואלי, לנושא קונקרטי של השתלמות ולצורך השוואה לדין הקיים. למשל: הרצאת פרופסור מנחם אלון בחודש מאי 1989 על הגנות המשפט העברי בראי המשפט הפלילי, בגדר השתלמות בדיני עונשין.

5. 5 במרס 1992 היה יום חמישי, ולא שבת. בתאריכים 5 במרס 1992 עד 7 במרס 1992 התקיימה במלון "גני חמת" בטבריה השתלמות סוף-שבוע לשופטי בית-המשפט המחוזי בתל-אביב, וזאת בפרויקט מיוחד של השתלמות סוף-שבוע של שופטי בית-משפט מסוים. בשבת, 7 במרס 1992, נשמעו הרצאות מפי הרופא ד"ר אשכנזי על השינה ובעיותיה, ומפי פרופסור דן שניט על הנושא: חוק ביטוח סיעוד במבחן המציאות. כמקובל, לא נערכו רשימות.

המכון מקפיד על הכללים המקובלים בכל גוף ממלכתי, שלא לגרום לחילול שבת. במקרה אחד הביא אחד המרצים עמו מקרן שקפים, אך לנוכח הערת אחד השופטים, שראה בכך חילול שבת, הובהר שהמדובר באירוע חד-פעמי שלא יישנה.

בית-משפט השלום בפתח-תקווה

חבר הכנסת ח' קופמן שאל את שר המשפטים ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

בית-משפט השלום בפתח-תקווה סובל מבעיות של שטח פיסי מצומצם ושל מחסור בכוח אדם ובמזכירות. קיימות תלונות על תיקים שהולכים לאיבוד, דוחק רב, תור ארוך וכו', והאזרחים יוצאים ניזוקים וסובלים מעינוי דין.

כתבה בעניין זה הופיעה בעיתון "מלאבס", בתאריך 25 בדצמבר 1992.

ברצוני לשאול:

1. האם תדאג הנהלת בתי-המשפט להרחבת מבנה בית-משפט השלום או העברתו למקום אחר, מרווח יותר?

2. האם ידאג משרד המשפטים לתגבור בית-המשפט בכוח אדם נוסף?

שר המשפטים ד' ליבאי:

1. הנהלת בתי-המשפט ערה למצוקת הדיור ולמחסור בכוח האדם המינהלי המעיקים על בית-משפט השלום בפתח-תקווה. בימים אלו נעשה מאמץ לשכירת שטח סמוך – העומד להתפנות בקרוב –

להקלת מצוקת הדיור; במקביל נבחנת האפשרות לתגבר את כוח האדם המינהלי, במסגרת התגבור הכולל של כוח האדם המינהלי בבתי-משפט השלום במחוזות תל-אביב והמרכז.

2. מצוקות הדיור וכוח האדם המינהלי אינן מיוחדות ואופייניות רק לבית-משפט השלום בפתח-תקווה. למרבה הצער, חלק נכבד ממערך בתי-משפט השלום סובל מכך. מחסורו ומצוקתו של בית-משפט השלום בפתח-תקווה מטופלים במסגרת הכוללת של המאמץ הנעשה עכשיו הן לשיפור תנאי הדיור והן לתגבור הסגל המינהלי.

אני רוצה להוסיף, חברי חבר הכנסת קופמן, שאני שמח שלאחרונה, עקב התערבותי ובקשתי והבנתו של שר האוצר, קיבלנו תגבור רציני בכוח אדם מינהלי למערך בתי-משפט השלום. אנחנו יושבים עכשיו על המדוכה, איך לחלק כוח אדם מינהלי נוסף זה בין בתי-המשפט, בהתאם למצוקות. אלה דברים שאנחנו מטפלים בהם בימים אלה ממש, מאחר שרק לפני ימים ספורים התקבלה התוספת החשובה הזאת. אני מאמין שגם בית-משפט השלום בפתח-תקווה יינה ממנה.

חיים קופמן (הליכוד):

מה בדבר השכירות – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מעדיף לברך על המוגמר מאשר להתנבא. אם אתה מבקש זאת, אעביר לידיעתך אישית פרטים מדויקים יותר.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לשר המשפטים, ומזמין את השר לאיכות הסביבה להשיב על שאילתות.

בניית דירות בקרבת מאגר דלק

חבר הכנסת י' לס שאל את השר לאיכות הסביבה ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

משרד הפנים אישר תוכניות לבניית 200 דירות יוקרה וקוטג'ים במרחק של כ-100 מטר ממאגר הדלק המרכזי של ירושלים, "פי-גלילות", למרות אזהרה של מינהל הדלק, כי קיימת סכנה בטיחותית לנפש ולרכוש כתוצאה מתקלה. טווח הסיכון במקרה של פיצוץ הוא רדיוס של קילומטרים מספר, כך שכבר היום נמצאות השכונות הסמוכות בסכנה מסוימת, שעדיין איננה חורגת מתקני בטיחות. השכונה החדשה נמצאת בטווח הסיכון המידי.

ברצוני לשאול:

1. מה היא עמדת המשרד לאיכות הסביבה בנושא?

2. האם יפעיל המשרד את סמכותו בנושא על מנת למנוע סיכון תושבים?

3. האם קיים תיאום בין משרד הפנים ובין משרד האנרגיה והמשרד לאיכות הסביבה בנושאים הקשורים לחומרים מסוכנים ולבטיחות התושבים?

תשובת השר לאיכות הסביבה י' שריד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המשרד לאיכות הסביבה מתנגד לקרבה כזאת של מגורים לחוות דלק.

2. אני מתפלא על עמדת המשרד לאיכות הסביבה, שלא גילה בשעתו התנגדות נחרצת יותר להקמת השכונה. המדיניות הנוכחית של המשרד היא להתנגד בתוקף לכל מקרה דומה בעתיד. פליאה גדולה יותר אני מביע בדבר עמדתם של יזמי הפרויקט, שהם, יותר מאחרים, צריכים לגלות דאגה לתושבים שיגורו באותן דירות. הייתי שמח אם לדירות ולקוטג'ים הנבנים לא ימצאו קונים.

3. התיאום בין המשרדים אינו משביע רצון. בזמן האחרון חל שיפור בתיאום בין משרד האנרגיה ובין המשרד לאיכות הסביבה, ויש בדעתי לשפר את התיאום גם עם משרד הפנים.

מניעת זיהום הים בדלק

חבר הכנסת ד' מגן שאל את השר לאיכות הסביבה ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

נוכח האסונות האקולוגיים שנגרמו בעקבות טביעת מכליות נפט בחוף האטלנטי של ספרד ובאיי שטלנד וזרימת אלפי טונות דלק גולמי לים, ברצוני לשאול:

1. מה הם הלקחים שלמדנו אנו מהמקרים הנ"ל?

2. האם יש פיקוח על סוגי המכליות המובילות דלק לישראל?

3. האם יש בידינו די אמצעים לפרק את הדלק במקרה של זיהום הים?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

לחבר הכנסת דוד מגן יש לי תשובה ארוכה, תורה שבכתב. אם אתה מסכים, אשיב לך בעל-פה, ואחר כך אמסור לך את התשובה המפורטת.

השאלתא היא בעניין זיהומי הים בשמן, ואני מבין שמדובר בזיהומי ים בדלקים בכלל. בעניין זה אני רוצה לומר שני דברים. הראשון, לישראל מגיעות מכליות ישנות, ומשום שמגיעות לחופי הארץ ולנמלי הארץ מכליות ישנות, מובן שסכנת הזיהום גדולה וחריפה יותר.

אני לא התרשמתי, עד לרגע זה, שיש פיקוח נאות על טיב המכליות שבאות אל הנמלים שלנו. אשר על כן, שר האנרגיה ואני, עבדך, סיכמנו בינינו שנבוא בדברים עם שר התחבורה, כדי ששר התחבורה, שבידיו לתקן תקנות בעניין זה ובידיו לפקח, יקפיד על כך שלנמלים – ויש תקדימים לכך בעולם – שלנמלים בישראל יגיעו רק מכליות יותר חדשות, חדישות. ההבדל בין מכלית חדשה וחדשה לבין מכלית ישנה הוא לא רק בוותק או בגיל. במכליות חדישות יש בדרך כלל דפנות כפולות, בשעה שבמכלית ישנה יש רק דופן אחת, וההבדל הוא ברור. אני מקווה מאוד ששר התחבורה יראה לנכון ולאפשרי לתקן את התקנות האלה, ובדרך זו תימנע במידה ניכרת סכנה של זיהום ים מדלקים שונים, ובכלל זה גם משמנים. זאת נקודה אחת.

נקודה שנייה. אני חייב לומר בגילוי לב, מדינה כמו מדינת ישראל איננה יכולה להתמודד לבדה ובעצמה עם אסונות ימיים גדולי ממדים דוגמת האסונות שקרו בשבועות האחרונים במקומות שונים בעולם. זה דבר בלתי אפשרי לחלוטין. ההשקעות הן אדירות. מדובר במאות מיליוני דולרים. כדי לקבל מושג, אסונות גדולים פירושם מאות ולפעמים מאות אלפי טונות של דלקים, 100,000, 200,000. המכליות הן מכליות ענק. באסון האחרון, נדמה לי שהיו קרוב ל-300,000 טונות. זה דבר בלתי אפשרי.

כאשר גיליתי את חוסר היכולת בישראל להתמודד עם אסונות מן הסוג הזה, הדרך היחידה שראיתי לאפשרית היא לבוא בדברים או עם קבלנים או עם מדינות, שמחזיקים אמצעים להתמודדות עם אסונות ימיים בהיקף כזה. מדובר בעיקר בצרפת ובאיטליה. הוריתי לאנשי משרדי להגיע להסכם או עם חברה קבלנית גדולה או עם מדינה, יכול מאוד להיות שעם צרפת, שאם, חס וחלילה, יקרה אסון בסביבתנו, החברה הקבלנית הזו או המדינה יחושו לעזרתנו.

כמובן, כל הדברים האלה עשויים להשתנות אם וכאשר ישרה שלום על בית ישראל ועל האזור כולו. כמובן, אז יפתח השלום אפשרות רחבה מאוד לשיתוף פעולה אזורי בין מדינות שונות, אני מניח שאפשר יהיה גם לקבל סיוע בין-לאומי בעניין זה. כאשר יהיה מערך אזורי כולל לטיפול בזיהומים שנגרמים כתוצאה מאסונות ים, מובן שירווח לנו.

תשובה מפורטת עוד יותר מכפי שנתתי יש בנייר שבידי, ואשמח אם תעיין בה. אבל חשבתי שאלה הפרטים הרלבנטיים והמציאותיים כאשר מדובר בשאלתא שלך.

היו"ר ס' טריף:

שאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני השר, אני רוצה להביע את הערכתי להתייחסות היסודית והמעמיקה לשאילתא. אני חושב שהתשובה מוכיחה, שהמשרד לאיכות הסביבה מעמיק חקור ובדוק בנושא החשוב הזה.

אם מערכת התיאום בינך לבין שר האנרגיה והתשתית ושר התחבורה תעלה יפה, ותהיינה תקנות בטווח סביר, כולנו נברך על היוזמה והתיאום. אם לא, אני מבקש להודיע כי נמתין חודש, חודש וחצי, ולאחר מכן תוגש הצעת חוק פרטית, ואני מקווה שהמשרד יעניק את תמיכתו למי שיגיש את הצעת החוק הפרטית בעניין מכליות בעלות דפנות כפולות, שרק להן יותר להיכנס לחופי ישראל כאשר מטענן הוא חומר שעלול להיות מזהם.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני מודה על הדברים. תמיכתו של המשרד לאיכות הסביבה ביוזמה הזאת תהיה נתונה, אם לא נוכל להגיע לסיכומים. אני מקווה שנגיע לסיכומים.

שר הפנים א' דרעי:

שר חדש, צריך לתת לו לקרוא את התשובה גם אם חבר הכנסת איננו באולם.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

השר דרעי היה תמיד לארג' כלפי.

המזבלה האזורית חוף הכרמל

חבר הכנסת א"ח שאקי שאל את השר לאיכות הסביבה ביום ד' בשבט התשנ"ג (26 בינואר 1993):

תושבי מושב עופר שלחוף הכרמל מתלוננים זה כבר על מפגע הפוגע בבריאותם – המזבלה האזורית של חוף הכרמל השוכנת בגבולם ומהווה מקור לזיהומים ולמחלות בקרב ילדים וזקנים במקום.

ברצוני לשאול:

1. האם מצב הדברים האמור מוכר למשרדך?

2. אם כן – האם משרדך ער לכך שהמזבלה האזורית האמורה גרמה כבר להתקפי קוצר-נשימה ואסטמה, דבר המסכן את בריאותם של תושבי המקום?

3. האם משרדך מודע לכך שזה גם מפגע ביטחוני, שכן אלמנטים מסוכנים מבחינה ביטחונית מגיעים למקום לשוטטות, לחיטוט ולהבערת אש?

4. האם יטפלו אנשי משרדך כראוי במפגע האמור?

תשובת השר לאיכות הסביבה י' שריד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מצב הדברים במזבלה מוכר למשרד.

2. למשרדנו הגיעו תלונות מתושבים, אך לא הגיע מידע מבוסס על פגיעה בבריאות.

3. על-פי הנחיות המשרד לאיכות הסביבה, חייבים המתפעלים לשמור דרך קבע על אתר איסוף הפסולת שבבעלותם. המשרד בודק אם המתפעלים ממלאים אחר ההנחיות.

4. המשרד לאיכות הסביבה איתר אתר חלופי לאתר האשפה עופר. בימים אלה מכינים תסקיר השפעה על הסביבה. לאחר השלמתו תופקד התוכנית להערוך הציבור, ולאחר אישורה יוקם האתר ויופעל. כל התהליך הזה כולו יימשך כשנה וחצי. בינתיים פועל המשרד לשיפור הטיפול במזבלה הקיימת. הדליקות פחתו כמעט לאפס, ובעקבות הלחץ שהפעיל המשרד על המועצה האזורית, היא דואגת כיום לכסות על האשפה כמעט מדי יום ביומו.

דליפת צינור גז בסמוך לתלמוד-תורה

חבר הכנסת ש' הלפרט שאל את השר לאיכות הסביבה ביום ד' בשבט התשנ"ג (26 בינואר 1993):

בעיתון "המודיע" מיום י"ט בטבת התשנ"ג (12 בינואר 1993) פורסם, כי עירנותו של מחנך בתלמוד-תורה "חוג חת"ם סופר" ברחוב איכילוב 21, פתח-תקווה, מנעה אסון בשל דליפת צינור גז סדוק ליד שער הבניין. התלמידים פונו מבניין התלמוד-תורה והאזור נסגר עד לתיקון התקלה.

ברצוני לשאול:

1. האם נחקר המקרה על-ידי משרדך, ומה העלו תוצאות הבדיקה?

2. האם נבדקה תקינות מערכת הצינורות באזור בצורה יסודית, ולא קיימת עוד סכנת דליפה?

3. מה יעשה משרדך כדי למנוע הישנות מקרה דומה?

תשובת השר לאיכות הסביבה י' שריד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. דליפת הגז היתה מצובר גז ביתי, שבו מולא גז יתר על המידה. כתוצאה מכך פרץ וסת הלחץ ואפשר את שחרור הגז. הודעה על דליפת הגז נמסרה ליחידה הסביבתית בפתח-תקווה, וזו הודיעה שמאחר שמדובר בתקלת גז, יש להזמין את חברת הגז.

2. למשרד לאיכות הסביבה אין הסמכות והכלים לבדוק ולקבוע תקינות צנרת ומכלי גז.

3. משק הגז והבטיחות בו הינם באחריות מינהל הדלק שבמשרד האנרגיה. המשרד לאיכות הסביבה עוסק בתכנון ובניטור סיכונים מחומרים מסוכנים, בהם גז; בכל מקרה אין המשרד עוסק בבטיחות מכלי גז ביתיים.

עם זאת, הוריתי למנהל היחידה הסביבתית בפתח-תקווה לצאת לכל אירוע הקשור לחומרים מסוכנים, גם אם מדובר בגז ביתי.

אי-תקינותם של אתרי סילוק אשפה

חבר הכנסת ע' זיסמן שאל את השר לאיכות הסביבה ביום ד' בשבט התשנ"ג (26 בינואר 1993):

רק אחד מתוך 400 אתרי אשפה הקיימים ברחבי המדינה עומד בתקן. כך עולה מנתונים שיש עמדי, בנוגע לאחת הבעיות היותר דחופות בתחום איכות הסביבה כיום.

ברצוני לשאול:

האם הנתון הזה נכון, וכיצד מתמודד ויתמודד המשרד לאיכות הסביבה עם בעיה דחופה זו בכללותה?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

לחבר הכנסת זיסמן אני מעדיף לתת תורה שבעל-פה, כי היא תמיד יותר רלבנטית. אני אתן לך, כמובן, את נוסח התשובה. אני מעדיף את הנוסח של מתן תשובה על שאלתא – מאשר לקרוא מלה במלה מה שנכתב.

למשרד לאיכות הסביבה – יושב כאן שר הפנים, וגם אתו החלפנו כמה וכמה פעמים דברים בנושא הזה בזמן האחרון – יהיו בשנים הקרובות שתי משימות עיקריות; יש משימות רבות, אבל יש שתי משימות עיקריות. אחת מן השתיים היא אשפה, פסולת, סילוק פסולת מוצקה. המשימה השנייה היא, כמובן, שופכין, ביוב. אנחנו מדברים כאן על פסולת מוצקה.

המצב הנוכחי הוא באמת בלתי נסבל. עד לא מזמן היו בארץ כ-400 מזבלות, או – אני מעדיף לקרוא להן בשם מטמנות, מזבלות. בשנה האחרונה נסגרו כ-50 כתוצאה מרשלנות באחזקה, או כתוצאה מהעובדה שהמזבלות האלה יצרו מפגע חריף ובלתי נסבל; הסגירה הזו נבעה מהתערבות אנשי המשרד לאיכות הסביבה. עוד 40-50 מזבלות כאלה הן בתהליך המוביל לסגירתן.

איתור אתרים לסילוק פסולת בארץ – זו אחת המשימות הבלתי אפשריות.

בשנתיים-שלוש השנים הקרובות אני רוצה להגיע לכך, שיימצאו לפחות שני אתרי פסולת עיקריים-מרכזיים; לפחות. האחד הוא למטרופולין של גוש-דן, והאחר – למטרופולין של גוש חיפה. זו משימה קשה. אני לא רוצה להיכנס עכשיו לפרטים, אבל אני מאמין, קודם כול, שזה חיוני ממדרגה ראשונה. מבחינת משרדי אין משימה דחופה יותר וחשובה יותר מהמשימה הזו. אני חושב שזה גם אפשרי.

זו תהיה מזבלה מסוג אחר לגמרי. זה לא מסוג המזבלות שאנחנו מכירים. אלה מזבלות של מה שנקרא הטמנה סניטרית. זה דבר אחר לגמרי, ואף-על-פי-כן, קשה מאוד לאתר מקומות. מדובר עכשיו על שלושה-ארבעה מקומות אפשריים. בתוך חצי שנה יהיה איתור מדויק של המקומות האלה, והכוונה היא שבתוך חמש שנים יהיו 20 מטמנות אזוריות מוסדרות כאלה בארץ, סניטריות, ובתוך עשר שנים יהיו חמישה אתרים מרכזיים כאלה. זו הכוונה, ואין דבר שאני עסוק בו יותר מאשר מימושה של התוכנית הזאת, או של הכוונה הזאת.

היו"ר ס' טריף:

שאלה נוספת לחבר הכנסת זיסמן.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני השר, אני מודה לך. ואני רוצה לשאול אותך: האם תבדוק את האפשרות להקמת מזבלה כזאת במה שנקרא ירושלים רבתי?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

ירושלים גם היא על ראש שמחתנו, כידוע, ועל ראש דאגתנו. אתה יודע שאני שר הזבל של הממשלה. אני משוטט באתרים כאלה. היתה לי הזדמנות לראות את אתר סילוק הפסולת של ירושלים. הוא איננו משביע רצון, אבל בהשוואה לאחרים הוא יוצא מגדר הרגיל.

שר הפנים א' דרעי:

ביקרת בכל ה-300?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

ב-300 לא, אבל ב-225 כן. בירושלים הייתי.

היו"ר ס' טריף:

המזכיר אומר שיש פתגם: מאשפות ירים אביון.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

נכון בהחלט.

אתה, חבר הכנסת זיסמן, מתמצא בבעיות ירושלים לאין שיעור יותר ממני, אבל אומר שאם יש לי דאגה בקשר לירושלים, הדאגה שלי קשורה דווקא לביוב של ירושלים. אתה יודע שקיימתי סיור בירושלים וקיבלתי לוח זמנים בקשר להקמת מכון טיהור במפגש הנחלים – נחל רפאים ונחל שורק.

נמסר לי, שגם בעבר היו התחייבויות ללוח זמנים, ולא עמדו בהתחייבויות. אני מודיע כאן נאמנה, שאם לא תהיה עמידה בלוח זמנים, והוא מפורט אצלי ורשום אצלי, כי אז לא תהיה למשרד לאיכות הסביבה ברירה אלא לנקוט אמצעים משפטיים, אפילו נגד עיריית ירושלים.

המזבלה האזורית חוף הכרמל

חבר הכנסת א' קהלני שאל את השר לאיכות הסביבה ביום ו' בשבט התשנ"ג (28 בינואר 1993):

תושבי מושב עופר סובלים תקופה ארוכה מהמזבלה האזורית של חוף הכרמל, השוכנת בגבול המושב. המזבלה מהווה מקור לזיהומים ופוגעת בבריאות התושבים, ואף מסכנת את ביטחונם, משום שהמקום מנוצל לשוטטות ולהבערת אש.

ברצוני לשאול:

האם נשקלה העברת אתר האשפה למקום אחר?

תשובת השר לאיכות הסביבה י' שריד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ביולי 1991 הוכלל בתוכנית המתאר הארצית לסילוק אשפה – תמ"א 16 – אתר נווה-ים, המיועד להחליף את המזבלה שעל-יד מושב עופר.

לאחר שתיבדקנה ההשפעות הסביבתיות הצפויות מהקמת אתר לסילוק פסולת באתר נווה-ים, וייקבעו האמצעים לצמצום ההשפעות השליליות, ולאחר שתאושר התוכנית להקמת אתר פסולת בוועדת התכנון המחוזית, ניתן יהיה להקים ולהפעיל את האתר החלופי. להערכתנו, התהליך יארך כשנה וחצי.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך, אדוני השר. אני מזמין את סגן שר הבריאות נואף מסאלחה.

מניעת הכניסה לארץ מעולים החולים במחלות כרוניות

חבר הכנסת א' דיין שאל את שר הבריאות ביום ד' בשבט התשנ"ג (26 בינואר 1993):

פורסם כי יהודים מארצות הרווחה המוגדרים כחולים כרוניים אינם מורשים לעלות לישראל.

על-פי הפרסומים מסתבר, שרשימת המחלות איננה כוללת רק מחלות מידבקות, שיש עמן סכנה מיידית לשלום הציבור, אלא אף מחלות שאין מקום לחשוש מפגיעתן בציבור.

ברצוני לשאול:

1. מה היא רשימת המחלות שבעטיין לא מותרת כניסה לארץ לעולים מארצות הרווחה?

2. מה הם הקריטריונים המונעים כניסתם לארץ של חולים במחלות כרוניות שאינם מהווים סכנה מיידית לשלום הציבור?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. לא מצאנו, ואין במשרדנו כל רשימה מעין זו.

למיטב ידיעתנו, משרד הבריאות לא קבע מעולם כללים והנחיות לנושא, ובכל מקרה אין זה מתפקידו לקבוע זאת.

בכל הקשור למחלות מסוכנות, מידבקות, ולמחלות אלו בלבד, קיימת חובה לפעול בהתאם לפקודת בריאות העם, הנמצאת אומנם באחריות משרדנו, אולם כל משרדי הממשלה מחויבים לפעול על-פיה.

שיעור נשאי נגיף האיידס בירושלים

חבר הכנסת א' גור שאל את שר הבריאות ביום כ' בכסליו התשנ"ג (15 בדצמבר 1992):

בעיתון "חדשות" מיום 7 בדצמבר 1992 פורסמה ידיעה, ולפיה מחקר שנערך בבית-החולים "הדסה" בשנים 1986-1990 העלה, כי שיעור נשאי האיידס שהתגלו בירושלים גבוה פי-שישה מהשיעור שנרשם בבנק הדם המרכזי של מגן-דוד-אדום באותה תקופה.

עוד נמסר, כי שיעור נשאי האיידס בקרב תורמי דם ערבים בירושלים היה גבוה פי-שלושה מאשר בקרב תורמי הדם היהודים.

ברצוני לשאול:

1. האם הממצאים נכונים?
2. אם כן – כיצד מוסבר שיעור נשאים גבוה פי-שישה בירושלים לעומת מקומות אחרים בארץ?
3. מדוע, להערכת משרד הבריאות, שיעור הנשאים בקרב התושבים הערבים בירושלים גבוה פי-שלושה מאשר בקרב היהודים?
4. אילו פעולות, אם בכלל, עושה משרד הבריאות במגזר הערבי והפלשתיני בישראל כדי להתמודד עם התפשטות המחלה?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ממצאי הסקר שנערך בבנק הדם ב"הדסה", כפי שפורסמו בעיתונות, היו פרלימינריים – ראשוניים – והתייחסו למספר תרומות ולא למספר תורמים. נתונים אלו הוצגו לראשונה בכינוס מדעי בין-לאומי בנושא האיידס שנערך באמסטרדם ביולי 1992.
2. בסקר מקיף יותר, שנערך לאחרונה, ושכלל נתונים מבנקי דם בגדה, ברצועה, במזרח-ירושלים ובקרב האוכלוסייה הערבית של בית-החולים "הדסה עין-כרם", נמצא ששכיחות הנשאות של נגיף האיידס באוכלוסייה ערבית זו היתה דומה לנתונים באוכלוסייה היהודית, כפי שהתקבלו מבנק הדם המרכזי של מגן-דוד-אדום בתל-השומר.
3. לפיכך, מצב נשאות האיידס בקרב תורמי דם בשתי האוכלוסיות דומה. מובן שנתונים מבנקי דם אינם משקפים בהכרח את המצב בשטח בקרב קבוצות הסיכון, אך זה נכון גם בקרב יהודים וגם בקרב ערבים.

תקציב מערכת הבריאות במגזר הערבי

חבר הכנסת ח' אורון שאל את שר הבריאות ביום כ"ז בכסליו התשנ"ג (22 בדצמבר 1992):

בתחום הבריאות והרפואה קיים פער ניכר בין המגזר הערבי למגזר היהודי, והמגזר הערבי סובל מפגיגור בתחום זה.

ברצוני לשאול:

1. האם הוכנה תוכנית תקציבית רב-שנתית לסגירת הפערים בין מערכות הבריאות במגזרים השונים?
2. מה היתה ההקצבה מתקציב משרדך, בסעיפים השונים, למגזר הערבי בשנת התקציב 1992?
3. מה היא ההקצבה המיועדת למגזר הערבי לשנת התקציב 1993 מתקציב משרדך, בסעיפים השונים?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בשירותי בריאות הציבור, כמו בכלל השירותים הממשלתיים, התקציב אינו מחולק לפי מגזרים. אין תוכנית רב-שנתית לסגירת פערים בין אוכלוסיות, אלא תוכנית שנתית, שאותה מאשר האוצר.

עקב הצרכים הייחודיים של המגזר הערבי, בעיקר בתחום תמונת תינוקות וריבוי מחלות זיהומיות, משרד הבריאות מקציב כוח אדם ותקציבים מיוחדים ללשכות בריאות, שבתחום פעולתן יש ריכוזי אוכלוסייה ערבית.
2. בשל מגבלת שיא כוח אדם, אנו מתגברים אזורים אלה בכוח אדם על בסיס חודשי עבודה.

בשנת 1992 הקצבנו 35 משרות של חודשי עבודה לצפון, וכ-10 משרות לדרום. בכוונתנו להמשיך בהסדר זה גם בשנת 1993.
3. עקב הקושי של פיזור האוכלוסייה ומתן שירות נגיש בשנת 1993, הקצה משרדנו שתי ניידות וצוותים לדרום, וניידת אחת לצפון, להשלמת כיסוי טוב יותר של השירות לאוכלוסייה, בעיקר בתחום החיסונים.

קיים פער ישן באיכות המבנים והתשתית של התחנות לבריאות המשפחה במגזרים היהודי והערבי. בשנת 1993 הוחלט לבנות תחנות בקלנסווה, באום-אל-פחם ובנפות עפולה ועכו.

רופאים פלשתינים בשטחים ובמזרח-ירושלים

חברת הכנסת נ' חזן שאלה את שר הבריאות ביום י"ט בטבת התשנ"ג (12 בינואר 1993):

לרופאים מומחים פלשתינים בשטחים ובמזרח-ירושלים לא ניתן היתר בלתי מוגבל בזמן לעסוק ברפואה, מתוקף סעיף 19א לפקודת הרופאים. מצב זה מעורר קשיים בהעסקתם.

כמו-כן, יש רופאים פלשתינים הנשואים לתושבות קבע ירושלמיות. בקשותיהם לאיחוד משפחות אינן נענות. מצב זה פוגע בתנאי מגוריהם ובתפקודם.

ברצוני לשאול:

1. כאשר מדובר ברופאים שהם תושבי מזרח-ירושלים, מדוע אין הם מקבלים היתר לעסוק ברפואה כמו רופאים ישראלים?

2. כאשר מדובר ברופאים שהם תושבי השטחים ולכן גם תושבי קבע, מדוע הם זוכים לטיפול דומה לזה של רופאים שהם אזרחי מדינות זרות?

3. האם יש אפשרות לתת לרופאים פלשתינים העובדים בירושלים אישור מגורים בעיר, במיוחד כשנשותיהם הן תושבות קבע של ירושלים?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-3. משרדנו מחויב לפעול, ופועל הלכה למעשה בנושא זה – בהתאם לאמור בסעיף 4(א) וכן בסעיף 19א לפקודת הרופאים, גם לגבי מזרח-ירושלים.

משרדנו ימשיך לפעול כך, כל עוד החוק לא ישונה.

כדורי הרזיה ונזקייהם

חבר הכנסת ח' קופמן שאל את שר הבריאות ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

בריאיון למקומון "מלאבס" בפתח-תקווה, ביום 25 בדצמבר 1992, מזהירה פרופסור בלום מבית-החולים "בילינסון", כי חלק מהכדורים הניתנים במכוני הרזיה להורדה במשקל עלולים לגרום למחלות נפש ואף למוות.

ברצוני לשאול:

1. האם נעשתה בדיקה מדעית בדבר הנזק האפשרי שגורמים כדורים אלה, והאם הוכחו מקרי מוות עקב השימוש בהם?

2. האם יפרסם המשרד אזהרות מפני השימוש בכדורים הללו לצורך ירידה במשקל?

3. האם קיים פיקוח רפואי מוסמך על מכוני הבריאות הנותנים כדורים כאלה במסגרת התוכניות להורדת משקל?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

3-1. אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מתוכן השאילתא לא ברור לאילו תכשירים רפואיים ספציפיים התכוון השואל. כללית ניתן לומר, כי התרופות הרשומות בישראל, לרבות תרופות רשומות הניתנות במסגרת מכוני הרזיה, עברו טרם רישומן בדיקות מדעיות. שימוש בתרופות אלה שלא בהתאם להתוויה ולמינון המומלץ עלול לגרום נזק, ולעתים אף למקרי מוות.

בהתאם לתקנות הרוקחים (תכשירים רפואיים), התשמ"ו-1986, תקנה 20, שיווק תכשירים רפואיים מותנה בצירוף עלון בעברית ובערבית המפרט הוראות שימוש, תיאור סגולות התכשיר והתוויות-נגד. כמו-כן, על-פי תקנה 21, רשאי מנכ"ל משרד הבריאות להתנות שיווק של תכשיר בהפצת עלון לרופאים, ובו מפורטות תופעות לוואי, תגובות בין-תרופתיות, וכל אזהרה או הגבלה אחרת שעליה החליט המנהל.

משרד הבריאות רואה ברופא הרושם את המרשם אחראי להזהיר את המטופל לגבי הסכנות של הטיפול התרופתי.

מכוני בריאות אינם מוסדות החייבים ברישום על-פי החוק, ולפיכך אין עליהם פיקוח. הפעילות הרפואית המתבצעת במכונים אלה אמורה להיעשות באחריות רופא מורשה.

למותר לציין, כי מתן טיפול רפואי שלא על-ידי רופא מורשה מהווה עבירה פלילית.

חיים קופמן (הליכוד):

האם בתשדירי שירות אתם לא יכולים להביא מפעם לפעם למודעות הציבור כולו את הסכנות הכרוכות בשימוש יתר בכדורי הרזיה, או בשימוש לא ראוי?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

אני אבדוק את זה. כולנו יודעים, שאם בכל תקנה או חוק או איסור נתחיל להשתמש בתשדירי שירות – אני לא יודע אם למשרד הבריאות או למשרדים אחרים יהיה תקציב לדברים כאלה. אני לוקח את הדבר לתשומת לבי ואביא זאת לתשומת לב השר במשרד, כדי להגביר את המודעות לסכנות שיש במכונים האלה.

אמצעי הגנה בתחנות לבריאות הנפש

חבר הכנסת י' כץ שאל את שר הבריאות ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

משרד הבריאות הודיע על התקנת אמצעי הגנה בכל התחנות לבריאות הנפש, אולם לפי פרסום בעיתון "כלבו" מיום 25 בדצמבר 1992, לא הותקנו אמצעי הגנה אלה בבית-החולים "רמב"ם" ובבית-החולים בטירת-הכרמל.

ברצוני לשאול:

1. באילו אמצעי הגנה מדובר?
2. באילו מקומות הותקנו אמצעי הגנה אלה?
3. האם הותקנו כל האמצעים הנ"ל בבית-החולים בטירת-הכרמל ובבית-החולים "רמב"ם", ואם לא – מדוע?
4. מתי יותקנו האמצעים הנ"ל בבית-החולים בטירת-הכרמל ובבית-החולים "רמב"ם"?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

4-1. אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בבתי-החולים קיימים סידורי שמירה, אשר לא היו קיימים כלל בתחנות לבריאות הנפש.

אמצעי ההגנה שנקבעו בתחנות לבריאות הנפש הם: א. קביעת כניסה מבוקרת אחת; ב. התקנת לחצני מצוקה; ג. ציוד העובדים במתזי גז מדמיע; ד. שמירה על-ידי מאבטח חיצוני עם נשק.

אמצעי הגנה אלה טרם הותקנו, פרט לקביעת כניסה אחת, והם נמצאים בתהליך ביצוע. שמירה הופקדה רק בתחנה בקריית-היובל, וזאת מייד לאחר האירוע.

כאמור, לא היה מדובר בהתקנת אמצעים חדשים בבתי-חולים, אלא רק במרפאות שעבדו ללא כל אמצעי מיגון.

מצוקת האשפוז בבתי-החולים

חבר הכנסת ח' דיין שאל את שר הבריאות ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

בבתי-החולים שוררת צפיפות באכלוס חולים, ולאחרונה אנו אף עדים למצב, שבו חולים מופנים לבתי-חולים אחרים לאשפוז ולטיפול. בתי-חולים אחדים מאיימים בשביתה עקב תקציב נמוך.

בית-החולים "מעייני הישועה" בבני-ברק הציע למשרד הבריאות, ללא השקעה, 72 מיטות לאשפוז חולים.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרד הבריאות על כך?

2. האם דחה משרד הבריאות הצעה זו? מדוע?

3. מה ייעשה עקב בעיית הצפיפות בבתי-החולים, המאיימים לשבות?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

1. כן.

2. כן. ביום 30 בינואר 1990 סיכם שר הבריאות דאז, יעקב צור, עם הנהלת בית-החולים על סדר הפתיחה של המחלקות השונות כדלהלן: כצעד ראשון אושרה מחלקת יולדות. כשלב שני סוכם על פתיחת מחלקה גריאטרית סיעודית, ורק בהמשך – מחלקות נוספות.

מסתבר כי בית-החולים "מעייני הישועה" אינו עומד בסיכום זה, ומנסה לנצל את המצוקה הקיימת באשפוז הפנימי כדי להשיג חריגה בלתי מוצדקת מהסיכום עם השר יעקב צור.

יש לציין, כי בניגוד לנטען, בית-החולים "מעייני הישועה" הודיע למשרדנו, כי אם הוא יקבל אישור לפתיחת מחלקה פנימית ולא מחלקה גריאטרית סיעודית, היא תיפתח בעוד חודשיים.

3. בכל הקשור למצוקת האשפוז במחלקות הפנימיות בבתי-החולים הכלליים בארץ, נמסרה מעל במה זו סקירה מפורטת, הן לגבי הסיבות והגורמים שהביאו לכך והן על כל אשר נעשה על-ידי שר הבריאות מאז כניסתו לתפקיד, לפני כשישה חודשים. ללא פעולות אלה, היה המצב היום גרוע בהרבה.

היו"ר ס' טריף:

שאלה נוספת לחבר הכנסת חיים דיין, בבקשה.

חיים דיין (צומת):

אדוני סגן השר, לאחרונה נתקלנו בבעיה נוספת. יש מספר רב של אנשים שהיו מבוטחים בקופות-החולים, ועקב המצוקה הכלכלית הם אינם מסוגלים לשלם את דמי החבר של קופת-החולים, לאחר שנים רבות שלא הזדקקו לטיפול בבתי-החולים. היום, כשהם דורשים את הטיפול מבתי-החולים, הם נדחים ולא מקבלים את הטיפול.

מה בכוונת השר לעשות בנדון? אני חושב שמן הצדק וההגינות להסתכל גם על המצב הכלכלי ועל מספר השנים שהיה המבוטח חבר בקופת-חולים. לצערי, גם אני אחד הנפגעים מכך. ארבעה חודשים לפני שהייתי חבר הכנסת לא יצא לי לשלם לקופת-חולים, וכתוצאה מכך ילדי, אחרי 18 שנה שאני חבר, לא קיבלו טיפול רפואי.

איך מתייחס המשרד למצבים מן הסוג הזה?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת חיים דיין, נגעת בשאלה כאובה מאוד. אני יכול להגיד לך, שגם בתפקידי הקודם, כחבר הוועדה המרכזת של ההסתדרות במשך 11 שנים, וגם בתפקידי היום, פונים אלי עשרות ומאות, גם הביתה וגם למשרד, יהודים וערבים שהם במצב שאתה הגדרת, אנשים שבגלל אבטלה, בגלל מצוקה ועוני וגם בגלל רשלנות ואי-מודעות לא חברים בשום קופה מקופות-החולים.

החברות בקופות-החולים היא וולונטרית. הדבר שיכול לפתור את הבעיה הזאת הוא חוק ביטוח בריאות ממלכתי. יש כמה תקנות בקופת-חולים שלא נראות לי, ורק החוק יכול לפתור אותן.

במקרה הספציפי שלך, אני פשוט לא רוצה להלאות את הכנסת, אבל אני בטוח, שאם לא שילמת במשך ארבעה חודשים, אתה יכול לשלם עבור ארבעת החודשים האלה, אף שבקופת-חולים אומרים, שאם אתה לא משלם שלושה חודשים אתה לא מקבל דמי אשפוז. אני לא רוצה להתייחס לבעיה שלך אלא לבעיה הכללית.

פנחס בדש (צומת):

אם הוא חולה, הוא לא מקבל – – –

לימור לבנת (הליכוד):

— — —

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

אני עניתי ואמרתי, שבלי חוק ביטוח בריאות ממלכתי הבעיה הזאת לא תיפתר.

חיים קופמן (הליכוד):

מדוע לא תמכתם בחוק בקדנציה הקודמת?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

אנחנו תומכים, אנחנו יחד נעביר את זה.

לפי תקנות קופת-חולים, אם אדם לא חידש חברות פעם אחת וניסה לחדש פעם שנייה, לא מקבלים אותו לקופת-חולים. יש עוד תקנות. למשל, אם רשומים על שם אדם דונם או שניים, לא מקבלים אותו אם הוא מעל גיל מסוים. עכשיו גם הורידו את הגיל, אחרי גל העלייה, עד גיל 55.

אני מבין את מצוקתה של קופת-חולים. 70% מהאוכלוסייה שם משלמים את המסים המינימליים.

במשרד הבריאות יש סמנכ"ל, שכל השנים עשה את העבודה הזאת, ואנחנו פותרים את הבעיות. יש גם מחלקות סיעודיות בבתי-חולים, יש עובדי רווחה ויש פרוצדורה מסוימת. אני מוכן להסביר לך אותה אחר כך, אני פשוט לא רוצה לגזול את זמנה של הכנסת. אנחנו מתחשבים ומטפלים בעשרות ובמאות מקרים אנושיים של האזרחים במדינת ישראל. אבל, שוב, אינני רואה שדבר כזה יכול לפתור את הבעיה. אתן לך מספרים. מעל 20% מהאוכלוסייה היהודית במדינת ישראל ומעל 30%–35% מהאוכלוסייה הערבית במדינת ישראל אינם מבוטחים בשום קופה מקופות-החולים. על-פי רוב, אלה אוכלוסיות מרובות ילדים, וילדיהן מופקרים מבחינה רפואית.

היו"ר ס' טריף:

תודה.

שכר לסטז'רים עולים בבתי-החולים

חבר הכנסת א' סנה שאל את שר הבריאות ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

חוזר מנכ"ל משרד הבריאות מיום 22 ביוני 1992 אוסר על בתי-חולים לשלם לסטז'רים עולים המקבלים מלגה ממשרד הקליטה.

על סטז'רים אלה נאסר לקבל תשלום נוסף בעבור התורנויות שהם עושים. זוהי אפליה של סטז'רים עולים לעומת סטז'רים אחרים. לסטז'רים העולים אין דרך אלטרנטיבית לפרנס את עצמם.

ברצוני לשאול:

האם נשקל שינוי הוראה זו ויתאפשר לסטז'רים העולים לקבל שכר בגין התורנויות שהם עושים?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

גובה התשלום לעולים במקצועות השונים, לרבות סטז'רים ברפואה, נקבע על-ידי משרד הקליטה, והוא גם הגורם שמממן הוצאה זו.

רק משרד הקליטה יכול לדון ולהחליט בכל הקשור לבקשה זו.

מוסדות לקשישים הפועלים ללא רשיון

חבר הכנסת פ' בדש שאל את שר הבריאות ביום ד' בשבט התשנ"ג (26 בינואר 1993):

ממציא דוח שהוכן על-ידי משרד חקירות פרטי, אשר פורסמו בעיתון "ידיעות אחרונות" בתאריך 19 בינואר 1993, עולה כי בגוש-דן קיים מספר לא מבוטל של "מתקני אשפוז" לא חוקיים. במתקנים אלה מאושפדים קשישים בתנאים מזעזעים.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרד הבריאות על כך?

2. האם קיימים בגוש-דן מתקנים המשמשים בפועל כבתי-אבות או כמתקני אשפוז אשר פועלים ללא רשיון?

3. מה ייעשה על מנת לאכוף את החוק האוסר פעילות של מתקנים אלה ללא רשיון?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

1. כן.

2. קיימים. בכל מוסד כזה, אשר מידע על קיומו מגיע ללשכת הבריאות, נבדקים הזקנים על-ידי לשכת הבריאות, ואלה אשר הם סיעודיים, אם יש שיתוף פעולה של המשפחה, מוצעים להם פתרונות טיפוליים. בהמשך מופנית בקשה לסגירת המוסד בהליכים חוקיים, ואני אסביר את זה. לשכות הבריאות פונות למשטרה, ומוציאים להם צו. אני גם בדקתי במשרד עם המנהל הכללי ועם השר. לצערי הרב, מסתבר שהמשטרה על-פי רוב אינה אוכפת חוק זה.

3. לפי תיקון לפקודת בריאות העם, הסמיך מנכ"ל המשרד בשמו את הרופאים בלשכות הבריאות להוציא צווי סגירה במסגרת החוק. הלשכות פועלות בנדון ללא הרף, ועד כה הוצאו עשרות צווים אשר הם בהליך, וחלק ממוסדות אלה כבר נסגרו.

היו"ר ס' טריף:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת פנחס בדש.

פנחס בדש (צומת):

אדוני סגן השר, בעייתם של הקשישים בארץ ידועה לכול. יש להם בעיות אשפוז קשות מאוד, אין מי שיטפל בהם, ורבים מאוד נמצאים בחוסר כול ובתת-תנאים. האם יש איזו תוכנית למשרדך להקים במסגרת משרד הבריאות מוסדות אשפוז לקשישים מסוג זה? או, לחלופין, האם יכול המשרד להגדיר כמפעל מועדף או כמפעל מוכר נושא של בתי-קשישים פרטיים? יכול להיות שזה יעודד משקיעים פרטיים להקים מוסדות מסוג זה, כאשר הפיקוח יהיה, כמובן, על-ידי משרד הבריאות. אני בטוח שאפשר לקדם את הנושא הזה. אני מכיר את הנושא הזה אישית מעומר. בעומר יש מוסד לתפארת, כולו במסגרת פרטית. אני חושב שכדאי לחשוב על הדרך הזאת. תודה.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, למשרד הבריאות בוודאי יש תוכנית עד שנת 1996 להרחיב את כל המוסדות הגריאטריים במדינת ישראל. יש לנו מוסדות טובים. בתקציב 1993 יש סכומים ניכרים, עשרות מיליוני שקלים, כדי להרחיב ולשפר את התנאים.

גם בסיוורים שלי וגם בסיוורים של השר חיים רמון מצאנו כמה מקומות פרטיים, למשל בפקיעין. אביא עוד דוגמה. חבר הכנסת שלמה בוחבוט מצא תורמים להקמת מוסד כזה במעלות. אם פונים אלינו, אנחנו מתייחסים לגופו של מקום.

פנחס בדש (צומת):

כמפעל מאושר.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

הכוונה שלנו היא להרחיב ולעודד. בלי לדעת מה התוכניות, אני לא יכול לענות כאן, מעל במת הכנסת, ולהגיד לך אם זה מפעל מאושר או לא. אבל הגישה שלנו היא באמת חיובית, אם פונים לגופו של מקום.

סגירת מוקדי מגן-דוד-אדום

חברת הכנסת ל' לבנת שאלה את שר הבריאות ביום ד' בשבט התשנ"ג (26 בינואר 1993):

הובא לידיעתי, כי קיימת כוונה לסגור כ-16 מוקדי מגן-דוד-אדום בעיירות פיתוח שונות ברחבי הארץ ביום 20 בפברואר, וכבר נשלחו מכתבי פיטורין לעובדי המוקדים במקומות השונים.

תושבי עיירות הפיתוח זקוקים לשירותי מגן-דוד-אדום אף יותר מתושבי אזורים אחרים, מאחר שאין ביכולתם לשאת בהוצאות שירותים רפואיים פרטיים, וסגירת המוקדים פירושה אי-מתן שירותים רפואיים דווקא במצבי מצוקה, והיא עלולה לעלות בחיי אדם.

ברצוני לשאול:

1. האם יש כוונה לסגור כ-16 מוקדי מגן-דוד-אדום בעיירות הפיתוח?

2. אם כן – מה הם השיקולים לכך?

3. מה ייעשה על מנת למנוע את סגירת המוקדים ולהשיב את המפוטרים לעבודתם?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

2-1. בשלב א' של תוכנית ההבראה של מגן-דוד-אדום ייסגרו עשרה מוקדים בתחנות מגן-דוד-אדום קטנות יחסית, מהם חמישה מוקדים בדרום הארץ: קריית-מלאכי, אשקלון, שדרות, נתיבות וירוחם, שלושה במרכז הארץ: קיראון, הרצליה וחולון, שניים בצפון הארץ: חצור וטבעון. מוקדים אלה נבחרו על-פי יכולתו של מגן-דוד-אדום לנתב קווים טלפוניים – 101 – למוקדים אזוריים, בלי להתקין בשלב זה את תשתית הקשר החדשה.

3. המוקדים ייסגרו, כאמור, כי אין בהם צורך לתפעול יעיל של הארגון. בכל תחנה שבה ייסגר המוקד, כאמור, כי אין בו צורך לתפעול יעיל של הארגון, יוצב חובש מגיש עזרה ראשונה, אשר ייתן מענה לצורכי האוכלוסייה כאשר נהג האמבולנס התורן יימצא בנסיעה ובשעות שבהן מרפאת קופת-חולים סגורה. זאת אומרת, החובש נמצא כאשר הנהג בנסיעה.

היו"ר ס' טריף:

שאלה נוספת לחברת הכנסת לימור לבנת.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני סגן השר, אתה נותן לנו תשובה מלומדת ומושכלת, המבוססת על חישובים כלכליים או כספיים, כנראה, שלפיהם לא כדאי להחזיק מוקדים בערים מסוימות. אני שומעת משום-מה, שכאשר שוקלים קיצוצים או קובעים תכנון מחדש, אלה שנפגעים הם דווקא מי שמתגוררים במקומות יישוב קטנים

ומרוחקים. מדובר על שדרות, נתיבות וקריית-מלאכי, על ירוחם ועל חצור. נכון שהזכרת גם את הרצלייה, אך רוב המקומות שמנית הם קטנים ומרוחקים יותר, ערי פיתוח ומקומות שבהם קשה יותר. אני חושבת שהממשלה דווקא אמורה להגן על תושבי אותם מקומות, והתירוצים הכלכליים, שלפיהם לא כדאי להחזיק תחנה במקום, או נמצא שם חובש, אינם נאמרים לתושבים בערים הגדולות. לא אומרים זאת לתושבים במקומות שבהם אין קושי של מרחק מהעיר הגדולה. דווקא במקומות האלה פוגעים, ואני רוצה לדעת, איך הממשלה מתכוונת שלא לפגוע דווקא באותה אוכלוסייה חלשה ומרוחקת יותר, ואיך היא מתכננת את מפת מוקדי מגן-דוד-אדום בעתיד.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

אדוני היושב-ראש, בתשובה על שאלת חברת הכנסת לימור לבנת אני יכול להגיד לכנסת, שהתוכנית המקורית של השר אולמרט – תוכנית שהוסכמה עם ועד העובדים ונחתמה על-ידי יושב-ראש ועד העובדים, וכאשר בוטלה הוכרזו שביתות וסכסוך עבודה – היתה לסגור 20 תחנות. משרד הבריאות ביטל את התוכנית הזו. הוא לא רוצה לסגור 20 תחנות. הבעיה אומנם כלכלית, אך אין משרד הבריאות רוצה לפגוע באוכלוסייה. בדקתי את הנושא הבוקר עם מנכ"ל משרד הבריאות. שאלתי אותו, מדוע סוגרים את המוקד ומשאירים רק חובש? אולי אנחנו מזלזלים בעניין הכלכלי, אך צריך לדעת שמחזיקים שם ארבעה עובדים בתורנות, כדי לענות על שיחת טלפון אחת או שתיים. אני אומר, כי היות שיש אפשרות להתקשר, ויש חובש ונהג אמבולנס, פירוש הדבר שאין אנו מפקירים את האנשים בגלל חיסכון באמצעים. עם זאת, אנו עורכים רה-אורגניזציה במבנה מגן-דוד-אדום, בגלל המחסור באמצעים ובגלל מצבו הכלכלי החמור. בהשוואה למה שרצה לעשות השר אולמרט, השר החדש והממשלה פשוט מקלים על התושבים. התוכנית המקורית היתה חתומה על-ידי יושב-ראש ועד העובדים.

לימור לבנת (הליכוד):

זה לא מנחם אותי.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

אני יכול להגיד לכם, שהשירות לא ייפגע, ואיני אומר זאת סתם. הדברים בדוקים, ונהיה ערים לכך שהשירות לא ייפגע.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה לסגן שר הבריאות. אני רוצה להודיע לחברת הכנסת נעמי חזן: אני מצטער שאיני יכול להיענות לבקשתך, מאחר שכבר הודעתי, כאשר לא היית כאן, כי התשובה תימסר לפרוטוקול. איני רוצה לחרוג מן הנוהל החשוב הזה. חברי הכנסת מחכים כאן בסבלנות רבה לתורם, ואני מבקש מאוד שנקפיד על הנוהל הזה.

אני מתכבד להזמין את שר הפנים.

נעמי חזן (מרצ):

בזמן שסגן שר הבריאות השיב על השאלות, פורסם על הצג שמחוץ לאולם כי המשיב הוא השר הממונה על איכות הסביבה, וזו הסיבה לכך שאני וחבר הכנסת אורן לא נכחנו באולם.

היו"ר ס' טריף:

אבל יש רמקולים בחדרים, ויש אפשרות לבדוק את הדברים. נבדוק את עניין הצג – אבל באותו זמן ישבו כאן חברי כנסת מכובדים מאוד והמתינו בסבלנות לתורם.

אדוני שר הפנים, אני מזמין אותך להשיב על שאלתא מס' 193 של חבר הכנסת יוסף עזרן, אשר הגיע ברגע זה. אדוני השר, בבקשה.

סגירת רחוב בירושלים לתנועה בשבת

חבר הכנסת י' עזרן שאל את שר הפנים ביום כ"ח בחשוון התשנ"ג (24 בנובמבר 1992):

שכונת גבעת-שאול בירושלים מאוכלסת רובה ככולה בציבור שומר שבת, ולמרות זאת מרבית רחובות השכונה פתוחים למעבר כלי רכב בשבתות ובחגים. בעבר הובטח על-ידי העירייה, כי לפחות רחוב כתב-סופר ייסגר לתנועה, ברגע שיהיה לנהגים פתרון חלופי. כיום, עם פתיחת הכביש החדש בכניסה לעיר, זה חודשים רבים ניתן להגיע לבית-החולים "עזרת נשים" דרכו, ואין כל מניעה לסגור את רחוב כתב-סופר, שכל עוד הוא פתוח לתנועה בשבת, היא מהווה סכנה בטיחותית, חולפת במרכז השכונה וגורמת מדי שבת לצער רב, לעוגמת נפש ולחיכוכים. (רצ"ב ידיעה שפורסמה ב"כל העיר").

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא ייסגר כביש זה לתנועה בשבת, כאשר כבר אינו ציר מרכזי?

2. האם תקיים עיריית ירושלים את התחייבותה לסגירת רחוב כתב-סופר בשבת עם פתיחת כביש חלופי?

שר הפנים א' דרעי:

אני מתכבד להשיב על השאלתא של חבר הכנסת יוסף עזרן, שאילתא מס' 193.

הנושא שהעלית הועלה בוועדות המקצועיות בעיריית ירושלים, ואני מקווה כי בזמן הקרוב תחליט העירייה, בתוקף סמכותה בנושא זה, בצורה חיובית.

היו"ר ס' טריף:

אדוני סגן יושב-ראש הכנסת, בבקשה.

יוסף עזרן (ש"ס):

מכובדי וידידי שר הפנים, דומני שלא קיבלתי תשובה מלאה על שאלתי. עיריית ירושלים התחייבה, שכאשר ייסלל הכביש החדש ייסגר רחוב כתב-סופר לתנועה בשבת. כבוד השר בוודאי יודע באופן אישי שכיום, כדי להגיע לבית-החולים "עזרת נשים" שוב אין צורך לעבור דרך גבעת-שאול משום כיוון.

אני שואל: מדוע לא נסגר כעת כביש קטן זה לתנועה בשבת, כאשר רוב אוכלוסיית הרחוב חרדית, וכאשר מדובר במפגע בטיחותי חמור ועתיר אסונות? אני מבקש מכבודו, כמי שיש לו מערכת יחסים חיובית עם ראשי העיר ירושלים, וכמי שממונה מקצועית על הרשויות המקומיות, כי יפעל לסגירת הכביש בשבת, וכך גם לסגירת כבישים נוספים בקריית-משה ובגבעת-שאול. אין שום סיבה שכבישים אלה יהיו פתוחים בשבת, בפרט כאשר מדובר ברחוב הומה ילדים, הרגילים להסתובב בחופשיות בשכונה בשבתות.

היו"ר ס' טריף:

תודה. בבקשה, אדוני השר.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, אני חוזר ואומר, שהנושא אינו בסמכותו של שר הפנים, או משרד הפנים. כשר האחראי לרשויות המקומיות עניתי, שהנושא נמצא בדיון בוועדות המקצועיות של העירייה. אבל, את דבריו המפורטים של חבר הכנסת עזרן כפי שנרשמו בפרוטוקול אעביר, בלי נדר, לעיריית ירושלים, וכן את משאלתך, ואבקש את תשובתם העניינית והמהירה על הנושא שהעלית.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. התשובה על שאלתא מס' 248, של חבר הכנסת אברהם רביץ, תימסר לפרוטוקול.

הדחת מנהל אגף בעיריית פתח-תקווה

חבר הכנסת א' רביץ שאל את שר הפנים ביום י"ג בכסליו התשנ"ג (8 בדצמבר 1992):

נמסר לי כי הרב מנחם שוורץ, מנהל האגף לחינוך ותרבות תורניים בעיריית פתח-תקווה, הודח מתפקידו, וזאת על-ידי שלילת סמכויות, זכויות החתימה וכו', שהועברו לסגנו, יעקב זאב.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועים לך פרטים אלו?

2. מדוע נשללו תפקידיו של המנהל כנ"ל?

3. מי החליט על שלילת התפקידים?

4. האם תואם הדבר את דוח מבקר העירייה על תפקודו ופעולותיו של יעקב זאב?

תשובת שר הפנים א' דרעי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.

2-3. בעקבות הסכמה על רוטציה בין מנהל האגף לחינוך ותרבות תורניים, מר מנחם שוורץ, לבין סגן מנהל האגף, מר יעקב זאב, בוצעה הרוטציה, ועל כן אין לראות בכך שלילת תפקידים של מאן דהוא.

4. אומנם קיים דוח מבקר עירייה, והנושא נדון בוועדות העירוניות המתאימות, אשר המליצו לאפשר למר יעקב זאב להמשיך ולמלא את תפקידו.

היו"ר ס' טריף:

שאלתא מס' 250 של חבר הכנסת שמואל הלפרט – לפרוטוקול.

סיכון בטיחותי ברובע היהודי בירושלים

חבר הכנסת ש' הלפרט שאל את שר הפנים ביום י"ג בכסליו התשנ"ג (8 בדצמבר 1992):

בעיתון "ירושלים" מיום כ"ד בחשוון התשנ"ג (20 בנובמבר 1992) פורסם, כי בסקר שנערך על-ידי שירותי הכבאות נקבע, שרוב חדרי הגז ברובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים מסוכנים, בגלל קרבה בין המכלים לבין צנרת החשמל והמים. התושבים תובעים לתקן את חדרי הגז "לפני שיקרה אסון", ובעירייה מודים שאכן המצב חמור, אך אין פתרון.

ברצוני לשאול:

1. האומנם נכונים הפרטים כפי שפורסמו כנ"ל?

2. מה יעשה משרדך על מנת להביא לפתרון מיידי של בעיה זו?

תשובת שר הפנים א' דרעי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. הפרטים ידועים, ובעקבותיהם הוקם צוות עירוני, בשיתוף עם נציגי חברת החשמל וחברות הגז, לבדיקת השאלות הבטיחותיות והמשפטיות.

הצוות טרם הגיש את מסקנותיו.

היו"ר ס' טריף:

שאלתא מס' 339 של חבר הכנסת אברהם שפירא – לפרוטוקול.

אי-שימוש בתקציב לבניית בתי-ספר בירושלים

חבר הכנסת א' שפירא שאל את שר הפנים ביום כ"ז בכסליו התשנ"ג (22 בדצמבר 1992):

בעיתון "ירושלים" מיום ט' בכסליו התשנ"ג (4 בדצמבר 1992) פורסם, כי מיליוני שקלים שנועדו לבניית בתי-ספר בירושלים, ביניהם "בית-יעקב" למורות, מונחים בעירייה, ומשרד החינוך מודיע, כי אם בתוך ימים ספורים לא תחל הבנייה יבוטל התקציב ויועבר לפרויקטים אחרים.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?

2. מדוע לא מנוצל תקציב הבנייה בבתי-הספר הנוגעים בדבר?

3. נוכח החשש שהתקציב יבוטל, מה יעשה משרדך על מנת להביא לזירוז העירייה שלא לעכב את הבנייה?

תשובת שר הפנים א' דרעי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מדובר בפרויקט המתבצע על-ידי המוסד עצמו, ולא על-ידי עיריית ירושלים.

3-2. יש להפנות שאלות אלה למשרד החינוך.

היו"ר ס' טריף:

שאלתא מס' 398 של חבר הכנסת שאול עמור. בבקשה, אדוני.

עולים לא-יהודים

חבר הכנסת ש' עמור שאל את שר הפנים ביום י"ט בטבת התשנ"ג (12 בינואר 1993):

בעיתון "כלבו" החיפני מיום 25 בדצמבר 1992 פורסמה כתבת תחקיר על העלייה הרוסית, וממנה עולה כי לפחות 40% מן העולים המתייצבים מדי יום במשרד הפנים בחיפה מבקשים להירשם כלא-יהודים. על-פי עדותם של עובדים בכירים במשרד בחיפה, אשר צוטטו בכתבה בשמותיהם המלאים, יש ימים שבהם מחצית מן העולים הבאים לבקש תעודת זהות מבקשים להירשם כלא-יהודים, ויש ימים שאף כולם. אותם עובדים סיפרו, כי מוכרים להם מקרים שבהם משפחות בנות 40 איש ויותר

מגיעות למשרד הפנים להירשם כאזרחים על-פי חוק השבות, ואין בהן אפילו נפש יהודית אחת. הם מבקשים את כל הזכויות וההטבות המגיעות לעולה חדש.

ברצוני לשאול:

1. האם התופעה של עליית משפחות של נוצרים וחסרי דת, שאין בהן נפש יהודית אחת, מוכרת לשר? והאם יוכל לאמוד את היקפה?

2. אם התופעה אכן מוכרת, מה ייעשה בנדון?

3. מדוע אין מייסדים במשרד הפנים, לנוכח התגברות ניסיונות קבלת ההטבות, מחלקת הגירה שתפעל לתפיסתם של המהגרים הבלתי-חוקיים הבאים ארצה במסווה של עולים חדשים?

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, אני מתכבד להשיב על שאילתא מס' 398 של חבר הכנסת שאול עמור.

נכבדי חבר הכנסת – 1. סעיף 4 לחוק השבות מאפשר בעיקרון עליית משפחות שלמות שאינן יהודיות, בתנאי שאחד מבני הזוג הינו ילד או נכד של יהודי. בני משפחה שכאלה אינם נרשמים בפרטי הלאום והדת כיהודים, אבל הם עולים לארץ על-פי חוק השבות. משרדנו אינו עורך סטטיסטיקות בעניין.

2. אין המצב המתואר מהווה מדגם מייצג, וכל הצעה בנושא זה מחייבת תיקון חוק השבות.

3. רישום עולים מתבצע בלשכות מינהל האוכלוסין ברחבי הארץ, ופקידי הרישום הצטוו להיות ערים לתופעות של ניסיון מרמה. למיטב ידיעתי, הם מתמודדים היטב עם בעיה זו. אשר על כן, אין מקום להקמת מחלקה כמוצעת, גם בגלל מגבלות של כוח אדם.

שאול עמור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, אני מודה לך על התשובות. אני יודע שהשר אינו רואה טלויזיה בערב שבת – – –

שר הפנים א' דרעי:

אני מציע שגם אתה לא תראה טלוויזיה בשבת.

שאול עמור (הליכוד):

לא אמרתי שראיתי, סיפרו לי.

חיים אורון (מרצ):

שאול עמור (הליכוד):

ראינו תמונה מזעזעת של עשרות פרוצות, דומני שרובן לא-יהודיות, שמגיעות לארץ כדי לעסוק בזנות. ראינו גם את המאבק הגדול של עובד משרדך, ראש מינהל האוכלוסין מר אפרתי, שהראה את כל הצורות השונות והמשונות של הזיופים. זאת מכת מדינה. אגב, זה גם מדביק סטיגמה חמורה ביותר על כלל העלייה מברית-המועצות, וזה חמור מאוד.

נוכח מה שקורה, האם יתגבר משרדך את הנושא הזה כדי למנוע את המגפה הזאת שבאה עלינו?

יגאל ביבי (מפד"ל):

היו"ר ס' טריף:

בבקשה, אדוני השר.

שר הפנים א' דרעי:

אני חושב שהנושא שחבר הכנסת עמור מעלה אינו קשור באופן ישיר למה שמנוסח בשאילתא. צריך להפריד בין שני נושאים. אכן, יש משפחות מעורבות, משפחות הגונות, שאינן יהודיות, שעולות לארץ על-פי חוק השבות, ואנחנו חייבים לפעול על-פי החוק. אשר לתופעה השנייה, של זיופים, לצערי הרב, בזמן האחרון, בגלל מה שקורה בברית-המועצות, אנחנו עדים למאות מקרים, לא למקרה יחיד, בעיקר של נשים, ואני יכול להתבטא במלה הגסה של סרסורים, שמנסים לנצל את המצב – להיכנס לארץ או על-ידי זיופים של חוק השבות, או על-ידי תעודת תייר, ואחר כך נישואין פיקטיביים כדי לקבל

אזרחות. לצערי הרב, הן עובדות בכל מיני מקומות, כפי שאמרת, ואכן מוציאות דיבה רעה על כל העולים מרוסיה, שרובם ככולם אנשים הגונים.

מי שעקב אחר נושא זה גם בעיתונות יודע, שלאחר מאמצים רבים – אני חייב לציין, בשיתוף עם משטרת ישראל, שעשתה עבודה טובה מאוד בעניין – אנחנו הצלחנו לגרש במקרים רבים יחסית לשנים האחרונות. יש צווי גירוש עוד לעשרות כאלה. במשטרה ובמשרד הפנים עושים כל מאמץ שבעולם כדי להוקיע את התופעה הזאת ולהילחם בה.

העליתי את הנושא הזה בממשלה ובוועדת שרים לענייני תעסוקה – דווקא בנושא הזה באמת חייבת להיות במשרד הפנים יחידה מיוחדת, שזאת תהיה העבודה שלה, להילחם בכל הזיופים ובכל התופעות הללו של הגירה. אם לזה התכוונת, על הנושא הזה אני נאבק, כדי שכמו בכל המדינות המתקנות בעולם, גם במשרד הפנים, שאחראי להגירה, תהיה יחידה כזאת.

בחירות לרשויות המקומיות

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר הפנים ביום ד' בשבט התשנ"ג (26 בינואר 1993):

הכנסת השתים-עשרה אישרה בקריאה מוקדמת הצעת חוק המבטיחה מועד אחיד לעריכת הבחירות לרשויות המקומיות, בכלל זה המועצות האזוריות.

הממשלה הכ"ד אף הקימה צוות בין-משרדי לטפל בעניינים הטכניים הקשורים לכך.

בישיבת ועדת השרים לענייני חקיקה, ביום י"ז בטבת התשנ"ג (10 בינואר 1993), בדיון בהצעת חוק פרטית בעניין, ביקשו נציגך להתנגד לרעיון.

ברצוני לשאול:

1. מה גרם לנסיגה בקידום הרעיון?

2. האם יכין משרדך הצעה משותפת בעניין זה בתיאום עם ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת?

3. האם נשקל ניסיון לשילוב שלישי מהמועצות האזוריות במערכת הבחירות הקרובה לרשויות המקומיות (נובמבר 1993)?

שר הפנים א' דרעי:

1. משרד הפנים התנגד להצעה שהוגשה בכנסת השתים-עשרה, ולפיכך לא חלה כל נסיגה בעניין. עמדת המשרד נשארה בעינה, כפי שהיתה בכנסת השתים-עשרה.

2. משרדי מתנגד מטעמים ענייניים ומטעמים טכניים וארגוניים להצעה כפי שהוגשה.

הצוות הבין-משרדי לא נתמנה לטפל בעניינים הטכניים הקשורים בהצעה. להלן נוסח החלטת ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל מ-17 ביוני 1991.

תחת הכותרת "תמ/48 איחוד הבחירות לכלל הרשויות המקומיות – ההיבטים הכלכליים": "מחליטים – להטיל על צוות בהרכב המפקח על הבחירות והיועצים המשפטיים של משרד הפנים ומשרד הכלכלה והתכנון, לגבש הצעה בעניין הבחירות לכלל הרשויות המקומיות".

אין בהחלטה הזו יותר ממה שיש בה, לאמור, הקמת צוות שיגבש הצעה. לכן אני מציע לחבר הכנסת, ידידי, שלא לראות בהחלטה הזאת נסיגה של משרד הפנים. אכן, הצוות הזה היה צריך לגבש את כל הפרטים הטכניים ולנסות להתגבר על הבעיות שעלו בוועדת השרים בנושא הבעיות הארגוניות והטכניות.

3. אם אני צריך לתת תשובה מפורטת כאן, מבחינה ארגונית קשה לנו בעניין. לכן, התשובה היום, לפני שערכתי בדיקה מחודשת בעניין – שאנחנו לא יכולים לעמוד בכך. אבל אני מוכן לבדוק שוב, אם מדובר כאן רק על שלוש מועצות אזוריות, אם הבנתי נכון – – –

דוד מגן (הליכוד):

שליש.

שר הפנים א' דרעי:

לשליש יהיה קשה מאוד להיערך. אבל אני מוכן לבדוק, חבר הכנסת מגן, ואני מתחייב לענות לך על כך בכתב, אולי לשלב בבחירות לרשויות המקומיות חלק מהמועצות האזוריות האמורות, פחות-או-יותר על-פי לוח הזמנים, ולראות איך הניסיון הזה עובד, ואולי זה ילמד אותנו לפעמים הבאות.

היו"ר ס' טריף:

שאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, נתחיל בסיפא. אני מברך את שר הפנים על הנכונות שלו לבדוק את הרעיון שהועלה בשאילתא – חלק מהשאילתא, שאלה מס' 3 – וככל שמספר הרשויות יהיה גדול יותר, כך טוב יותר.

אדוני שר הפנים, הנחתי את השאילתא לפני שאני מעלה את הצעת החוק, שכבר מונחת על שולחן הכנסת, כדי להבהיר דבר אחד. ציטטת את החלטת ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל, אבל התורה שבעל-פה אמרה, שמשום שאין די אמצעים טכניים לעורך-הדין שילת ולצוות שלו, צריך טווח של שלוש או ארבע שנים.

אני מוכן לתקן את הצעת החוק תוך כדי הדיון בה בקריאה טרומית ולהציע שהתחולה לא תהיה לפני ינואר 1995. עשינו זאת כאשר חוקקנו את חוק – –

שר הפנים א' דרעי:

אמת.

דוד מגן (הליכוד):

– – ראשי המועצות האזוריות. אני בטוח שאתה לא מתחרט, וכולם מרוצים. אני מציע שנקבע תחולה לינואר 1995. תואיל לתמוך בהצעת החוק הפרטית, ואני חושב שנתרום תרומה גדולה – – –

שר הפנים א' דרעי:

למה ינואר 1995? אתה מתכוון לקדנציה הבאה?

דוד מגן (הליכוד):

כן.

היו"ר ס' טריף:

בבקשה, אדוני השר.

שר הפנים א' דרעי:

אני שומע את מה שאומר חבר הכנסת דוד מגן. ברור שההצעה שהוא מציע מקלה עלינו מבחינה ארגונית. היות שהנושא הזה יעלה בכנסת כהצעת חוק, אני אתייחס ואשתדל גם להיות מוכן יותר, כדי להיענות בחיוב כשזה יעלה לקריאה טרומית, שנוכל לדון בוועדת הפנים של הכנסת בצורה רצינית יותר בעניין.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה למכובדי שר הפנים.

חברי הכנסת, אומנם יש לנו עוד שאילתות – יש שאילתא אחת לסגן שרת החינוך והתרבות – ואז תוכל להמשיך בנושא שלך שעל סדר-היום.

שר הפנים א' דרעי:

מה שתחליט, אדוני היושב-ראש, אני מקבל.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אני מוכן – – –

שר הפנים א' דרעי:

היות שאני מבין שחבר הכנסת גולדמן, סגן שרת החינוך, צריך להישאר פה כדי לענות על הצעות לסדר-היום, אולי נצרף את הדברים.

היו"ר ס' טריף:

סגן שרת החינוך מוכן, ואני שמח על כך.

הצעת חוק הליכי תכנון דרכים ומסילות ברזל, התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר ס' טריף:

אנחנו ממשיכים בהצעת חוק הליכי תכנון דרכים ומסילות ברזל, התשנ"ג-1993, בקריאה ראשונה. אני מבקש ממכובדי שר הפנים להציג את הצעת החוק. בבקשה.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אני חושב שהצעת החוק היא חשובה מאוד, וחבל שאין הרבה חברי כנסת שישמעו את הנושא. כולם רגילים לצעוק על ביורוקרטיה, ובסופו של דבר, כשמגיעות הצעות חוק ממשלתיות שאמורות להילחם בתופעה הזו, רק יחידים ממש, שמתמסרים לעניין, שומעים. אבל בשביל הפרוטוקול נשמיע את הדברים, וגם בשביל אותם חברי כנסת, שבאמת מגיע להם ציון לשבח על כך שהם נשארים גם בשעות כאלה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצורך הדחוף והחיוני לפתח את מערכות התשתית במדינה, הדרכים ומסילות הברזל, הניע את הממשלה ליזום הצעת חוק זו. ביצוע סלילת הדרכים והנחת מסילות הברזל מותנה, בראש ובראשונה, בתכנון נאות ובהליכים מתוקנים. הליכי התכנון המורכבים והמסובכים הביאו לכך שעד מועד סלילת דרך נדרשו כמה שנים לאישור התוכניות, וזמן יקר בוזבז ללא תכלית וללא תועלת.

הצעת החוק המונחת עתה בפני הכנסת לאישור בקריאה ראשונה משלבת בתוכה הליך תכנון קצר ויעיל יחד עם שמירה על העקרונות של שיתוף הציבור בתכנון באמצעות הגשת התנגדויות, והבטחת הדרישות בתחום איכות הסביבה כבר בצעדים הראשונים של הכנת התוכניות. שילוב גורמי איכות הסביבה בתחילת התהליך התכנוני מבטיח חיסכון רב בזמן בהמשך התהליך, ונותן לציבור את ההגנה הנדרשת מפני מפגעים – סעיפים 2 ו-3 להצעה – התהליך כולו עשוי להימשך חודשים אחדים בלבד, במקום שנים מספר.

חידוש אחר בחוק המוצע הוא מתן הודעה מוקדמת לבעלי מתקני תשתית, כגון חשמל, מים, ביוב, בזק וכבלי טלוויזיה, על הפקדת תוכנית הדרך, כדי לאפשר להם להיערך לקראת התכנון העתידי – סעיף 2(8) להצעה.

הצעת החוק צועדת בעקבות אותם חידושים מוצלחים אשר פותחו בחוק הליכי תכנון ובנייה (הוראת שעה), במסגרת ההליכים בפני הוועדות לבנייה למגורים ולתעשייה – מה שאנחנו קוראים ול"לים – והניסיון הראה כי הם עלו יפה. כוונתנו לקיצור המועדים של הטיפול בתוכניות בוועדות המקומיות וקבלת הערות מוקדמות של הוועדות המקומיות הנוגעות בדבר, ובעיקר מהמהנדסים של הוועדות המקומיות – סעיפים 2(5), 2(6) ו-2(7) להצעה.

חידוש נוסף הוא מתן סמכויות לחוקר לשמיעת התנגדויות ולהכרעה בהן, והאישור האוטומטי במקרה של העדר התנגדויות.

לתהליכים להכנת תסקיר השפעה על הסביבה, על-פי הנחיות היועץ הסביבתי, ושילוב ההנחיות בהחלטות הוועדה המחוזית, הוקדש סעיף מיוחד ומפורט.

הנושא הבא הוא אולי מהחשובים ביותר בחוק הזה. אחד הגורמים המעכבים אישור תוכניות דרכים הוא החשש של הוועדות המקומיות והמחוזיות מתביעות פיצויים לפי סעיף 197 לחוק התכנון והבנייה, בשל ירידת ערך הנכסים עקב אישור תוכנית לדרך, וזאת מלבד הפיצויים המתחייבים מהפקעות. פיצויים אלה מוטלים על שכמה של הוועדה המקומית, שעה שלעתים קרובות היוזמה לתכנון היא מטעם המדינה. יושבים פה ראשי עיריות בהווה ובעבר, והם יודעים מה זה לאשר תוכנית של המדינה בנושא דרכים, כשההפקעה ונטל הפיצויים נופלים על הרשות המקומית, ולה אין תשובה בעניין. כדי לענות על חששות אלה, מוצע בחוק שהמדינה תשפה רשות מקומית ב-70% מסכום הפיצויים, אם תיאלץ לשלם. זו התקדמות חשובה בנכונות של הממשלה להשתתף בהוצאות השלטון המקומי בנושא תשתיות ודרכים, ויש לקוות כי היא תורחב לתחומים נוספים שבהם השלטון המקומי נושא בנטל הכספי של משימות לאומיות.

לסיכום, הצעת החוק, אם תתקבל ותאושר על-ידי הכנסת, תיתן תנופה חשובה לפיתוח תשתיות הדרכים במדינה ותהווה נדבך חשוב לקיום ולקידום הקשר בין אזורי המדינה השונים, ובכך גם תתרום תרומה משמעותית לפיתוחו ולקידומו של המשק בתחומים רבים אחרים.

אני מקווה שלחברי הכנסת יש הערות לפרטים שונים בהצעה, לשיפורה ולתיקונה. במידת הצורך, לאור ההערות שתישמענה, נוכל בעת הטיפול בהצעה בוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת להביא בחשבון את ההערות השונות ולתקן את מה שניתן לתקן.

היו"ר ס' טריף:

תודה, אדוני שר הפנים. רבותי חברי הכנסת, אני מודיע שרשימת המשתתפים בדיון על חוק זה סגורה. שלוש דקות לכל נואם. מובן שמי שאיננו נוכח באולם יאבד את תורו.

אני מתכבד להזמין את חבר הכנסת מיכאל איתן – הוא איננו. חבר הכנסת רענן כהן – איננו. חבר הכנסת אברהם פורז – איננו. חבר הכנסת יגאל ביבי, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת רון נחמן, ואחריו – חבר הכנסת שאול יהלום.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ידידי השר, אני בכלל לא מבין את השיטה החדשה שבאה למדינה. יש חוקים, יש חוקי תכנון ובנייה. אם החוקים האלה אינם טובים, בואו נשנה אותם, בואו נעשה חוקים טובים. אבל בזמן האחרון אומרים לנו: החוק לא טוב, החוק מקשה, החוק גורם לכך שיתבעו מאתנו

פיצויים, החוק משבש לנו את העבודה, לכן בואו נחוקק חוק אחר שיעקוף את החוק הזה. אין דבר כזה בעולם, שמחוקקים חוק כדי שיעקוף חוק אחר. אינני מקבל את השיטה הזאת.

אמרו לנו על הול"לים לעניין המגורים: מה אתם רוצים, שיגורו ברחוב? שיגורו באוהלים? בואו נקים ול"לים. חלפו שנתיים. אם חשבתם לעשות משהו בדרכים, היו שנתיים כדי לתקן את החוק. עכשיו פתאום אנחנו מקבלים הפתעה. אומרים לנו: כספים חזרו, לא ביצענו, רוצים להניח מסילות, רוצים לסלול כבישים, ורוצים לעשות זאת במהירות, בחיפזון.

רבותי, נושא הבנייה הוא הנושא הרגיש ביותר. כי מה שאתה בונה, אתה בונה ל-100, 200, 300, 400 שנה, וטעויות בנושא התכנון ובנושא הבנייה הן מפגע לשנים רבות. לדעתי, הליכי תכנון, ותכנון נכון, הם חשובים. אז נסלול כבישים מהירים, וייסעו בהם הרבה אנשים. אבל מה פירוש הדבר? להרוס את איכות החיים של האנשים, בלי התנגדויות?

צומת הכפר-הירוק הוא הדוגמה הקלסית. במשך שנים התעקשה מע"צ לעשות שם מחלף מפלצתי, גדול, ולהרוס שם את הסביבה. ראש העיר התנגד, המשרד לאיכות הסביבה התנגד. אז זה עלה עוד קצת כסף, ועשו את הכביש תת-קרקעי. זה לא מפגע, וזה ישרת את האוכלוסייה שנים רבות.

נמצאת כאן חברת כנסת ממרצ, מהתנועה לזכויות האזרח. רבותי, החוק המוצע הוא החוק מספר אחת נגד זכויות האזרח.

שר הפנים א' דרעי:

למה? יש פה הליך של התנגדויות.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת ביבי, אני מבקש ממך לסיים.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני מדבר גם בשם חבר הכנסת יהלום. הוא נתן לי את הדקות שלו.

אדוני השר, שמעתי היטב את דבריך. אתה אמרת שאחת הבעיות היא, שאזרחים תובעים אותנו על נזקים. בוודאי. אם אדם ניזוק, אם לא עשית לו קיר אקוסטי שיבלום את הרעש שמגיע אליו, אם נהרס ביתו של אדם מפני שסללת כביש מהיר, הוא תובע פיצויים.

שר הפנים א' דרעי:

מה אני אמרתי?

יגאל ביבי (מפד"ל):

אמרתי, שלכן צריך לעקוף ולעשות מהר וכו'.

שר הפנים א' דרעי:

לא שמעת את דברי.

יגאל ביבי (מפד"ל):

רבותי, החוק הזה הוא חוק שיעשה מפגעים, הוא חוק נגד זכויות אנשים. כשאני אומר זאת, אני מתכוון גם למפגע אקולוגי, גם לפגיעה באיכות הסביבה. כל זה פוגע בזכויות אנשים. אם החוקים לא טובים, תשנו אותם. אבל אל תבואו בכל פעם עם חוק חדש, שעוקף חוקים אחרים. זה לא מעקף, זאת עקיפה בלתי חוקית.

לכן אני סבור שעדיף שלא לאשר את החוק.

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת ביבי. חבר הכנסת רון נחמן, ואחריו – חבר הכנסת שלמה בוחבוט.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לברך את השר על שהביא בפני הכנסת את הצעת החוק כדי לזרז את נושא התכנון בתחום חשוב כל כך כמו דרכים ומסילות ברזל. כראשי ערים, אנחנו נתקלים יום יום בבעיות של פיתוח, בבעיות של מכשולים שמונחים על דרכנו. ואני אביא דוגמה הפוכה מזו של צומת הכפר-הירוק. שלוש משפחות מונעות את פיתוחו של הצומת.

יגאל ביבי (מפד"ל):

בצדק. יש בתוכנית קיר אקוסטי, למה לא מקימים אותו?

רון נחמן (הליכוד):

כמי שמעורב בנושא, וכמי שמכיר את הנושא של צומת הכפר-הירוק והקיר האקוסטי, ידידי חבר הכנסת ביבי, אני יכול לומר לך, שיש הסכם חתום, שמתבצע, לגבי הקיר האקוסטי. לא אגיד שזאת שערורייה, אנשים רוצים להשיג את הזכויות שלהם כאזרחים. אבל אני חושב שיש גם גבול, כאשר על כפות המאזניים מונחות הזכויות של אותו פרט לעומת הזכויות של הכלל. בעניין הזה לא נפגעו זכויותיהם של הפרטים כבודדים, מכיוון שהדברים מתבצעים היום, הם בביצוע. לולא נכנסו לביצוע, הסיפור היה אחר.

אבל, אדוני שר הפנים, אני פונה אליך: אני בעד אישור עקרוני של החוק. כמובן, נצטרך לדון על הסעיפים שלו אחר כך, בוועדה הנוגעת בדבר, ולראות כל מיני תיקונים כאלה ואחרים, ויש כאלה, אבל לא במסגרת הזמן המצומצם שניתן לנו היום.

הייתי מבקש ממך, אדוני השר, שבמקביל להצעת החוק, במקביל לנייר הכחול, יכין משרדך מייד את הצו המתאים לחתימתו של אלוף הפיקוד לגבי הדרכים ומסילות הברזל, על-פי התוכניות ביהודה ובשומרון. אני מבקש שגם שם יופעל אותו חוק, יופעלו אותן תקנות כלשונן, לטובתם של היהודים והערבים החיים באזורים האלה וימשיכו לחיות שם. בלי שתבצע את עבודת ההכנה, ועד שאלוף הפיקוד יקבל את הצעת החוק ממשרד הפנים מוכנה לחתימתו, יהיה קשה לי לבוא ולתמוך בחוק ולהפריד בין שני סוגי אזרחים, שנפגשים או בצומת עטרות, או בצומת כפר-קאסם, או בצומת אלפי-מנשה. לפיכך אני מבקש, שיוכן צו מתאים לחתימתו של אלוף הפיקוד, אשר יסביר את הליכי התכנון של הדרכים ומסילות הברזל ביהודה, בשומרון ובעזה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת שלמה בוחבוט – איננו. חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו. חבר הכנסת חיים אורון, בבקשה, ואחריו, אחרון – חבר הכנסת חנן פורת.

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כבוד השר ציין את הניסיון המוצלח של הול"לים כהוכחה וכאישור לזה שצריך להמשיך בדרך הזאת כשמדובר בדרכים ובמסילות ברזל. השר יודע, שהניסיון של הול"לים הוא לפחות בעייתי. לראיה, הארכנו, אחרי ויכוח קשה, את חוק הול"לים עד אוקטובר, אם אני לא טועה, והיו מי שאמרו, שלא צריך אותו בכלל. למיטב ידיעתי, חלק גדול מאנשי המקצוע, גם במשרדך, התנגדו להארכת חוק הול"לים במתכונתו זאת.

אני רוצה לומר, חבר הכנסת ביבי, שהחוק המוצע כאן יש בו כמה תיקונים לעומת חוק הול"לים. אני מאוד מתקשה לתמוך בו, כי המגמה שמופיעה בשני החוקים הללו, שהיא מחליפה בעצם את מה

שאתה אמרת לא אחת מעל הדוכן הזה – חוק תכנון ובנייה שיקצר הליכים, שיחלוץ פקקים, אבל שיתחשב בכל האיזונים הדרושים לצורך תכנון ובנייה – החוק הזה עדיין לא חוקק.

אברהם פורז (מרצ):

תיקון 26 חוקק, רק לא נתנו לו צ'אנס אפילו יום אחד, כי לא יישמו אותו.

קריאה:

היו"ר ס' טריף:

נא לא להפריע יותר.

חיים אורון (מרצ):

אני מודע לצורך לקדם במהירות שינויים בתשתית הכבישים, כיוון שבתחום הזה יש פיגור חמור, ומה שמעכב היום חלק גדול מהתקציבים המיועדים למטרה הזאת הם פיגורים וקשיים תכנוניים. אני חושב שאם החוק יעבור בקריאה ראשונה, מוכרחים להבטיח במהלך הדיון לקראת הקריאה השנייה והשלישית כמה דברים, לא משום, יגאל ביבי, שלא מובטחות בחוק הזה הזכויות לפיצויים – דווקא הזכות לפיצויים בחוק הזה מובטחת יותר, משום שברגע שהמדינה תשפה את הרשות המקומית ב-70%, מה שלא קיים היום, הזכות הזאת מובטחת יותר מאשר במהלך הקבוע – אבל התכנון החפוז וכל המכשלות שיש בו; אם הוא בא רק לקצר את פרקי הזמן ולא לעגל פינות ולא להרחיק הצדה התנגדויות, כפי שהיה בחוק הול"לים – ולמיטב הבנתי מה שיש בחוק המוצע זה בעיקרו של דבר קיצור פרטי הזמן – לכן אצביע בקריאה ראשונה, אבל צריך לבחון חזור ובחון את השאלה, האם תוך כדי ההצעות לקיצור פרקי הזמן אין גם הצעות שמקצרות הליכי תכנון מהותיים. אדוני שר הפנים, אתה כבר יודע שהארץ מלאה בביזיונות תכנוניים, פרי התכנון החפוז של השנים האחרונות.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. חבר הכנסת חנן פורת, אחרון, בבקשה.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר הפנים, למרבה ההפתעה עלי לציון, שאני מזדהה עם דבריו של חבר הכנסת חיים אורון. אני תומך בקיצור הליכים, באינטנסיביות של הליכים; אני

מתנגד לעיגול פינות, שעלול להיות בכייה לדורות. אבל, אם עליתי על הבמה, אפילו שחיים אורון כבר מיצה את הדברים שביקשתי לומר, הרי זה כדי לציין דבר מסוים.

חיים אורון (מרצ):

יש לי בעיה: בשבוע שעבר זה היה פעמיים.

חנן פורת (מפד"ל):

אל תדאג. שווה בנפשך, עוד יהיה לנו מספיק על מה לחלוק.

אחד הדברים, דומני, שלגביהם החוק הזה אמור להיות מאיץ, זה מה שקרוי כביש מס' 6, כביש חוצה ישראל לאורכה. ודווקא כאן אני סבור, אדוני שר הפנים, שמי שאינו מקדש את גבולות "הקו הירוק", ובעצם רואה לנגד עיניו את ישראל שוכנת בתחומי "הקו הירוק", צריך להיות מזועזע, לא פחות מכך, מהתוואי שמוצע לכביש מס' 6, תוואי שאמור להפוך עשרות אלפי דונמים של אדמה חקלאית לאזור שיהיו בו מפגעים אקולוגיים קשים, לחצות יישובים, להרוס מרקם שלם של אזור השפלה, שבו, אגב, מספר לא מבוטל של יישובים השייכים לציבור הדתי, מושבים וקיבוצים.

ואני קורא קריאה של הרגע האחרון, של השעה שתים-עשרה, ודווקא על בסיס החוק המוצע הזה, לבחון פעם נוספת ומחדש את שאלת התוואי של כביש מס' 6 ולהעתיקו בסך הכול ב-4-5 קילומטרים מזרחה, לאזור שאינו חוצה כמעט יישובים, לאזור שנמצא מבחינה אקולוגית בתנאים הרבה יותר טובים, שיאפשר לבצע את הדברים בלי לפגוע וגם בלי לעקוף ולהפקיע וליצור מצב שאני רואה בו, מבחינות רבות, בכייה לדורות.

אדוני שר הפנים, העליתי את ההצעה הזאת מעל במת הכנסת כבר בהצעה לסדר-היום. הנושא הזה אמור להידון בוועדה מיוחדת במסגרת ועדת הכספים, אבל יש לי הרושם, שעד שאנחנו מנסים, בהליכים הפרלמנטריים לפחות, לומר: בחנו את העניין מחדש – הגלגלים רצים והחוק הזה אפשר שגם ייתן להם שיניים.

רון נחמן (הליכוד):

הוא ייתן יותר מהר לגוש-עציון – – –

חנן פורת (מפד"ל):

אני רואה שניציגי היישובים שעמם כבר דיברתי, במרי ייאושם מתחילים להשלים עם הדברים, ורק מחכים לפיצויים. הדבר כמעט מזכיר לי את ימי חבל-ימית. אני קורא לך, אדוני שר הפנים, דווקא

בתוקף תפקידך, לבחון את הנושא הזה מחדש ולהעלותו, מפני שכך נעשה כביש טוב יותר, מהיר יותר מבחינת הביצוע, וגם נכון יותר מבחינת התכנון.

היו"ר ס' טריף:

תודה. אדוני השר.

שר הפנים א' דרעי:

אני, לצערי, רואה שמה שאני אומר לא מתקבל לא מבחינה מקצועית, אלא משיקולים פוליטיים, ולכן אני מוותר ומציע שניגש להצבעה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. רבותי חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד, מי נגד, הצעת חוק הליכי תכנון דרכים ומסילות ברזל, התשנ"ג-1993? נא להצביע.

הצבעה מס' 3

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 10

נגד – 1

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הליכי תכנון דרכים ומסילות ברזל,

התשנ"ג-1993, לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, בעד – 10, אחד נגד, אין נמנעים. אני קובע שהצעת חוק הליכי תכנון דרכים ומסילות ברזל, התשנ"ג-1993, עברה בקריאה ראשונה, והיא תועבר לוועדת הפנים של הכנסת להמשך החקיקה לקראת קריאה שנייה וקריאה שלישית.

הצעת חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות), התשנ"ב-1992

(הצעת חבר הכנסת א' פורז)

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעת חוק קע"ג, הצעת חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות), התשנ"ב-1992. ינמק מהמקום חבר הכנסת אברהם פורז, בבקשה.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת – – –

היו"ר ס' טריף:

סליחה רק לרגע.

חבר הכנסת ביבי, חבר הכנסת ביבי, חבר הכנסת ביבי, אני פונה אליך ואני מבקש מכולם. בבקשה, אדוני.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק מטרתה לגרום לכך שיהיה מימון של קבע לבחירות ברשויות המקומיות.

עד היום, המימון לבחירות ברשויות המקומיות, שתמיד היה מימון ממלכתי, היה מכוח הוראות-שעה. מדי פעם חוקקה הכנסת חוק מיוחד. ההסדר הזה הוא הסדר לא טוב, הוא גם גורם לכך שכאשר יש בחירות ביניים, בין בחירות לרשויות מקומיות לבין בחירות נוספות, דהיינו כשרשות מקומית מסוימת צריכה לקיים בחירות בתקופת הביניים, אין לה בכלל מימון.

הדבר הזה איננו תקין. לכן אני מציע חוק שיאפשר מימון כולל.

אני מודה לממשלה על תמיכתה בהצעת החוק, ואני מציע, מאחר שיש לה היבטים תקציביים רציניים מאוד, להעביר אותה לוועדת הכספים.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. חברי הכנסת, לפני הצבעה, אדוני השר, בבקשה.

שר הפנים א' דרעי:

אני מסכים באופן עקרוני, והממשלה מסכימה. את התיקונים שיהיה צורך בהם נעשה בוועדה.

לדעתי, הצעת החוק הזאת צריכה להידון בוועדת הפנים של הכנסת, שאמונה על הנושא של רשויות מקומיות.

אברהם פורז (מרצ):

אם כן, ועדת הכנסת תחליט.

היו"ר ס' טריף:

בסדר, אדוני השר, ועדת הכנסת תחליט.

אנו ניגשים להצבעה. מי בעד? מי נגד? חברי הכנסת, נא להצביע.

הצבעה מס' 4

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 12

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות), התשנ"ב–1992,

לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

12 בעד, ללא מתנגדים, ללא נמנעים.

יוסף עזרן (ש"ס):

אני אבקש להוסיף את קולי בעד.

היו"ר ס' טריף:

בסדר, אנחנו נוסיף את קולך, 13 בעד.

אני קובע שהצעת חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות), התשנ"ב-1992, של חבר הכנסת פורז, תועבר לוועדת הכנסת, כדי שזו תחליט לאיזו ועדה תועבר ההצעה להמשך חקיקת החוק.

שאלות ותשובות

היו"ר ס' טריף:

אנו ממשיכים בסדר-היום: שאלות ותשובות. אני מזמין את סגן שרת החינוך והתרבות מיכה גולדמן, בבקשה.

ליקויים בבית-ספר בפתח-תקווה

חבר הכנסת ח' קופמן שאל את שרת החינוך והתרבות ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

ממכתב של יושב-ראש ועד ההורים בבית-הספר "יסודות" בפתח-תקווה וועד השכונה לראש מינהל החינוך בפתח-תקווה עולה, כי יש ליקויים הגורמים אף לסכנה בריאותית לתלמידים.

ארבע כיתות נמצאות במבנה ארעי, שקירותיו עשויים פח ומצופים עץ והגג עשוי אסבסט. האסבסט הינו חומר מסרטן, העץ הינו חומר דליק והפח אינו מבודד מפני חום וקור.

כמו-כן, חלק מגדר בית-הספר אינו תקין, באולם הספורט אין יציאות חירום, התאורה חלשה, אין אמצעי חימום בכיתות וכדומה.

ברצוני לשאול:

1. האם בידי המשרד חוות דעת מוסמכות – ממשרד הבריאות, ממכבי-האש וכדומה – המאשרות את תקינות המבנים בבית-הספר?

2. האם יתוקנו הליקויים בבית-הספר?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. על-פי חוות הדעת של המוסד לבטיחות ולגיהות, המבנים תקינים.

2. הממונה על הבטיחות במחוז המרכז ביקר במקום, הצביע על הליקויים ודרש מהרשות המקומית לתקנם, שכן הדבר הוא בתחום סמכותה.

הפיכת בית-ספר חילוני בבני-ברק לחרדי

חבר הכנסת רע' כהן שאל את שרת החינוך והתרבות ביום ד' בשבט התשנ"ג (26 בינואר 1993):

בבתי-ספר "הגבעה" ו"רמז" בבני-ברק שובתים תלמידים חילונים, משום שעיריית בני-ברק החליטה להפוך אחד מבתי-הספר לבית-ספר חרדי, למרות העובדה שמדובר באזור שרובו חילוני. הורי התלמידים נאבקים בהחלטה זו וחוששים מהפיכת אזור בית-הספר מחילוני לחרדי.

חוגים חרדיים בבני-ברק תובעים שליטה על מבנה בית-הספר הממלכתי "רמז" וסילוק התלמידים החילונים משטחו, על-מנת להופכו לבית-ספר חרדי.

ברצוני לשאול:

1. מה יעלה בגורל התלמידים החילונים הגרים בקרבת בתי-הספר "רמז" ו"הגבעה"?

2. כיצד יפעל משרד החינוך לשמירת זכויות אזרחיה החילונים של בני-ברק בכל הקשור בחינוך ילדיהם?

3. כיצד מאפשר משרד החינוך שביתה בבית-ספר ללא התערבות של הגורמים האחראים במשרד?

4. האם ידוע שבידי עיריית בני-ברק היה תקציב מספיק לבניית בתי-ספר נוספים לחינוך עצמאי-חרדי, אך היא לא השתמשה בו למטרות היעודות?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. ראה תשובתי בנדון על שאלתא מס' 496 של חברת הכנסת ענת מאור, מיום ד' בשבט התשנ"ג – 26 בינואר 1993.

4. עיריית בני-ברק אכן קיבלה הקצבות לבניית מוסדות חינוך, והחלה בבנייה לפי תוכנית שסוכמה עם משרדנו. העירייה מטפלת בחלק מהפרויקטים, כדי להפעילם בקרוב.

בית-הספר לאמנויות במצפה-רמון

חבר הכנסת י' ביבי שאל את שרת החינוך והתרבות ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

בכתבת תחקיר בעיתון "מעריב" מיום 4 בינואר 1993 נמסר, כי בבית-הספר לאמנויות במצפה-רמון מתרחשים אירועים של שימוש בסמים, קיום יחסי מין, הפלות, נטילת כדורים משלשלים ואפילו ניסיונות התאבדות.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים המתפרסמים בכתבה הם נכונים?

2. מה הוא המצב במוסד זה כיום?

3. מה פעל משרד החינוך?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

הנושא נבדק עם מנהל בית-הספר, מנהל הפנימייה, המפקחת על בתי-הספר והיועצת.

1. מדובר במקרים שאירעו בשנים התשנ"א, התשנ"ב, ומיעוטם בהתשנ"ג. אלה מקרים בודדים, שטופלו, וחלק מהתלמידים המעורבים הורחקו מבית-הספר. היה מקרה אחד של הפלה של תלמידה וניסיון התאבדות בשנת התשנ"א. בשני מקרים של תלמידים שהשתמשו בסמים מחוץ לפנימייה היתה המשטרה מעורבת בטיפול.

2. במקרים שהיו מטופלים על-ידי הצוות החינוכי, בשיתוף המשטרה, מתקיימות שיחות אישיות, וכמו-כן מופעלות תוכניות מניעה חינוכיות. חלק מהתלמידים הורחק וחלק מהצוות החינוכי הוחלף.

3. בעקבות פרסום הכתבה בעיתון התקיימה ישיבה של הנהלת המוסד ומפקחיו. בישיבה נבדקו הדברים ונדון הנוהל של קבלת תלמידים באמצעות האגודה לקידום החינוך. מפקחת בית-הספר ומנהל בית-הספר קיימו שיחות עם התלמידים בכל הכיתות. יועצת בית-הספר ומנהל הפנימייה קיימו שיחות עם התלמידים ביום פרסום הכתבה. היועצת ערכה שיחות פרטניות עם תלמידים שנזקקו לכך.

נוסף על כך, בבית-הספר מופעלות תוכניות מניעה בנושא סמים ואלכוהול, וכן תוכניות בנושא חינוך לחיי משפחה על-ידי המחנכים ובהדרכת היועצת.

יש לציין, ששכיחות האירועים החריגים במוסד זה אינה עולה על שכיחותם בבתי-ספר אחרים ובפנימיות אחרות.

כוונה לסגור בתי-ספר בבני-ברק

חבר הכנסת ע' פרץ שאל את שרת החינוך והתרבות ביום ד' בשבט התשנ"ג (26 בינואר 1993):

מידיעות שפורסמו בתקשורת נודע, כי יש כוונה לסגור בתי-ספר בבני-ברק.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעות נכונות?

2. אם כן – מה הן הסיבות לסגירה?

3. מה יהיה גורלה של האוכלוסייה הלא-חרדית לאחר סגירת בתי-הספר?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. ראה תשובתי בנדון על שאילתא מס' 496 של חברת הכנסת ענת מאור, מיום ד' בשבט התשנ"ג – 26 בינואר 1993.

בית-הספר לאמנויות במצפה-רמון

חבר הכנסת ח' פורת שאל את שרת החינוך והתרבות ביום ד' בשבט התשנ"ג (26 בינואר 1993):

למקרא הדברים שנחשפו ב"מעריב" מיום שני, י"א בטבת התשנ"ג (4 בינואר 1993), לגבי התנהגות תלמידים בפנימיית בית-הספר לאמנויות במצפה-רמון בתחום עישון סמים, פריצות מינית וניסיון התאבדות, ברצוני לשאול:

1. האם נתונים אלה נבדקו על-ידי משרדך, והאם נכונים הם?

2. אם כן – מה ייעשה כדי להתמודד עם תופעות אלה, לבל יישנו בעתיד?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

כבר התייחסתי לדברים בתשובתי על השאילתא של חבר הכנסת יגאל ביבי, מס' 497. ראה תשובתי לעיל.

היו"ר ס' טריף:

שאלה נוספת לחבר הכנסת חנן פורת, בבקשה.

חנן פורת (מפד"ל):

אני חייב לומר, שמתוך הנתונים העולים מן הכתבה שפורסמה בנדון, וגם משיחות שהיו לי עם אנשים ממצפה-רמון, התבררה לי תמונה חמורה ועגומה הרבה יותר מזו שניסית לסרטט, שלפיה הדברים אינם חריגים, וקיימת נורמה קשה מאוד בבית-הספר.

שאלתי היא: האם אין כאן מקום למעורבות ישירה של משרד החינוך בבדיקה, ולא רק הסתמכות על מה שנעשה באופן פנימי, בין כותלי בית-הספר?

בהזדמנות זו ברצוני גם להוסיף ולשאול: במקביל למערכת הזאת צמחה במצפה-רמון מערכת חינוך תורנית של ישיבה לאיכות הסביבה, שיש בה אותם פרמטרים של בית-הספר לאמנויות, והיא עולה יפה מאוד. השאלה היא, מה תהיה עמדתו של משרד החינוך לגבי תמיכה באותה מערכת, במקביל לתמיכה במערכת השנייה? תודה.

היו"ר ס' טריף:

אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

לשאלה הנוספת של חבר הכנסת חנן פורת – באותו בוקר שקראתי את הכתבה בעיתון, ביקשתי ממנהל האגודה לקידום החינוך, ד"ר פלטי סתוי, שירד באותו יום למוסד עצמו כדי לבקר במקום. ביקשתי לקבל דיווח גם ממנהל מחוז הדרום, ד"ר מליץ.

כעבור שלושה ימים ביקשתי לבדוק את זה באמצעות המועצה המקומית, כדי לקבל תשובות לא רק מעובדי המשרד, אלא לשמוע גם את הרשות המקומית.

חנן פורת (מפד"ל):

מה היתה תשובתו של ד"ר פלטי סתוי?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אלה היו הדברים שנאמרו בתשובתי על השאילתא של חבר הכנסת יגאל ביבי.

נוסף על הפעולה שנעשתה על-ידי ד"ר פלטי סתוי, ביקשתי לקבל את הנתונים וללמוד את העניין מקרוב. לפני כשבועיים, חודש מאז האירוע, ביקשתי לשמוע מה קרה במשך 30 הימים שעברו. לנו יש עניין מיוחד במוסד הזה, שנקלטים בו גם תלמידי נעל"ה – נוער עולה ללא הורים. המוסד הזה נבחר על-ידי משרד החינוך והתרבות, בתיאום עם האגודה לקידום החינוך, כמוסד הקולט תלמידים עולים או תלמידים במעמד של תיירים. לכן יש לנו עניין ללוות את המוסד ולראות ולערוך מעקב על מה שמתרחש בין כתליו. לשמחתי, יש פער גדול מאוד בין הפרסום לבין מה שקורה שם, והמצב לא שונה ממה שקורה במוסדות אחרים, במובן החיובי של העניין.

לגבי המוסד הנוסף שעליו שאלת, רשמתי לי את זה בצד; אינני רוצה לתת תשובה בלי בדיקה, ומחר אני אבקש שיבדקו זאת.

השמעת שיר ברדיו

חבר הכנסת ע' זיסמן שאל את שרת החינוך והתרבות ביום ד' בשבט התשנ"ג (26 בינואר 1993):

מידיעות שהגיעו אלי לאחרונה עולה, כי מעל גלי האתר מושמע שיר, שבחלקו נאמר במפורש: "אני שונא גרמנים".

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרד החינוך על השמעת השיר?

2. האם יש מקום להשמעתו של שיר שכזה מעל גלי האתר בישראל, ותחת חסותה של רשות השידור?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. מהנהלת רשות השידור נמסר לי, כי בהעדר ציון מדויק – רשת, יום, שעה או שם משדר – קשה לאתר השמעת שיר זה או אחר.

כל עורכי המוסיקה ב"קול ישראל" שנשאלו השיבו כי לא במשדרים שבאחריותם הושמע השיר. אחדים הצביעו לכיוון תחנת שידור אחרת.

כל עורכי התוכניות המוסיקליות נצטוו להיוועץ במנהלים במקרה שיעלה רצון, בהקשר זה או אחר, להשמיע את השיר הנזכר.

כדאי לזכור שקיימות גם התחנות: "גלי צה"ל", ערוץ-7, "קול השלום" וערוץ-1; חלק מהתחנות פיראטיות, ואין להן כל זיקה לרשות השידור.

פגיעת תלמידי תיכון בפועל ערבי

חבר הכנסת ב' טמקין שאל את שרת החינוך והתרבות ביום ו' בשבט התשנ"ג (28 בינואר 1993):

בעיתוני יום שני, 25 בינואר 1993, פורסם, כי חבורה של תלמידי תיכון הכתה וקיללה פועל ערבי בעיר חדרה. הפועל עסק בעבודתו עם מכבש, והתלמידים דרשו ממנו לפנות את המקום ולתת להם לעבור. משסירב קיללוהו והכוהו.

ברצוני לשאול:

1. האם מקיים משרד החינוך תוכניות למפגשים ולחינוך לכבוד הדדי בין תלמידים יהודים לערבים?

2. אם כן – תפרט נא השרה מה הן התוכניות ובאילו היקפים.

3. האם קיימות תוכניות להרחבת היקף הלימוד בתוכניות אלה?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

1. התשובה חיובית.

2. על-פי סקר שנערך בשנת התש"ן נמצא, כי 45% מבתי-הספר בישראל עוסקים בנושא בדרך כלשהי.

להלן סוגי תוכניות למפגשים שמקוימים והיקפיהם.

המשרד, בשיתוף עם ארגונים אחרים, מקיים מפגשי תלמידים יהודים וערבים, לדוגמה:

בשיתוף "בית הגפן" בחיפה התקיימו השנה מפגשים של בין 2,400 ל-2,500 תלמידים מ-32 בתי-ספר יסודיים, חטיבות ביניים וחטיבות עליונות, בין 10 גני-ילדים יהודיים וערביים, וכן מפגשים שונים במרכזים קהילתיים בתנועות הנוער "הצופים" ו"רעות".

בגבעת-חביבה נפגשים מדי שנה בסביבות 1,200 תלמידי י"א יהודים וערבים לשלושה ימי סמינר, ובסביבות 1,000 תלמידי ז'–ט' בתוכנית: ילדים מלמדים ילדים.

נערכים מפגשי תלמידים סביב משימה מוגדרת בחוגי אמנות, דרמה, ארכיאולוגיה, לימודי השפה האנגלית וכדומה.

יש מפגשים בנטיעות ט"ו בשבט בין ילדים יהודים ובדואים בדרום.

יש תוכניות לימודים שהוכנו על-ידי האגף לתוכניות לימודים בעברית, המלוות במדריך ובמורים, שעוסקות בנושאים הנ"ל, כגון: "אנחנו ושכנינו", "יהודים וערבים במדינת ישראל", "שכנים" ו"משפחות בישראל".

מתקיימים מועדוני דיונים לתלמידים יהודים וערבים.

היו"ר ס' טריף:

שאלה נוספת לחבר הכנסת בני טמקין.

בנימין טמקין (מרצ):

תודה לסגן השרה. האם אתה יכול לומר לי משהו לגבי המקרה הקונקרטי? האם נעשה משהו בבית-הספר עצמו בעקבות המקרה, והאם נבדק המצב בבית-הספר ביחס לערבים בכלל?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

ביום שהייתי אורח העיר חדרה, ביקרתי שם ורציתי לראות, והתברר שזה היה מקרה חריג, מלווה בהסתה, כתוצאה ממה שקרה יומיים קודם לכן. ביקר שם חבר כנסת, שאינני רוצה לנקוב בשמו, ואתה מבין למי אני מתכוון. מה שקרה שם היה למעשה תוצאה של פרובוקציה שנעשתה על-ידי הביקור של אותו חבר כנסת; ולמעשה נמשכת הפעולה הזאת בבית-הספר עם היישובים מהמשולש ומאזור ואדי-עארה, וחשוב שאנחנו נדע שיש לא מעט מקרים שבהם הכתובת מסומנת על הקיר, בעיקר על-ידי אותם גורמים שיש להם עניין לבוא ולהוכיח, שגם לאחר 45 שנות קיום מדינת ישראל אין מקום למפגשים אלה.

אני יכול לומר לך, שמדי שבוע בשבוע אפשר להציג נתונים. יש בעיות, וזה לא קל. אנחנו נמצאים בתקופה קשה, וזה לא קל ליצור מפגשים בין בתי-ספר יהודיים לבין בתי-ספר ערביים, אבל אנחנו נמשיך, נעודד, ואני בטוח שבסופו של דבר גם נצליח.

היו"ר ס' טריף:

תודה.

הצעת חוק מכוני כושר (רישוי ופיקוח), התשנ"ג-1992

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ס' טריף:

אנחנו ממשיכים בהצעת חוק תע"א, הצעת חוק מכוני כושר (רישוי ופיקוח), התשנ"ג-1992. תנמק מהמקום חברת הכנסת תמר גוז'נסקי. בבקשה, גברתי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מכוני הכושר הפרטיים, שבהם מתאמנים רבים, ובהם קטינים, פועלים ללא כל פיקוח ואפילו ללא נוכחות מדריך. כתוצאה מהפעלה לא נכונה של מכשירים נגרם נזק בלתי הפיך לבני נוער.

הצעת החוק המובאת להלן נועדה להגן על המתאמנים, ובעיקר על הקטינים, ולקבוע את תנאי ההפעלה של מכון כושר פרטי ואת דרכי הפיקוח על קיום התנאים.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. אדוני סגן השרה, בבקשה.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, משרד החינוך והתרבות תומך בחוק. במסגרת הפעילות של המשרד, באמצעות רשות הספורט, אנחנו פועלים היום כדי להבטיח שהמכונים האלה יפעלו תחת בקרה, ולא ייתכן שכל אחד יפעיל מכון במקום כזה או אחר, וכמו שנאמר על-ידי חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, לא מעט מן המכונים האלה פועלים ללא שום הדרכה והכוונה.

לכן המשרד ואני תומכים בהצעת החוק, והודענו על כך גם בוועדת השרים לענייני חקיקה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. אנחנו ניגשים להצבעה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אני מבקשת להעביר את הצעת החוק לוועדת החינוך והתרבות.

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, מי בעד העברת הצעת חוק מכוני כושר (רישוי ופיקוח) לוועדת החינוך והתרבות, להכנה לקריאה ראשונה? נא להצביע.

הצבעה מס' 5

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק מכוני כושר (רישוי ופיקוח),

התשנ"ג-1992, לדיון מוקדם בוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

בעד – תשעה, ללא מתנגדים וללא נמנעים. אני קובע שהצעת חוק מכוני כושר (רישוי ופיקוח), התשנ"ג-1992, עוברת לוועדת החינוך והתרבות בכנסת להמשך חקיקה.

הצעות לסדר-היום

מערכת החינוך

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בהצעות לסדר-היום מס' 975, 976, 979, 1003 ו-1008, בנושא: מערכת החינוך. אני מזמין את ראשון הדוברים, חבר הכנסת שאול עמור, במסגרת שבע דקות. בבקשה. אני מבקש להקפיד על הזמן.

שואל עמור (הליכוד):

שום יושב-ראש עוד לא הצליח להעיר לי, שאני עברתי על הזמן המוקצב לי.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברות הכנסת, המשבר הפוקד עכשיו את מערכת החינוך, אדוני סגן השר – ואני רוצה לברך אותך שוב בתפקידך – צובר תאוצה מסוכנת לחינוך במדינת ישראל. לא מזמן היתה שבייתה בכל האוניברסיטאות, ועכשיו משביתים עשרות אם לא מאות אלפי ילדים מכיתות שונות, מכיתה א' ועד י"ב, ואני אומר באחריות, שהסתדרות המורים וארגוני המורים בכללם עושים את זה על גבם של הילדים, מפני שהבחירות להסתדרות המורים עומדות בפתח, ולצערי הרב, עושים שימוש ציני בילדים שלנו.

מאידך גיסא, לא יעלה על הדעת שמונה בודק מטעם שרת החינוך או משרד החינוך, ועד עכשיו אין מסקנות, אין איזו תקווה לקדם את מעמדו של המורה בישראל. אין ספק שללא קידום מעמדו של המורה בישראל וקידום שכרו, מצבו של החינוך ילך ויתדרדר.

אבל, אני שואל את ממשלת ישראל – ואני לא רוצה להפיל פה את התיק רק על משרד החינוך, או על המנכ"ל החדש, שעדיין לא קיבל צ'אנס, ואני חושב שצריך לתת לו אותו; האחריות היא על ממשלת ישראל, שמכריזה השכם והערב על שינוי סדרי עדיפויות לאומיים: היכן סדרי העדיפויות הלאומיים? אני עוד לא רואה אותם. אם מדובר על עדיפות לערי הפיתוח, אנחנו שומעים עכשיו שהולכים להקטין את הסל של טעוני טיפוח. דרך אגב, אני רוצה לפנות כאן לסגן השרה מיכה גולדמן, כראש עיר קטנה באזור, כמי שנלחם אתי יחד, שלא לגרום להדבקת סטיגמות על תושבי שכונות וערי הפיתוח, לבטל ולעקור משורש את המונח הזה של "טעוני טיפוח". תקרא לזה: קידום החינוך, קידום התלמידים. אם כן, הולכים לפגוע בסל טעוני הטיפוח.

דבר שני – הייתי רוצה שחברת הכנסת דליה איציק תעקוב אחרי, ואתה כל הזמן מפריע לה, חבר הכנסת בדש – בן-גוריון בזמנו טבע מונח שנקרא "פרוטקציוניזם ממלכתי", העדפת אזורים שיש להעדיף אותם. היום המגמה במשרד החינוך היא מגמה אוניברסלית, גם בנושא הזה של הסל החדש.

צריכה להיות גישה פרטיקולרית במערכת החינוך, לא רק בכיוון המצוינות אלא גם ובעיקר בכיוון העשירון התחתון, השכבות החלשות. אנחנו לא רואים זאת היום.

ועדת-שבס הורידה כמה ערי פיתוח, שבהן מצויות גם כן אוכלוסיות מצוקה. אז מוכרים לנו סיפור, שתהיה ועדה ויבדקו נקודתית כל יישוב ויישוב. אל תאמינו לזה, אני מודיע לכם. אנחנו מצויים ערב הבחירות לרשויות המקומיות, וזו תהיה ועדה פוליטית, שלא תחליט ותבדוק דברים לגופו של עניין, אלא לגופם של דברים אחרים זרים.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

חבר הכנסת שאול עמור, תרשה לי. שנינו התמודדנו עם הבעיה של מפעלי תעשייה שנמצאים במרחק של 30-40 ק"מ מתל-אביב. תעשיינים לא יבואו למגדל-העמק, לא לקריית-שמונה, לא לאופקים ולא לדימונה אם תהיה להם האפשרות לקבל תמריצים שניתנים ליישובים במרחק מסוים מתל-אביב. החלטת ועדת המנכ"לים לגבי שינוי מפת אזורי הפיתוח וביטול התמריצים לאזור התעשייה בברקן רק סייעה להפנות מפעלי תעשייה לגליל ולנגב, לקריית-שמונה, למגדל-העמק, לדימונה ולאופקים. בוא נמתין שנה. אני כבר יכול להגיד לך, שכתוצאה מביטול ברקן כאזור פיתוח, האנשים האלה מועברים על-ידי מרכז ההשקעות לדימונה ולמגדל-העמק.

שאול עמור (הליכוד):

ידידי, סגן השר, יכול להיות שבקטע הזה – – –

היו"ר ס' טריף:

אני רוצה להעיר לסגן השר, שלא שמעו אותך. לצורך הפרוטוקול, לפחות, חבל שאתה משיב מהמקום.

שאול עמור (הליכוד):

ידידי, סגן השר, אני מעריך שאתה מתייחס לנושא. אני מדבר כרגע על מערכת החינוך.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אבל אתה הזכרת את הנושא.

שאול עמור (הליכוד):

אני מדבר בעיקר על החינוך. גם חברי ממרצ ומהעבודה יודעים שיש עובדה אחת: המורים החלשים נמצאים, לצערי הרב, ומלמדים את האוכלוסיות החלשות, והמורים החזקים מלמדים את האוכלוסיות החזקות. אם רוצים באמת לעשות מהפכה בחינוך, ומדובר על תמריצים בחינוך, תנו תמריצים מיוחדים לאותם מורים שמוכנים להרחיק לכת וללכת לאזורי פיתוח. לזה התכוונתי.

לכן, כדי לקדם את מערכת החינוך, ידידי מיכה גולדמן, הצעתי את הדבר הזה, ונוסף על כך יש לממש מעשית את יום החינוך הארוך. בכך תיבחנו באמת אם היו כאן סדרי עדיפויות חדשים. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה לחבר הכנסת שאול עמור. חברת הכנסת דליה איציק – בבקשה. לרשותך שבע דקות.

עמדת יפה בלוח הזמנים למרות קריאות הביניים. אני מודה לך על כך. אני מאחל לך הרבה בריאות.

שאול עמור (הליכוד):

תודה.

היו"ר ס' טריף:

בבקשה, חברת הכנסת דליה איציק.

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, סגן השרה, חבל שנושא כזה לא מביא את שרת החינוך לאולם הזה ולבית הזה.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

דליה איציק (העבודה):

אני משוכנעת. אף-על-פי-כן, אני מציעה הצעה ידידותית, אדוני סגן השרה. עם כל הכבוד והידידות שיש לי אליך, נדמה לי שטוב תעשה השרה אם היא תבוא לכאן כשמדובר בשאלות שנקבעו על-ידי נשיאות הכנסת כשאלות שמצריכות דחיפות; ולפחות בנושאים האלה, המידיים, של כאן ועכשיו, אנחנו נראה אותה כאן בבניין.

אני יודעת, אבל בא סקר שאישר את תחושותי, שקרוב ל-35% מהכיתות בארץ נמצאות במצב שהוא סכנה של ממש לילדים. אני אפילו לא רוצה לגעת בקטע של התכנים, שבוודאי יש להם השפעה הלימה, ויש קשר ישיר בין התוכן לבין המצב בכיתה. אני מוכרחה להיות הגונה. אני לא חושבת ששרת החינוך אשמה בעניין הזה. אני חושבת שהיא קיבלה פה ירושה קשה מאוד. אגב, זו ירושה של שנים, לא רק של שר החינוך הקודם, ירושה של סדרי עדיפויות שלא היו נכונים. אבל, נדמה לי שהאשמה שלי כלפי השרה עכשיו עולה דווקא כשיש תחושה של רצון טוב, של הממשלה ושל חברי

כנסת, שיכולים היו, אילו הובלתם את הנושא במשרד החינוך, לבוא ולקבל תקציב. מדובר בתקציב גדול להוצאת הילדים מהכיתות הללו. לא יכול להיות שמדינת ישראל תרשה לעצמה היום, שילדים ילמדו בתנאים-לא-תנאים.

בזמן האחרון מערכת החינוך עוברת טלטלה גדולה, שחלקה מיותרת ומזיקה, וחלקה, אני מקווה, במקומה. מערכת חינוך, שהיא בעיקרה שמרנית, זקוקה לטלטלה, ואני מקווה שהיא תמצא את הטלטלה הנכונה והמתאימה.

אני חושבת שכדאי לכם, אדוני סגן השרה, ללמוד היטב את הסקר של ד"ר גדעון בן-דרור, מנהל אגף הפיתוח. ולפני שהשרה אלונה ממחרת לשלוח מכתבים – – –

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

ראש המינהל.

דליה איציק (העבודה):

אני מכירה אותו מצוין. לפני שהשרה אלונה ממחרת לשלוח מכתבים לרשויות המקומיות על אי-מימוש כיתות, או אי-מימוש בנייה של כיתות, אני מציעה שהיא תלמד את הנושא. הנושא מורכב הרבה יותר. ברוב הפעמים יצא, שמשרד החינוך כתב מכתבים בחתימתה של השרה אלונה ונמצאו הדברים לא בדוקים, ונמצא משרד החינוך אשם בעניין הזה, אשם במובן שהוא זה שלא מימש את הכיתות.

הטענה האחרת שלי היא סיפור המורים. מערכת החינוך שרויה עכשיו במשבר לא קטן, שלפי דעתי ילך ויתפתח. אני מאמינה גדולה ביכולתו האנושית של המורה. אתה יכול לעשות תוכניות לימודים מצוינות. אם המורה לא יכול להעביר את התוכנית הזאת ואם הוא לא ברמה סבירה – לא יעזור שום דבר. לכן אני מאמינה גדולה ביכולתו של המורה. אני, לצערי הרב, בהרגשתי לא חשה שאתם שמים את הדגש בחשיבותו או ביכולתו של המורה. ויכולתו איננה נמדדת רק במשכורתו, אבל אני בשום אופן לא רוצה להתעלם ממשכורתו של המורה. יש בדרך כלל הלימה ישירה בחברה הישראלית, ובכלל בחברה המערבית, בין ההכנסה שלך לבין התחושה שלך, הגאווה שלך, ההשתייכות שלך לקבוצה כזאת או אחרת, במיוחד בחברה במדינת ישראל, שבה שיטת השכר היא ברוב המקרים שיטה של הצמדה על הנייר.

אני לא באה לומר, שמה שארגוני המורים עושים זה נכון. אבל אני לא מכירה שביתה אחת של ארגוני המורים, שעליה אמרו אי-פעם שהיא בזמנה. בכל פעם שהמורים שובתים, אומרים שזה לא הזמן, שזה לא המקום, וכיוצא באלה. אולי השביתה הזאת מקבלת קונוטציות אחרות בעקבות מה שקורה בהסתדרות המורים; ואולי טוב היו עושים אילו חינו עד אחרי הבחירות להסתדרות המורים, שתקיימנה ב-16 בפברואר, כדי שלא ילעיזו אותם מלעזים.

אני רוצה להציע לך הצעה. זבולון המר עשה דבר מאוד חכם. כשהיו ויכוחים, הוא תמיד היה לצד המורים. אני חושבת שיהיה זה נכון אם אתם תנקטו קו זה, ומצד שני תתבעו מהמורים אותן תביעות

שצריך לתבוע. התוכנית שהיתה, מה שנקרא בזמנו דוח-עציוני, מי שהרג אותה היו בעיקר המורים, ושלא תהיינה פה אי-הבנות. ארגוני המורים הרגו את דוח-עציוני. היתה להם הזדמנות היסטורית לתקן את מה שהיה צריך תיקון במערכת החינוך, והם הרגו זאת. הם השאירו את הגרעינים ולקחו את הצימוקים. משרד החינוך פחד להסתכסך אתם, כי בדרך כלל שרי חינוך רוצים שקט תעשייתי. מערכת גועשת – זה נראה לא טוב ותיכף זה נוגע לשרת החינוך. אני מוכרחה לומר, שהשרה אלוני מגלה נחישות בעניין הזה. אבל אני חושבת שצריך למצוא את השילוב בין לבוא ולתבוע מהמורים את מה שצריך לתבוע באומץ-לב, ולא לפחד, ומן הצד השני לתת אותם דברים שצריכים לזקוף את קומתם של המורים והם חסרים.

שני דברים שאני חושבת שהם אקוטניים במערכת הם הסקר הזה – והייתי רוצה לשמוע ממך איך אתם נערכים בשנה הקרובה כדי שבמדינת ישראל לא ילמדו במקום שהוא סכנה של ממש, ואני מתריעה על כך. אני גם לא מוצאת שאתם ערוכים לקראת רעידת אדמה, חלילה, במדינת ישראל. הסקר האחרון שעשו, כך נדמה לי, מכבי-האש, מראה שמוסדות החינוך בארץ בסכנה גדולה, אם אכן יקרה משהו. והשאלה היא, איך אתם הולכים לתקוף את הבעיה? תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחברת הכנסת דליה איציק. אני מזמינה את המציע הבא, חבר הכנסת פנחס בדש.

פנחס בדש (צומת):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בשנה האחרונה עוברים מערכת החינוך ככלל והתלמידים בפרט תלאות רבות. השבוע אנו, ההורים, עושים כל ערב "טוטו", אילו כיתות ייסגרו מחר, איזה סידור נצטרך למצוא לילדים כדי שנוכל ללכת לעבודה. זה "טוטו" של הסתדרות המורים וארגון המורים העל-יסודיים.

לפני זמן קצר הושבתו מוסדות החינוך בחלק מהמקומות בארץ בגלל מצב בתי-הספר. חברת הכנסת דליה איציק דיברה על רעידות אדמה. יש בתי-ספר שאין בהם שירותים תקינים, והביוב עובר במרכז בית-הספר. קודם כול צריך לפתור את הבעיות האלה.

משרד החינוך ושרת החינוך חייבים לעשות מאמצים רבים כדי למנוע השבתה של מוסדות חינוך, ותהיה הסיבה לכך אשר תהיה.

אני מבין ללבם של המורים ששכרם נשחק, והוא מן הנמוכים בארץ. גם מעמדו של המורה נשחק, והוא מוצא עצמו מחפש פרנסות נוספות כדי למלא את החסר. מהסיבות האלה אני תומך בזכותו של המורה לשבות.

אולם – "אולם" גדול מאוד – לא הפעם ולא בעיתוי הנוכחי. אנחנו יודעים, כפי שהזכירה חברת הכנסת דליה איציק, שבעוד שבועיים יהיו בחירות להסתדרות המורים. יושב-ראש הסתדרות המורים

יצחק ולבר, מגורמי השחיתות בהסתדרות המורים, נמצא עתה במרכז של שערורייה, כפי שהדבר מתבטא בתקשורת, גם בעניין שכר – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

אתה לא יכול לומר כאן שהוא מגורמי השחיתות.

פנחס בדש (צומת):

אני חוזר ב'. בכל אופן, הוא נמצא במרכז של שערורייה, כפי שהדבר מתבטא בתקשורת, ואני מבין שגם מפלגתו, מפלגת העבודה, היתה רוצה לראותו מפנה את מקומו לאחר.

הוא הדוחף לשביתה, לדעתי, כדי להסיח את דעת הציבור בכלל וציבור המורים בפרט ממה שקורה בהסתדרות המורים, ובמקום זאת לצבור אהדה זמנית של ציבור המורים לקראת הבחירות להסתדרות המורים בעוד שבועיים.

נכון שהיתה התחייבות של שרת החינוך, שעד 31 בדצמבר 1992 יוגשו מסקנות בנושא שכר המורים. נכון שהדוח לא היה מוכן, הוגש רק דוח ביניים. היו סיבות רבות לכך, אני יודע שהיו קשיים להגיע להסכמה עם האוצר, אני יודע שגם מורים שהוזמנו לוועדה לא באו, אני יודע שלא התקבלו נתונים. ידוע לי גם, שלמחר נקבעה פגישה בין נציגי משרד האוצר, משרד החינוך והסתדרות המורים. לכן אני לא מבין מדוע השביתה נמשכת ולא נפסקה. אני לא יודע מה יקרה מחר, אמרתי שכל ערב זה "טוטו", אנחנו מקשיבים לכלי התקשורת ומנחשים מה יקרה למחרת.

ענת מאור (מרצ):

הודיעו עכשיו ב"מבט", שמחר יתחילו הלימודים בשעה 09:00.

פנחס בדש (צומת):

מחר יתחילו הלימודים ב-09:00, וכל ההורים יגיעו לעבודה ב-10:00.

אני חושב שצריך בכלל לשנות את השיטה. צריך לטפל לא רק בהעלאת השכר של המורים – ולדעתי צריך להעלות אותו. היום שכרו של מורה מתחיל הוא 1,400 שקלים, והוא מקביל לשכר המינימום. צריך לעשות גם בדיקה מחודשת של כל המורים שמתפקדים במערכת החינוך.

אני חושב שצריך לפנות לסטודנטים מצטיינים בשנות הלימודים האחרונות ולתת להם מלגות, על סמך התחייבות שבגמר לימודיהם יעבדו במקצוע ההוראה, ואפילו על בסיס של חוזה אישי.

אפשר להתחיל לעבור לשיטה של חוזים אישיים. זה עניין שייקח זמן. קשה מאוד להתמודד עם הסתדרות המורים, אבל צריך לעבור לשיטה הזאת. על-פי חוזים אישיים אפשר לקבל מורים טובים מאוד בשכר טוב. בכל התחומים עוברים היום לחוזים אישיים.

המצב היום הוא כזה, שיש מורה או גננת ברמה ירודה, אבל אי-אפשר להזיז אותה ממקומה כי הסתדרות המורים היא חזקה ולא מאפשרת להזיז מורים ותיקים או מורים שנכשלים בתפקידם. צריך לתת את הדעת גם על הנושא הזה, אדוני סגן שרת החינוך, ולעשות בדיקה כוללת לא רק בשכר אלא גם בנושא החלפת מורים מסוימים ורענון המערכת.

אני רוצה להביא דוגמה. רשות מקומית שרוצה להעשיר את החינוך, קשה לה מאוד למצוא מורים בשכר שהיא רוצה לשלם, שכר המקביל לשכר שמשלם משרד החינוך. גם אם נוסיף 50% על השכר, קשה מאוד למצוא מורים מתקדמים. אי-אפשר לשלם יותר כדי לא לשבור את מערכת השכר. צריך לחשוב גם איך לפתור את הבעיות האלו.

בעקבות השביתות הבלתי-פוסקות ובגלל המצב הקשה במוסדות החינוך, החליטה צומת הפעם כן להשתתף בבחירות להסתדרות המורים. בראש סדר העדיפויות אנחנו מציעים העלאה של משכורות המורים, גם על בסיס חוזה אישי, והעלאת מעמדו של המורה בישראל – ולנסות להחזיר את היושר הציבורי והמינהל התקין לניהול הסתדרות המורים.

לסיום, אני קורא מכאן לשרת החינוך והתרבות לדרוש מהאוצר מתן מענה הולם לשכר המורים, ולחשוב על תחילתה של מהפכה במערכת השכר בחינוך בשיטת החוזים האישיים. אני קורא מכאן גם לראשי הסתדרות המורים להתעלות מעל השיקולים הפוליטיים ולהפסיק לאלתר את השביתה המזיקה והפוגעת, ולהמשיך במאבק על זכויותיהם – אני חושב שהם צודקים במאבק הזה – בדרך המשא-ומתן. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת פנחס בדש. אני מזמינה את חבר הכנסת יגאל ביבי. בבקשה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, העיצומים במערכת החינוך משבשים את מערכת החיים במדינה, ולא רק את מערכת החינוך: אלפי נשים וגברים לא הלכו לעבודה ואין מי שיפצה אותם. שיטת העיצומים חמורה אפילו יותר מהשביתה מלאה של המערכת. תגובה ראשונה של אדם בישראל היא של זעם וכעס על אלה שמשביתים את ילדיהם מלימודים, על ארגוני המורים. התחושה היא, שאנו עומדים לפני בחירות בהסתדרות המורים, וזה אולי קטליזטור לניפוח השרירים על גבם של תלמידים.

כשקראנו בשבועות האחרונים על הנעשה בהסתדרות המורים, על הבזבזים ועל ההתנהגות של מי שמתיימר להיות מנהיג המורים, אנו מגיעים למסקנה שאין שם הנהגה רצינית, ושמשחקי יוקרה וכבוד

הם שמכתיבים את כללי המשחק. דוגמה אישית לחיסכון ולצמצום מנגנון לא ראינו שם – אלה שבהתנהגותם חסרת המעצורים, הבזבזנית והאגוצנטרית איבדו את הרגש לגבי המושג ביטול תורה והשבתת תלמידים.

ל-80,000 המורים יש כוח אדיר להיאבק נגד השלטון ונגד קיפוחם בדרכים אחרות, אולי קשות יותר מאשר השבתת לימודים. אבל ממורים הייתי מצפה למאבק פרסונלי ברמה אחרת.

אך, לדעתי, האשמה העיקרית בקטסטרופה שאנו עדים לה בשיבוש מערכות החינוך היא הממשלה, אשר מכריזה בצורה דמגוגית את בשורת סדר העדיפויות הלאומי החדש, שבראשו העדיפות לחינוך, קיצוץ בהתנחלויות ובפרויקטים אחרים כדי להפנות משאבים כביכול לחינוך.

שר האוצר ושרת החינוך כתבו לא מזמן לארגוני המורים הצהרה, ואני מצטט: "הממשלה רואה בחינוך את הגורם המרכזי לעיצוב דמותו של דור העתיד בישראל, רואה בהשקעה בחינוך השקעה בהון האנושי של המדינה, והיא תפעל להקצאת משאבים נאותים להבטחת חינוך ראוי בכל הרמות, ולקידום מעמדו של המורה ותנאי עבודתו". הצהרות אלה, לאור המציאות, נשמעות כבדיחה עצובה.

להלן העובדות המצביעות על כך שאין לנו שר רציני במשרד החינוך. אינני רוצה להתייחס להצהרותיה ולהתעסקותה של השרה, שהן אומנם לא לרוחי, אבל הן גורמות לסטייה מן הוויכוח האמיתי על מהות החינוך, על רמת הלימודים, על מעמדו של המורה ועל פניה של מערכת החינוך לקראת שנות האלפיים.

כך לא מנהלים משא-ומתן, גברתי שרת החינוך. האמינות היא הכלל הראשון להצלחת משא-ומתן. הבטחתם כי באוקטובר ייפתח משא-ומתן רציני ורצוף, במגמה להגיע להסכם עבודה חדש. מדוע חלפו שלושה חודשים ועדיין לא התחיל המשא-ומתן?

את, גברתי, שמדברת רבות על שלטון החוק, מדוע לא קיבלת את החלטת נשיא בית-הדין הארצי לעבודה, השופט גולדברג, אשר פסק עוד בספטמבר, שבתוך 20 יום חייב האוצר למסור נתונים שיאפשרו את בדיקת השחיקה? חמישה חודשים חלפו, והמחלוקת בין האוצר לבין משרד החינוך בשאלה מי יממן את הסקר לבדיקת השחיקה גרמה לביזיון בית-המשפט.

תפקידך, שרת החינוך, ללחוץ על משרד האוצר. תפקידך להכין תוכניות עבודה לשיפור מערכת החינוך לאור המלצות ועדת-עציוני. תפקידך להגיש הצעות לשיפור מעמד המורה וההוראה.

עד היום, טוענים ארגוני המורים, אין בסיס נתונים שעליו שאפשר לבנות בדרך רציונלית את גובה השכר. הגיע הזמן שייחתם הסכם רב-שנתי, ולא שבכל שנה יהיה מחול שדים על גבם של תלמידים.

האם אינך רואה, שאין בארץ מקצוע שבו התחלופה גדולה כל כך כמו במקצוע ההוראה?

לצערנו, גם בנושאים קשים פחות מנושא השכר אין אנו רואים התקדמות. ההיפך הוא הנכון. כיתות הלימוד בארץ מונות 40 תלמידים בכיתה. אלפי הבנות המשרתות בשירות לאומי נחלצו לטובת המערכת, הקלו על המורים, נתנו שיעורי עזר, ומה אנו שומעים השנה? – אנו שומעים ש-600 תקנים יבוטלו כי אין כסף לנושא זה.

אשר לטיפול בעולים חדשים, 20,000 תלמידים עולים נמצאים בחטיבה העליונה בתיכון, והמורים טוענים שהם מסירים אחריות להצלחתם בבגרות, היות שמשרד החינוך לא מקצה את המשאבים לטיפול בתלמידים אלה.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אני מבקש. כבר שבוע שלישי, אני לא יודע מי מוסר לך את הנתונים – – –

יגאל ביבי (מפד"ל):

עיתון "ידיעות אחרונות" של השבוע שעבר.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

הבהרתי לחבר הכנסת יהלום, שמ-1 בינואר הוספנו לכל תלמידי כיתות י', י"א וי"ב 15,000 שעות. נוסף על כך, הנחה האוצר את משרד החינוך והתרבות – – –

יגאל ביבי (מפד"ל):

אם כך, אני לא מעודכן.

יצחק לוי (מפד"ל):

אולי תכלול את הדברים בתשובתך? מהמקום אנחנו מתקשים לשמוע.

יגאל ביבי (מפד"ל):

קראתי דרישות של ארגוני המורים. בין השאר הם אומרים, שההסכמים צריכים להגדיר כמה בחינות בחודש הם צריכים לעשות, כמה פגישות עם רכזי המקצוע הם צריכים לקיים, אילו פעולות חברתיות צריך המורה לנהל. רבותי, זה לא מורה כפי שאנחנו הכרנו.

צריך להיות שכר הוגן למורים. אבל לא כדאי ששימו למורה סטופר על כל פעילות שהוא עושה. זה לא לכבוד המורים. הגיע הזמן ששכר המורים יהיה שכר ראוי, מקובל, כדי שיהיו לנו מורים טובים במערכת, ולא בכל יום נשמע בשורות של עיצומים ושביתות.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת ביבי. אני מזמינה את חברת הכנסת ענת מאור.

ענת מאור (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, חברות וחברי הכנסת, הדיון מתקיים בצלה של שביתת המורים. שביתה היא תמיד בעייתית, שכן כשמה כן היא, היא משביתה את מהלך החיים התקין, ומטבעה היא פוגעת במגזר שאותו היא אמורה לשרת, אם מדובר בחולים, בילדים, בתהליך כלכלי של ייצור.

שביתה במערכת החינוך היא בעייתית במיוחד, שכן תפקיד המורים-המחנכים הוא להרביץ תורה. ידוע שהפסקת תורה היא דבר מאוד חמור. משרד החינוך היה אמור למנוע את השביתה. המחויבות היתה אמורה לבוא ב-1 בספטמבר, יום אחרי המשא-ומתן של 31 באוגוסט, ולא היתה צריכה להתממה. כרגע המורים צריכים לשוב להוראה, ומשרד החינוך צריך לנהל את המשא-ומתן בעוצמה הראויה, בקצב הדרוש, והעיקר – בפילוסופיה הדרושה.

מה זה אומר, הפילוסופיה הדרושה? קשה להאמין שדוח-עיצוני, שנכתב ב-1979, לפני 14 שנים, לא מומש על-ידי שום ממשלה בישראל. אומנם לא שרת החינוך הנוכחית אשמה בכך. לשום ממשלה גם לא היתה כוונה רצינית לממש אותו. האמירה שארגוני המורים נהפכו לגילדה ולאגוד מקצועי לא מקובלת עלי, ואני אומרת את זה כאחת מתוך המערכת, ולא שכל הידיים של ארגוני המורים תמיד נייטרליות. אבל, שום ממשלה בישראל ושום משרד חינוך לא עמדו מאחורי המורים ולא עמדו מאחורי מה שהשוטט עיצוני אמר, שההוראה צריכה להיות מקצוע מועדף, כי זה אחד המקצועות הקשים ביותר. אנחנו צריכים מנהיגות חינוכית, וצריך "מלמדים", ולא רק מורים טכניים. בשביל לעשות את זה צריך לתת גם את הסטטוס וגם את הגמול.

עובדה היא שהמקצוע מתמלא ביותר ויותר נשים. שמענו מפרופסור מיכה חן בוועדה, שלא מתכוונים ברצינות לשנות זאת.

צר לי, סגן שרת החינוך, אנחנו חצי שנה בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת, ואני לא מוצאת את הבשורה ואת המסר, את הרצון, התנופה והיזמה של משרד החינוך לקדם בגדול את המורים ואת המורות. כל המחקרים המקצועיים מוכיחים, שמבין הפרמטרים להשגת למידה טובה, הנושא של איכות המורה הוא החשוב ביותר. חשוב מספר התלמידים, חשובים עזרי הלימוד, חשובות תוכניות הלימוד – יש על זה הרבה תיאוריות ומחקרים – אבל המורה והמורה שעומדים בפני הילד והנער, זה הדבר הכי חשוב.

מי שמאמין שזה כך ורוצה לפתח מנהיגות חינוכית, צריך להתייחס לזה כך.

אני פונה אל סגן השרה במשרד החינוך, שילך למשא-ומתן הזה בתנופה וביוזמה, ולא למשא-ומתן של "סחר סוסים". זה אומר לבוא עם ה"תן והקח" ביחד. משרד החינוך צריך לעמוד יחד עם המורים אל מול האוצר. ואנחנו, בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת, נצטרף אליו. שמענו את כל חברי ועדת הכספים, מהקואליציה ומהאופוזיציה, באומרם לשרת החינוך: תגשי את התביעות, אנחנו נעמוד מאחוריך, החינוך זה העתיד שלנו.

מה אמר דוח-עציוני? הוא דיבר על שישה סעיפים: הכשרת עובדי הוראה; הכניסה למקצוע ההוראה והפרישה ממנו; סדרי עבודה בבתי-הספר ותנאיהם; המערכת התפקודית; ההשתלמות וקידומו של עובד ההוראה; השכר ורמת הכנסתו של המורה בהשוואה לקבוצות אקדמיות אחרות.

אני רוצה לטעון, שמשרד החינוך הגיש כרגע רק דרישה אחת, שיעבדו עד השעה 15:00. מנכ"ל משרד החינוך, שהביא לעיריית תל-אביב את הרעיון של TQM. זו תיאוריה נכונה – של הניהול המשתף והניהול המתקדם בימינו – האומרת, שאין לסחור מול העובדים שלך, אלא להיות שותף להם, לקדם אותם. צריך להגיש את התביעות שהמורה יהיה גם מחנך, ובמקביל צריך לדבר על הכפלת השכר למורים. אני חוזרת על המלה הכפלה. לא בשנה אחת, אבל בתוכנית רב-שנתית. בתוך שנתיים עד ארבע שנים צריך להכפיל את השכר. העובדה שנשים עוסקות בהוראה, זה לא אומר שזו משכורת שנייה.

זו החזית הכי קשה. אני אומרת לכם זאת כאחת שעבדה 20 שנה בחינוך ובהוראה. אוי לנו אם נהפוך לממסד וניהפך למנהיגות פוליטית, ששוכחת את המנהיגות החינוכית שהיא צריכה להוות, העומדת יום יום מול הילד והנער. זה דורש סבלנות וכישורים אדירים.

סטטוס של מקצוע נקבע גם על-ידי התגמול. את הבשורה הזו אני רוצה לשמוע ביוזמת משרד החינוך, אל לו להגיש רק מסמך של תביעות.

השביתה אינה נובעת מדרישות שלא התקבלו. רק לפני חודש שמענו בוועדת החינוך והתרבות איזה אי-אמון יש למורים כלפי הממשלה ומשרד החינוך.

אני לא רוצה לחזור על הביטוי האומלל של רפיון מוסרי ב-31 באוגוסט. קדמה לי חברתי, חברת הכנסת איציק; צריך לחשוב איך להשביח את ההוראה גם על-ידי הכשרה וגם על-ידי מערכת קריטריונים אחרת להוראה; לאפשר לבלתי מתאימים לצאת מן המערכת ולהקדים אפשרות לפנסיה. כל אלה דברים שצריך לחשוב עליהם בגדול.

אני חוזרת, יש דוח מצוין כבסיס לשינויים הנדרשים. ישב השופט עציוני, והוא לא מן המערכת, הוא אמר בוועדת החינוך והתרבות: "אני מאוד נרגש שאתם מזמינים אותי, אבל אין לי מה להוסיף. במשך 14 שנה לא התכוון איש ליישם את הדוח".

רבותי, מדובר פה על קיפוח של 67%.

דליה איציק (העבודה):

גם אם אנחנו חושבים שצריך לעזור למורים, ארגוני המורים היו אלה שחיסלו את דוח-עציוני במצח נחושה, וצריך להגיד זאת לחובתם.

ענת מאור (מרצ):

אני רוצה להעיר שתי הערות. אחת, אני לא מקבלת את התסריט על העבר, כפי שאת מנתחת אותו. לא שאין אשמה בארגוני המורים – – –

דליה איציק (העבודה):

לא נעים לי להגיד לך, אבל אני הייתי שם ואת לא היית.

ענת מאור (מרצ):

לעומת זאת הייתי בשטח, ובסקטור שאני הייתי, באגף שהשתייכתי אליו, אני יודעת את הדברים. יכול להיות שאת יודעת יותר. אני לא מקבלת את התסריט, אבל גם שמענו זמירות אחרות מארגון המורים ומהסדרות המורים היום. משרד החינוך, 15 שנה פגע פגיעות אנושות בחינוך. כיום יש לנו ציפיות אדירות מהמערכת. זו עת לעזוב את ההתחשבנויות של העבר, זו עת ליוזמה חדשה, למעוף חדש, יחד עם המורים ולא נגדם. בחברה הדמוקרטית הזאת, כשכל הורה וכל רשות עירונית תוקפים את המורים והמורות – הם לא יכולים לחנך את הילדים ולתבוע מהם. אם כולנו נתקוף אותם, הנזקים יהיו אדירים. בשיטה של הניהול המשתף, שהיא המודרנית, אני בטוחה שמשרד החינוך יגיע להישגים רבים, לרבות נתינה ותביעה מן המורים והמורות. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחברת הכנסת ענת מאור. אני מזמינה את סגן שרת החינוך להתייחס להצעות.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, זה לא יום חג למערכת החינוך.

אני רוצה להתייחס להצעות לסדר-היום שהועלו כאן הערב, שיש בהן שילוב של חומר שקשור לשיבושים במערכת החינוך. אבל, לפני שאתייחס לנושא המרכזי, אני חייב להתייחס לכמה הערות של חברי הכנסת.

ראשית, אני רוצה להתייחס לדברים שנאמרו על-ידי חבר הכנסת יגאל ביבי בכל מה שקשור לתלמידים עולים ולמורים עולים. אני כבר הודעתי מעל במת הכנסת בחודש דצמבר, שהחל מחודש ינואר תהיה תוספת של 15,000 שעות לתלמידים עולים שניגשים לבחינות הבגרות החל מכיתה י'. תהיה להם תוספת של שעה שבועית – זו תוספת של 15,000 שעות, שהגענו אליה עם האוצר לאחר מאמצים.

נוסף על כך, אנחנו פועלים בימים אלה לקליטת עוד 1,000 מורים עולים, מתוך 2,000 שעוברים התאמה. בחודש מרס מסיימים ה-2,000 את ההתאמה שלהם לעבודה ולסיוע במערכת החינוך. 600 נקלטו בתחילת השנה, ב-1 בספטמבר; 1,035 נקלטו במהלך חודש ינואר, ובחודש מרס נשלים את 2,000 המורים שבאים לסייע למערכת, בעיקר לאותם אזורים שבהם יש מחסור במורים למדעים, לאמנויות ולמוסיקה. כך שלמעשה, בכל מה שקשור בעולים, הוספנו ותגברנו, גם לעולים שבאים מחבר-העמים וגם לעולים האתיופיים, שמקבלים שעה נוספת מעבר למה שמקבלים העולים שמגיעים מחבר-העמים.

לגבי ההערות של חבר הכנסת שאול עמור – בכל מה שקשור בקיצוץ במשאבים לטיפול מערכת החינוך באזורי הפיתוח, משרד החינוך לא מקצץ אלא נערך, וכרגע הוא בונה קריטריונים חדשים כדי לסייע באותם יישובים, באותן שכונות, שבהם יש צורך לחזק את האוכלוסייה, לחזק את התלמידים הזקוקים לשעות נוספות במערכת החינוך.

לגבי ההערה של חברת הכנסת דליה איציק בקשר לפנייה לאותן רשויות שבהן לא היתה התקדמות בבניית כיתות לימוד – שרת החינוך עשתה נכון בכך שפנתה במכתבים לאותן 25 רשויות מקומיות, שבהן היה עיכוב בהתחלת הבנייה. כתוצאה מהפנייה שלה ומהפעלת סיירת מיוחדת של המינהל לפיתוח בראשותו של גדעון בן-דרור, הצלחנו לקדם את בניית הכיתות באותם יישובים שהיו בהם בעיות של איתורי קרקע ועיכובים ביורוקרטיים שהיו קשורים בתפקוד הרשויות המקומיות. הצלחנו עד סוף דצמבר להגיע למצב, שכל הרשויות המקומיות שאליהן נשלחו מכתבים על-ידי שרת החינוך התחילו בבנייה, ועל-ידי כך חסכנו מאבקים עם האוצר לתוספת תקציבים, שלמעשה היו מוחזרים לאוצר כתוצאה מכך שהרשויות המקומיות לא נערכו בזמן להשלים את ההיתרים ואת האישורים של אותם מקומות שבהם הועמד להם תקציב.

רק לפני שבועיים ביקרתי בעיר חדרה. עומדים שם מבנים שלמים לקליטת תלמידים בחטיבות הביניים, וכתוצאה מכך שהיו שם עיכובים על-ידי הרשות המקומית, בתי-הספר ממשיכים ללמוד שמונה כיתות בבניינים צפופים, ובמרחק של 2-3 קילומטרים עומדים בניינים חדשים, שבהם אפשר לקלוט את התלמידים ולא ליצור מצב של צפיפות, שנובעת מבעיה מקומית ולא מבעיה של משרד החינוך והתרבות.

עכשיו להצעות לסדר-היום בעקבות השיבושים במערכת החינוך. משרד החינוך והתרבות עושה מאמצים גדולים, וגם בשעות אלה נמשכים המגעים כדי להביא להחזרה תקינה של הלימודים במערכת החינוך. גם למחר נקבע המשך הפגישות בין הממונה על השכר לבין מנכ"ל משרד החינוך והתרבות, ד"ר שמשון שושני, עם נציגי ארגוני המורים. לצערי הרב, היה ניסיון עוד היום, ושרת החינוך והתרבות פנתה לראש הממשלה כדי לקיים אצלו דיון בהשתתפותה, ונציגי ארגוני המורים –

אני אומר, לא הסתדרות המורים אלא ארגון המורים – ניסו בדרך-לא-דרך לפנות לראש הממשלה ולקיים פגישה בנפרד ממערכת החינוך וממשרד החינוך.

יצחק לוי (מפד"ל):

זה לא מורה על אי-אמון בשרת החינוך? שמעתי שלשום ברדיו, ששרת החינוך אומרת, שלא היתה שרת חינוך טובה יותר ממנה בישראל. הגיע הזמן ששרת החינוך תתחיל לעסוק בחינוך ולא בדברים אחרים, ואז לא יעקפו אותה ולא ילכו לראש הממשלה.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

האמירה שלי בנוגע לפנייה לראש הממשלה מצד יושבת-ראש ארגון המורים – היא לא באה מתוך כוונה לפגוע בשרת החינוך, אלא זה היה מתוך כוונה אחרת, מצד אחד לשתף פעולה עם הארגון השני ומצד שני לפעול בנפרד, כדי להגיע להישגים ולהוכיח שמי שמוביל את המאבק הוא לא הסתדרות המורים אלא ארגון המורים. זאת היתה הסיבה. התייחסתי לנקודה הזאת כדי שלא תהיה אי-הבנה.

לפני שעליתי לדוכן ביקשתי לבדוק את ההתקדמות ואת מה שעומד לקרות. הלימודים יתחדשו מחר בשעה 09:00. הסתדרות המורים שוקלת לדון, בנפרד מארגון המורים, לגבי הצעדים לקראת מחר. נוסף על כך, הממונה על השכר, מר גרניט, הודיע, כי אם הסתדרות המורים וארגון המורים לא יחזירו את התלמידים ללימודים בצורה תקינה וסדירה, לא יתקיים מחר המשא-ומתן בין הממונה על השכר לבין הנציגים של ארגוני המורים.

מה שמפתיע יותר מכל דבר אחר הוא, ששיקולים זרים הם שמכתיבים את העניין, לא טובת התלמיד ולא טובת המורה. צריך לבדוק את הנעשה בארגון המורים ובהסתדרות המורים.

יצחק לוי (מפד"ל):

מי צריך לבדוק? אנו אומרים זאת שנים, ההסתדרות הרי מגבה את הארגונים.

דליה איציק (העבודה):

שמעיה בן-צור צריך לבדוק.

יצחק לוי (מפד"ל):

את צודקת, רק משום שההסתדרות מגבה את הסתדרות המורים, אי-אפשר לתבוע אותם.

דליה איציק (העבודה):

דבר עם שמעיה בן-צור על קילומטרז'.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

חבר הכנסת לוי, מאחר שאני מאמין כי כל היושבים בבית הזה, אותם מעטים אשר נמצאים כאן משום שהעלו את ההצעות לסדר-היום, מכירים את הנושא, אנחנו צריכים לבוא ולומר בצורה ברורה, שהבעיה המרכזית היא זו. מייד אומר מה משרד החינוך והתרבות צריך לעשות ומתכוון לעשות. אנו פועלים כדי להצמיד את מערכת החינוך קדימה, וכל מה שקשור לארגוני המורים – להסתדרות המורים ולארגון המורים – ציבור המורים, אשר עומד להכריע בעוד שבועיים, צריך להבין שאנו נמצאים בתקופה שונה: לא הכוחניות תשפיע עלינו. השאיפה המרכזית שלנו היא להביא לשיפור מעמדו של המורה בישראל, ועל כך המאבק המשותף למשרד החינוך ולמורים, ולא עם ארגוני המורים אלא עם המורים עצמם.

ענת מאור (מרצ):

סגן השרה, האם אפשר לשאול כיצד זה בא לידי ביטוי במסמך שהגשתם למורים?

היו"ר א' סלמוביץ:

אבקש לקצר, זמנך תם.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

זה נושא שחייבים להתייחס אליו.

אני מקווה שגם ארגון המורים וגם הסתדרות המורים ישקלו את הנושא שנית. אני פונה אליהם: תחשבו על אותן אמהות שכירות, שכתוצאה מכך שמשביתים את מערכת החינוך – את כיתות א' וב' – אינן יכולות לצאת לעבודה. אלו אמהות עובדות, אשר מרותקות עכשיו לבתים.

ענת מאור (מרצ):

גם אבות.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אני מקבל את התיקון: גם האמהות וגם האבות. כתוצאה מהשביתה הלא-מוצדקת, הם מרותקים היום לבתים. תלמידי כיתות א' וב' נשארים בבית, ומשבשים את יום העבודה של ההורים כאשר יום הלימודים מתחיל בשעה 09:00. זוהי פגיעה במשק הישראלי, וכל זאת על גבם של התלמידים וההורים.

אני שב ופונה אל המורים: משרד החינוך הבטיח לסיים את הבדיקה, והוא עושה כך, אך, לצערי הרב, המורים עצמם, אשר נקראו להעביר את הנתונים, הם אלה שלא באו לפגישה עם הבודק, אשר שרת החינוך התחייבה כי יסיים את הבדיקה. אני מציע שהמורים יבדקו עם ארגוניהם, מדוע לא באו לפגישה. הם אלה שעכבו, אפשר היה לגמור זאת כבר לפני חודש. לא היה צורך להמתין עוד חודש.

משרד החינוך נערך. כבר השנה נעשה מעט: הוספנו 50,000 שעות, ולאחרונה עוד 30,000 שעות. בחודש הבא נוסיף עוד 30,000 שעות, אך עדיין חסרות למערכת החינוך 250,000 שעות. צריך להוסיף אותן מעבר לגידול הטבעי, כדי להביא לצמצום מספר התלמידים בכיתות, כדי להגיע ליום לימודים ארוך יותר ולשכר הוגן יותר למורים.

שרת החינוך מינתה אנשים אשר יבדקו את העניין. השרה והמנכ"ל – אשר נכנס לתפקידו לא מזמן – מחפשים דרכים ליצור מצב, שמורה יקבל שכר הולם, וייתן תמריץ מיוחד למורים מצטיינים ולאותם עובדי הוראה אשר חייבים לקבלו משום שאנו רוצים שיישארו במערכת. חברת הכנסת ענת מאור אמרה, שעיקר כוח ההוראה מבוסס היום על מורות, כי המורים נפלטו בשנים האחרונות כתוצאה מהשכר הנמוך.

אני מקווה, שבמסגרת 2 מיליארדי הדולר של הערבויות מארצות-הברית תוכר מערכת החינוך כחלק מן התשתית, כפי שאמר ראש הממשלה. שרת החינוך, אני כסגן שרת החינוך ומנכ"ל משרד החינוך, נעשה הכול כדי להעמיד תקציבים לשיפור מעמדו של המורה, כדי להאריך את יום הלימודים וכדי לצמצם את מספר התלמידים בכיתות, וכל זאת לא רק כאמירה של ערב בחירות. אני מקווה שנוכל לבוא ולומר, כי ב-23 ביוני קרה משהו, ולא היה זה דבר מקרי, ומערכת החינוך תהיה מערכת אחרת לקראת 1996.

היו"ר א' סלמוביץ:

מה אדוני מציע?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

מאחר שוועדת החינוך עומדת לקיים מחר בשעה 09:00 דיון בנושא, אני מציע שנבקש להעביר את ההצעות לדיון בוועדה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חברת הכנסת דליה איציק, האם את מסכימה להעביר את הנושא לדיון בוועדה?

דליה איציק (העבודה):

אני מסכימה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת יגאל ביבי, האם אתה מסכים?

יגאל ביבי (מפד"ל):

מסכים.

היו"ר א' סלמוביץ:

חברת הכנסת ענת מאור, האם את מסכימה?

ענת מאור (מרצ):

מסכימה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת עמור הודיע שהוא מסכים. מה עם חבר הכנסת בדש? אני מניחה שגם הוא מסכים.

אם כן, נעבור להצבעה. מי בעד ומי נגד העברת הנושא לדיון בוועדת החינוך?

הצבעה מס' 6

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 5

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חמישה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. הנושא הועבר לדיון בוועדת החינוך והתרבות.

הצעה לסדר-היום

מערות קבורה בגבעה-הצרפתית

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת לנושא הבא – הצעה לסדר-היום מס' 1015, בנושא: מערות קבורה בגבעה-הצרפתית. חבר הכנסת מנחם פרוש, בבקשה.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בחלומות השחורים ביותר לא חלמנו, לא העלינו על הדעת, שנעמוד בפני בעיה כזאת של פגיעה בקברים, פגיעה בקברי ישראל, פגיעה בקברים מימי בית-המקדש השני, אשר שם טמונים יהודים, אשר מי יודע אם הם לא גדולי ומאורי הדורות. ברור שטמונים שם יהודים מתקופת בית שני, שהיו עוד מקריבים קורבנות בבית-המקדש.

מי היה מעלה על הדעת, שאחרי כאלפיים שנה שהם שוכנים בקבריהם, דווקא כיום, בתקופה זו, אשר בה ישראל נמצאת תחת ריבונות יהודית, בימי שלטון מדינת ישראל, יוצאו עצמות נוחי נפש מימי בית-המקדש וגלוסקמאותיהם יועברו למחקר.

הייתי אתמול, יחד עם ראשי חסידות ברסלב, אצל כבוד נשיא מדינת ישראל, מר חיים הרצוג, להביע לו הערכה והוקרה על עירנותו לגבי קברו של רבי נחמן מברסלב, וכבוד הנשיא סיפר על יוזמותיו החשובות במהלך ביקוריו בתפוצות הגולה. בפניותיו אל ראשי המדינות נדון נושא שמירת קברי

יהודים, והוא ציין בסיפוק את הצלחותיו להשיג היענות ראשי מדינות לשמירת קברי יהודים. פניתי אתמוול לנשיא – ואני פונה גם מעל במת הכנסת – אולי יפעל גם במדינת ישראל, במדינה היהודית, לכך שלא יפגעו בקברי יהודים.

אני מבקש להעלות בכנסת את הנושא, לאור מה שפורסם, שרשות העתיקות שוקלת לפתוח את ארבע מערות הקבורה שנתגלו בגבעה-הצרפתית בירושלים, ובכך יחוללו קברי יהודים עתיקים רבים. כאמור, קברים שכולם יודעים שהם מימי הבית השני.

עוד לא נרגעו הרוחות כאשר הרסו כליל מערה אחת, ואני רוצה שידעו – סערות גדולות תתחוללנה אם, חלילה, יפתחו ויהרסו ארבע מערות קבורה אלה.

כל מי שיש לו זיק של אמונה מזדעזע מהפגיעה המבישה בקברי קדמונים. גדולי ישראל קדושי עליון מתבטאים בחרדה גדולה על עוון הפגיעה בקברים. מצטטים מהגמרא במסכת יבמות, האומרת על הנאמר "'והיתה יד השם בכם ובאבותיכם'", זו חטוטי שכבא, דאמר מר, בעוון חיים מתים מתחטטים"; וגדולי ישראל קובעים, כי מעשים כאלה הם סכנה, חס ושלום, לישראל, כידוע מהספרים הקדושים, ובפרט בזמן הזה, שאנו מוקפים אויבים ושונאים וזקוקים לרחמי שמים.

אני רוצה כאן לספר. אני בעצמי הייתי אז, כאשר הגיעה הידיעה לגאון מבריסק שרוצים לפגוע בקברו של הרמב"ם, הוא פרץ בבכי. הגאון הרב אברמסקי הזעיק אותי פעם וביקשני להביא לפני ראש הממשלה דאז, כי לפי אמונתנו פגיעה בקברים מסכנת ביטחון קיומנו.

אני פונה אליכם, חברי הכנסת, שייעשה סוף וקץ לפגיעה במנוחתם של נוחי נפש. ואני שואל, למה לא נתנהג כמו שנהוג במדינות העולם. באמריקה, בקנדה, באנגליה, בכל הקומונוולט, אסור לפי החוק לפגוע בקברים. גם כאן בימי המנדט הבריטי אסור היה לפי החוק לפגוע בקברים.

קרה מה שקרה, קשה לי להבין איך קרה שהחוק מימי המנדט הבריטי תורגם באופן שנותן פתח לרוקן את החוק מתוכנו, וזה יסוד כל ההסתבכות, אשר רשות העתיקות מרשה לעצמה לפגוע בקברים.

אני רוצה להיות זהיר מאוד ולא לפגוע בבית-המשפט העליון, אבל לצערנו הם פגעו קשה מאוד בעצמם בפסק-הדין התמוה, הכאוב, שקשה, קשה מאוד לעכל, כאשר קבעו קביעה, שקברים מלפני אלפיים שנה, של יהודים שהיו בבית-המקדש – קבעו שמקום קבורתם אינו מקום קדוש, מכיוון שמשרד הדתות לא הכריז על כך לפי החוק שהאתר הוא מקום קדוש, וזהו זה אשר גרם שהארכיאולוגים פשטו מייד ורוקנו קבר אחד. ברור שזה עורר סערה גדולה. והנה כעת מתפרסם, שאותם ארכיאולוגים מתכוננים לפגוע עוד בארבעה קברים.

בהתדרדרות זו אנו עומדים המומים לנוכח עובדה מבישה מאוד. בתחילת הפרשה ביקשה עיריית ירושלים חוות דעת מרבה הראשי של ירושלים, הגאון הרב יצחק קוליץ, וכאשר הרב קוליץ חיווה דעתו לפי ההלכה שאין לפגוע בקברים, לא שמעו לקולו. קורה דבר מוזר מאוד. כאשר במצרים התעוררה בעיית פגיעה בקברים, קיבלו את דעת הגאון הרב עובדיה יוסף. כאשר התעוררה סערה על תוכנית של פגיעה בבית-הקברות בהמבורג אשר בגרמניה, ושינוי התוכנית שהחלו לבצע היה קשור עם

הפסד של 50 מיליון דולר, ושם, בהמבורג, קיבלו את הגאון הרב קולין שיכריע, והוא הכריע שלא לפגוע בבית-הקברות ולא להמשיך בביצוע התוכנית. אף שזה היה כרוך בהפסד של 50 מיליון דולר, קיבלו הכרעת הגאון הרב קולין.

בושה תכסה פנינו, שבהמבורג אשר בגרמניה קיבלו הכרעת הרב קולין, ואילו כאן, בירושלים, לא קיבלו הכרעת הרב קולין, כאשר הוא רבה של ירושלים. אני שואל: מה קורה? איך זה יכול לקרות? בושה וחרפה.

לפני תצלום של מכתב מ-27 במאי 1934, חתום על-ידי מר יצחק בן-צבי, בשם הנהלת הוועד הלאומי, שכותב אל הגאון הרב אברהם יצחק הכהן קוק, זכר צדיק לברכה, נשיא מועצת הרבנות הראשית. הנדון: חפירות קברות כלבא שבוע. ואף שבמהלך החפירות מצאו פסל של אליל, בכל זאת עמדו על כך והמפקחים הבטיחו שלא ירחיקו העצמות מקברותיהם ויישמרו במקומותיהם. ביקרו אצל המושל הבריטי והבטיח שתינתן הוראה לא לפגוע בקברים.

השאלה הנשאלת: מה נשתנה? האם בגלל זה שאנו כיום, ברוך השם, תחת ריבונות יהודית, ניתן לפגוע פגיעה כה חמורה בקברי יהודים, ובקברי יהודים מימי בית-המקדש?

סיפר לי כבוד הנשיא מר הרצוג, שבפרסבורג, כשסללו כביש ליד קברו של החת"ם סופר, סללו גשר מעל לקבר כדי לא לפגוע בקבר, וכבוד הנשיא העלה בקשה לסלק לגמרי את הגשר. ויש היענות לבקשה, וכן יש היענות במדינות אחרות למנוע פגיעה בקברי יהודים.

כבוד הנשיא, תרים קולך למראה ההתדרדרות, ההשתוללות, ההתעללות בקברי יהודים כאן במדינת ישראל, כאן בירושלים עיר הקודש.

פניתי במכתב לראש הממשלה מר יצחק רבין, ואני פונה אל ראש הממשלה גם מעל במת הכנסת: תשים קץ לשערורייה מסעירה וכאובה זו של פגיעה בקברים, אשר לפי אמונתנו היא מסכנת את קיומנו.

פניתי במכתב לשר המשפטים מר דוד ליבאי, ואני פונה גם מעל במת הכנסת, שיתקן את המעוות של המתרגמים בתרגום פגום לחוק שהיה קיים בימי המנדט, ושקיים במרבית המדינות בעולם, האוסר פגיעה בקברים.

פניתי במכתב לראש עיריית ירושלים מר טדי קולק, ואני פונה אליו גם מעל במת הכנסת, לשים קץ לפגיעה במנוחת נוחי נפש. אם זה פוגע לכאורה בתוכנית סלילת כביש, ללא כל ספק, אילו העריכו את המשמעות החמורה של פגיעה בקברים, אפשרי למצוא פתרונות, אבל יהיה אשר יהיה, לא יעלה על הדעת לפגוע בקברים. אם זכית להגיע לאריכות ימים ולעשות דברים טובים, למה לך, מר קולק, להכתיים שמך בעת זקנתך בכתם מכתים כזה של מעשים מזעזעים של פגיעה בנחי נפש, שלא ייתן לך, לנו, לכולנו מנוחה, ולפני התגלע הריב נטוש. זו פנייתי למר טדי קולק. אנו לא משלימים עם הכרזתך, שקוממה רבים, כשהכרזת בהיותך בווינה: אם למלחמה – מלחמה, נכה אותם בשיניים. איזו שפה זאת? זה לא לכבודך, לא לכבודה של ירושלים, זה פוגע קשה מאוד ברגשות רבבות רבבות. ברור שפנינו לא למלחמה – פנינו לשלום, פנינו לשמור על שלום מנוחתם של נחי נפש.

חברי כנסת, הצעתי היא להעלות את הנושא על סדר-היום, לשים קץ וסוף לפגיעה המזעזעת בנוחי נפש. נטה אוזננו ונביט בעיני רוחנו אל צעקתם ושוועתם של נוחי נפש כאשר מסתערים על קבריהם ומוציאים עצמותיהם מקבריהם.

גורו גורו לכם והפסיקו לפגוע בקבריהם, בעצמותיהם. גורו לכם, גורו לכם.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת פרוש. אני מזמינה את סגן שרת החינוך להתייחס להצעה.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, הבג"ץ קבע את עמדתו לגבי ביצוע חפירות בקברים עתיקים.

לגבי מערות הקבורה הללו, רשות העתיקות תשקול את נושא החפירה. היא מתייעצת עם כל הנוגעים בדבר כדי לגבש עמדה.

עמדת רשות העתיקות היא, שחפירות ארכיאולוגיות בקברים עתיקים מתבצעות רק כאשר יש חובה לקיים בהם חפירות הצלה.

בכל מקרה, בחפירות הצלה וגם בחפירות אחרות נמסרות עצמות האדם למשרד לענייני דתות, על-פי הנוהל הקיים, המאושר גם בהחלטת הבג"ץ.

לפיכך אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לסגן שרת החינוך.

יצחק לוי (מפד"ל):

יש לי הצעה נוספת.

היו"ר א' סלמוביץ:

הצעה נוספת לחבר הכנסת יצחק לוי. בבקשה.

יצחק לוי (מפד"ל):

ללא הנמקת ההצעה, אני מציע להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת פרוש, האם אתה מסכים להעברת הנושא לדיון בוועדה? אנחנו מדברים על ועדת החינוך.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

כן.

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים להצבעה בעד או נגד העברת הנושא לוועדה. נא להצביע.

הצבעה מס' 7

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 4

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 1

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

ארבעה בעד, מתנגד אחד, אין נמנעים. הנושא הועבר לדיון בוועדת החינוך.

הצעה לסדר-היום

סידורי בטיחות ונוהלי שמירה בגני-הילדים

היו"ר א' סלמוביץ:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 931 בנושא: סידורי בטיחות ונוהלי שמירה בגני-הילדים – של חבר הכנסת אליעזר זנדברג. בבקשה.

אליעזר זנדברג (צומת):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, כבוד סגן שרת החינוך והתרבות, בשבועות האחרונים ערכתי סיורים מספר בעיר חיפה, וגם בערים חולון ובת-ים. מצאתי כי קיימים גני-ילדים במספר לא מבוטל, הממוקמים סמוך לאתרי בנייה. מדובר באתרי בנייה הגובלים בגן, במקרים מסוימים ממש בחלקה הסמוכה, ורק גדר מפרידה בין אתר הבנייה לבין גן-הילדים. במקרים אחרים מדובר בגנים, שהמרחק בינם לבין אתר הבנייה הוא קטן ביותר, 150-200 מטרים. באותם אתרי בנייה עובדים פועלים שהם תושבי יהודה, שומרון, חבל-עזה. הם מגיעים מדי יום לעבודה הזאת, ולמעשה עושים את כל שעות העבודה בצמוד לאותם גני-ילדים.

בדקתי את נוהלי השמירה באותם גנים, והגעתי למסקנה שמדובר בנהלים מסוכנים, והייתי משתמש אפילו במלה מגוחכים. ניקח למשל גן, שבאתי וראיתי במה מתבטאת השמירה עליו, בעיר חיפה. מדובר בשומר שמגיע לגן שלוש פעמים ביום, עושה סיור וחותר שהוא הגיע: פעם אחת בבוקר, פעם אחת במהלך היום ופעם אחת בסוף היום. חותם והולך. הוא לא נמצא במקום, הוא לא מאבטח את הגן. הוא בסך הכול מופיע, מסתכל מסביב והולך הלאה.

נכון שברוב המוחלט של הגנים יש טלפונים. וברוב המוחלט של הגנים שיש בהם טלפונים, הטלפונים אפילו עובדים. ונכון שבמקרים אחרים קיימים זמזמי מצוקה שמאפשרים להזעיק עזרה בשעת חירום. אבל מדובר על עזרה בדיעבד.

רבותי חברי הכנסת, בשבועות האחרונים חלה החמרה במעשי הטרור. הארגונים הקיצוניים, כמו ה"חמאס", "הג'יהאד האסלאמי", שבו והכריזו פעם אחר פעם על כוונתם להגביר את מעשי הרצח, להגביר את מעשי האיבה ולהגביר את הפגיעה באזרחים ישראלים. לא אחת הם מצהירים על המטרות המשמשות קורבנות לתוקפנות שלהם. מטרה אחת היא אותם חיילים; מטרה אחרת היא האזרחים. ילדים בגני-ילדים עלולים להיות מטרה נוחה. ואסור שאנחנו, בדרכים שבהן אנחנו קובעים את השמירה על אותם גנים, נהפוך אותם לא רק למטרה נוחה, אלא גם למטרה נייחת.

ייתכן שבגנים המרוחקים מאתרי בנייה די בנהלי השמירה הקיימים. ייתכן שבאותם גנים, סיור כזה, עם מערכת הקריאה הטלפונית, יכולים לספק. אבל בגנים הסמוכים לאתרי בנייה, כשאותם פועלים מיש"ע שמגיעים מדי בוקר נמצאים קרוב כל כך לילדים בלי שיש משהו שיכול להגן על הילדים במקרה של תוקפנות, אני סבור שהנהלים האלה אין בהם די.

יש הנחיות, יש חוק שמסדיר אותם נהלים שמתבצעים בפועל. אני אומר, שכשאנחנו מציעים הצעת חוק, או כשאנחנו באים לקבוע נוהל או הנחיות, כל כוונתנו היא לפתור בעיה, להגיע למצב שההוראות החדשות תהיינה אופטימליות וסבירות מבחינת הדרישות, מבחינת העובדות שבשטח. ייתכן שהנהלים הקיימים טובים למקרה אחד, אבל אני סבור שאין בהם די בנוגע לגנים הסמוכים לאתרי הבנייה.

הורים נדרשים לשלם כספים. בחיפה אנחנו משלמים 20 שקלים עבור ילד אחד, 40 שקלים עבור שני ילדים. ההורים סבורים שהילדים בטוחים. הם סבורים שיש הגנה, שיש שמירה עליהם בגנים. אני סבור שבאותם גנים שדיברתי עליהם אנחנו יוצרים אשליה כאילו יש שמירה, ואולם בפועל אין שמירה כזאת כלל. בחיפה אף הגדילו עשות. בחיפה יש גנים, שבהם ההורים התארגנו ואמרו: אנחנו נשלם את השמירה, אנחנו נישא בעלות של השומר, שישב מהבוקר עד סוף שעות הפעילות בגן וישמור על הילדים. כל מה שביקשו ההורים מן העירייה זה השתתפות בגובה אגרת השמירה שהם שילמו לעירייה. אמרו לעירייה: שלמו עבור השומר מחיר של אותם 20 או 40 שקלים, כפול מספר הילדים בגן, ואנחנו נשלים, אנחנו ניתן מכיסנו. אבל לא ייתכן שנשלם פעמיים: פעם לשומר שישמור, ופעם לסייר שלכם, שבכלל לא מגיע אחרי שאנחנו הבאנו את השומר שלנו. אפילו את זה סירבה עיריית חיפה לעשות.

אבל הבעיה היא לא רק בחיפה. הבעיה היא כללית, היא ארצית, היא קיימת בכל מקום שיש בו אתרי בנייה ויש גנים ציבוריים. אנחנו נמצאים בהליך של בנייה לפחות במקומות שלא "ייבשו" בהם את הבנייה. ואנחנו נמצאים במצב מסוכן ביותר, מכיוון שאנחנו עומדים להחזיר מגורשים, אנשים שידיהם מגואלות בדם. ואינני יודע עד כמה ועד היכן תגענה ההשלכות והתוצאות של החזרה כזאת מבחינת פעולות טרור.

לכן אני סבור, שהנושא הזה של הסדרה ופתרון של בעיות השמירה בגני-הילדים, לפחות אלה הסמוכים לאתרי הבנייה, הוא נושא חשוב, דחוף ובהול. אני חושב שאם לא נדע להסדיר אותו בצורה בטוחה ומניחה את הדעת באופן מיידי, נישא באחריות לתוצאות הרוות הגורל וההרסניות שחס וחלילה עלולות להיות לכך.

אני מבקש וקורא מעל הדוכן הזה לממשלה, שאיננה כאן באולם, לעשות כל מה שניתן, ובאופן מיידי ובהול, להסדיר את הבעיה החמורה הזאת.

לכן אני מבקש לקיים דיון במליאת הכנסת בהצעתי הדחופה לסדר-היום.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת זנדברג. אני מזמינה את סגן שרת החינוך להתייחס להצעה.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת אליעזר זנדברג היא הצעה שיש לה חשיבות. יש בה התייחסות עניינית לכך שהורים מודאגים מכל מה שמתרחש בגני-הילדים. אבל אני לא יכול שלא לבוא ולומר, שהאבטחה של גני-הילדים נעשית בתיאום עם גורמי הביטחון ועם היועץ לענייני טרור של ראש הממשלה. אנחנו הקמנו את מערך האבטחה במערכת החינוך, אומנם עם אמצעים מוגבלים אבל הם המקסימליים האפשריים בנסיבות הקיימות – על-ידי משרד החינוך והתרבות, הרשויות המקומיות וההורים.

מאבטח יש אך ורק לבתי-הספר. בגני-הילדים, במסגרת ההסכם הכולל ובהתאם לחוק שעבר כאן בכנסת בתחילת חודש אוגוסט – שבא להבטיח אבטחה במערכת החינוך, אבטחה חלופית למה שהיה עד התשנ"ג, כשמערכת החינוך אובטחה על-ידי הורים; אנחנו ראינו שהשמירה על-ידי ההורים לא היתה יעילה, היא היתה יקרה משום שהיה בה אובדן יום עבודה של אב או אם, בסך מאות שקלים, והעלות של אבטחה באמצעות אגרה, שנקבעה כאן על-פי חוק בכנסת, בשיתוף עם כל הגורמים השותפים – מרכז השלטון המקומי, שייצג את הרשויות המקומיות, ועד ההורים המרכזי, משרד החינוך והתרבות – העלות בגני-הילדים היא 20 שקל אגרה לשנה על כל ילד, על שני ילדים – 40 שקלים, וזאת התקרה המקסימלית. כדי לא לפגוע במשפחות מרובות ילדים, הסכום הוגבה ממשפחה שיש בה ילדים גם בבית-הספר וגם בגני-ילדים הוא 68 שקלים; זאת התקרה המשפחתית.

אני רוצה לבוא ולומר, שבמסגרת ההסכם שיש לנו עם הרשות המקומית, בכל רשות, לרבות העיר חיפה, חברות השמירה זכו במכרזים לאבטחת מערכת החינוך, עם מאבטחים שעברו השתלמות על-פי קריטריונים שנקבעו בחוזר מנכ"ל מיוחד, שיצא לרשויות המקומיות. החוזר קבע, שגילם של שומרים לא יהיה גבוה מ-40; שהם יעברו השתלמויות של יומיים עד שלושה ימים; שיהיו יוצאי יחידות בקרבות, בעלי פרופיל גבוה – רק אז הם ראויים לאבטחה.

אנחנו גם מעודדים בחורים לעסוק באבטחה, ורואים בכך חלק מהפתרון של המצוקה בתעסוקה. יכולים שניים-שלושה סטודנטים לקבל על עצמם אבטחה, לאחר שעברו את ההכשרה ואת ההתאמה באמצעות חברת שמירה, של בית-ספר כזה או בית-ספר אחר, מוסד כזה או מוסד אחר, ויכולים לבנות להם את המערכת, משום שהשכר שמשולם כאן למאבטח הוא 10 שקלים לשעה. מי כמוך יודע, שסטודנט יכול להגיע ל-7-8 שקלים, וכאן זאת הצעה מפתה ואנחנו רוצים לעודד. נקלטו במערכת כ-2,800 מאבטחים, ובתוכם 800-850 סטודנטים.

אליעזר זנדברג (צומת):

האם אתם תהיו מוכנים להכשיר את הסטודנטים?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

עכשיו אני אתייחס לדברים שאתה אמרת.

אליעזר זנדברג (צומת):

אני שואל שאלה אחרת: האם תהיו מוכנים להכשיר את הסטודנטים?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אנחנו מכשירים אותם.

אליעזר זנדברג (צומת):

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

חברות השמירה הן אלה שמוציאות את הפנייה. אנחנו הודענו באמצעות ארגוני הסטודנטים, והצענו את האפשרות לקליטה בעבודה הזאת בעיקר בערים שיש בהן ריכוז גדול של סטודנטים – חיפה, תל-אביב, ירושלים, באר-שבע, ובאותן מכללות אזוריות שיש בהן יוצאי צבא, וצעירים שמשתלבים בתוכנית לימודים כזאת או אחרת. אנחנו עודדנו את זה, ונמשיך לעודד.

עכשיו לגבי גני-הילדים: בימים אלה אנחנו, יחד עם ועדת החינוך של הכנסת – ובאתי בדברים עם יושבת-ראש ועדת המשנה, חברת הכנסת לימור לבנת – מוכנים להרחיב את האבטחה לקראת שנת התשנ"ד גם בחלק מגני-הילדים באותם אזורים רגישים, וזוהי הוצאה כספית נוספת, שתיפול בעיקר על ההורים. אבל אם אנחנו רוצים ביטחון טוב יותר, אנחנו נצטרך לעשות מאמץ משותף, ואני מקווה שנעשה את זה מהר ככל האפשר, משום שצריך לזכור, ואני אומר את זה פה מעל במת הכנסת, לצערי הרב אני צריך להגיד את זה: אנחנו לקראת שנת בחירות מוניציפליות, ותהיה פה התייחסות של לא מעט ראשי רשויות ושל מועמדים לראשי רשויות – לבוא ולומר: למה צריך להטיל את זה על ההורים? אם אנחנו רוצים לחזק את מערכת החינוך, אנחנו נצטרך לשקול למה להעמיד את 90 מיליון השקלים – לשעות נוספות במערכת החינוך או להמשך סבסוד האבטחה במוסדות החינוך? אפשר לבוא ולהגיד: גם זה חינוך וגם זה חלק מהחינוך, אבל יש היום מסגרת תקציבית, צריך לשמור עליה, ואם רוצים להרחיב את מערך האבטחה, זה יצטרך ליפול על ההורים. אני יודע שיש כבר רשויות מקומיות ועיריות שמוכנות לבוא בדברים עם משרד החינוך כדי לכלול גם את גני-הילדים מעבר לסיוורים שנעשים לאבטחה, ואני מקווה שלקראת שנת התשנ"ד יימצאו לא מעט רשויות כאלה, שיהיו מוכנות לתת יד ולהמשיך בפעולה החשובה הזאת, הנכונה והמתאימה, של אבטחת מערכת החינוך.

היו"ר א' סלמוביץ:

מה אדוני מציע?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לסגן שרת החינוך.

חבר הכנסת זנדברג, האם אתה מסכים להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך?

אליעזר זנדברג (צומת):

כן.

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים כעת להצבעה בעד או נגד העברת הנושא לוועדת החינוך. בבקשה, נא להצביע.

הצבעה מס' 8

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 5

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חמישה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. הנושא הועבר לדיון בוועדת החינוך.

הצעות לסדר-היום

סמים בקרב תלמידי בתי-הספר

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים כעת להצעות לסדר-היום מס' 984, 1012 ו-1018, בנושא: סמים בקרב תלמידי בתי-הספר – מאת כמה חברי כנסת. אני מזמינה את חבר הכנסת יצחק לוי. בבקשה.

יצחק לוי (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, אדוני סגן השר, מפאת השעה המאוחרת והנוכחות "המרובה" שיש בכנסת בשעה זו, אקצר בדברי.

ההתמודדות עם בעיית הסמים במסגרת בתי-הספר, בעיקר במסגרת בתי-הספר התיכוניים, היא בעיה קשה. יש היום מצאי גדול של סמים בשוק, גם סמים קשים, גם סמים קלים, וגם סמים שנמכרים בבית-מרקחת. הנגישות הקלה לסמים מטבע הדברים, לצערנו הרב, מושכת גם את בני הנוער לבוא ולהשתמש בסמים.

מה שהטריד אותי, ובגלל זה העליתי את ההצעה, הוא הסקר האחרון שהתפרסם, ששיעור התלמידים בישראל בגיל תיכון המשתמשים בסמים הוא גבוה יותר משיעור התלמידים בארצות-הברית באותו גיל שמשתמשים בסמים. אכן הסקר מבדיל בין סמים קשים לסמים קלים, אכן הסקר מבדיל בין תרופות הרגעה, כגון ואליום, או כדורים מסוגים שונים, לבין סמים אחרים, ולכן, אדוני סגן השר, אני לא נאחז בסקר הזה ואני לא בטוח שהסקר הזה צודק, ואני לא בטוח שהממצאים שלו, כפי שפורסמו בעיתון, הם ממצאים שבאמת מורים שאנחנו עברנו את ארצות-הברית בעניין הזה. אני רוצה להאמין שלא כך. אף-על-פי-כן, התופעה קיימת, ובחומרה רבה. אינני יודע אם משרד החינוך פועל בעיקר לחשיפת הבעיה. אני יודע שיש תוכניות, אני יודע שהן רצות בכל הארץ, תוכניות בנושא מניעת סמים. אני יודע שיש ועדה בכנסת העוסקת גם בנגע הסמים בקרב התלמידים.

אולם, אדוני סגן השר, יש בעיה שמטרידה אותי יותר. בכל המקרים שקראתי עליהם, בעיקר בעיתונות, יש תמיד רצון מצד הנהלות בתי-הספר להסתיר את התופעה כדי לשמור על שמו הטוב של בית-הספר. רק היום ענית על שאלות לגבי המוסד במצפה-רמון. גם שם, כאשר היו בעיות, הנהלת בית-הספר ניסתה לטייח אותן.

אני יכול להבין אותו מנהל בית-ספר, שלא רוצה לקלקל את המפעל הגדול שבנה, הוא טורח ועמל שנים רבות לפתח מגמות ולהעלות רמה, והנה נתפסים כמה מתלמידיו; ולכן, אף שהוא יודע, הוא מנסה להסתיר זאת. הוא איננו מוסר להורים, הוא איננו מוסר למשטרה, והדבר מדאיג ביותר. מדוע אין די אומץ לב אצל אנשי חינוך לבוא ולהתמודד עם בעיות גם במחיר שמם הטוב?

אני חושב שמעבר לכל התוכניות ומעבר לצורך בהרחבתן גם לגבי תרופות ולא רק לגבי סמים, כי תרופות הן סמים – אני קורא שתצרוכת תרופות בארץ היא מן הגבוהות בעולם; אני קורא שילדים רבים ניגשים לארון התרופות בבית ולוקחים משם תרופות הרגעה, ויטמינים וכדומה, וגם את זה צריך לכלול בתוכניות ההסברה – אני חושב שמעבר לכל זה, משרד החינוך והתרבות צריך לנהל מערך הסברה למורים ולמנהלים, לא רק לתלמידים, ויחד עם ההסברה לקבוע גם דרכי ענישה למורה או למנהל שמסתירים תופעה כזאת.

גברתי היושבת-ראש, אני רוצה לסיים במשפט אחד נוסף. אני עושה אנלוגיה לחוק העונשין, פרק קטינים וחסרי ישע. שם חוקקנו, שמי שמסתיר מידע על ילד שמתעללים בו, על ילד מוכה, הולך לבית-סוהר. הכנסנו את זה לחוק. היום מורה ומנהל שיוודע על ילד שנמצא תחת התעללות מינית, נפשית או גופנית ומסתיר את המידע, יש מקום לתבוע אותו על הסתרת המידע. במלים אחרות, יש חובת דיווח.

אני מציע שתחשבו על הרעיון להביא הצעת חוק, שתכלול חובת דיווח של מנהלים ומורים על שימוש בסמים במערכת החינוך.

אני מציע לקיים דיון במליאה בנושא זה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת יצחק לוי. אני מזמינה את חבר הכנסת שלמה בניזרי – הוא איננו. אם כך, אני מזמינה את סגן שרת החינוך להתייחס להצעה.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, הידיעה בנושא השימוש בסמים בקרב בני נוער, שפורסמה באחרונה על-ידי הרשות למלחמה בסמים, לקוחה מתוך סקר בנושא, שנערך בשנת 1991 בתל-אביב-יפו.

הנתונים מסקר זה הושאו לסקר שנערך בארצות-הברית. לפי דיווחי הרשות למלחמה בסמים, מעטים המחקרים, אם בכלל, היכולים לתת תשובות השוואתיות כאלה, שהרי מדובר בשיטות מחקר שונות, בחוקרים שונים, בשאלונים שונים ובעיקר באוכלוסיות שהרכבן שונה. לאור זה אין משרד החינוך נותן משקל להשוואות כאלה, ואין הדבר צריך להנחות את מדיניותנו.

הנתונים בסקר על תל-אביב-יפו ידועים למשרד החינוך. בהתאם לתפיסתנו החינוכית ובעקבות כמה מהממצאים, הוגברה הפעילות החינוכית המניעתית בנושא.

הממצאים הנ"ל דומים למחקר שנערך על-ידי מכון פור"י בשנת 1989, בחסות הרשות למלחמה בסמים ובתיאום מלא עם המדען הראשי של משרדנו והשירות הפסיכולוגי-הייעוצי. במחקר זה למדנו, שפחות מ-2% מהתלמידים השתמשו בחשיש לפחות פעם אחת במשך השנה האחרונה של המחקר,

כ-4% השתמשו בתרופות כלשהן לפחות פעם אחת בשנה האחרונה, וקצת יותר מ-1% השתמשו בסמים קשים לפחות פעם אחת בשנה האחרונה של המחקר. משרד החינוך מתייחס בכובד-ראש לכל סקר ונתונים מחקריים. נתונים אלה רק מחזקים את הצורך בהגברת המודעות לנושא בקרב עובדי החינוך, התלמידים וההורים, כפי שגם אתה ציינת, חבר הכנסת לוי, ואת הצורך בהקניית כלים להתמודד עם תופעה זו.

בשנים האחרונות הקים משרד החינוך יחידה מיוחדת בחסות השירות הפסיכולוגי-הייעוצי, אשר אחראית לתוכניות חינוכיות למניעת השימוש בסמים ובאלכוהול.

בין שהמספרים גבוהים ובין שהם נמוכים, אנו חותרים לכך שהמחנכים, התלמידים וההורים ישתפו פעולה כדי להוציא את הנגע הזה מתוכנו. אפילו ילד אחד הנכנס למעגל הסמים הוא בשבילנו בעיה, ויש להתייחס אליה בכובד-ראש.

תחום אחריות משרד החינוך והתרבות הוא בעיקר במניעה ובחינוך. לקראת זה, מומחי השירות הפסיכולוגי-הייעוצי מפעילים תוכניות מניעה בכל בתי-הספר העל-יסודיים ובמרבית חטיבות הביניים. כמו-כן נכתבו תוכניות והוכשרו מדריכים ויועצים בתחום זה.

אין לי התנגדות לכך שהנושא יידון בוועדת החינוך והתרבות.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לסגן שרת החינוך.

חבר הכנסת לוי, האם אתה מסכים שהנושא יידון בוועדת החינוך?

יצחק לוי (מפד"ל):

אני מסכים.

היו"ר א' סלמוביץ:

אם כן, נעבור להצבעה.

הצבעה מס' 9

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 4

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

בעד – ארבעה, אין מתנגדים, אין נמנעים. הנושא יועבר לוועדת החינוך והתרבות.

חבר הכנסת פלד, ממקומו של מי הצבעת?

משה פלד (צומת):

ממקומו של חבר הכנסת מילוא.

היו"ר א' סלמוביץ:

אתה לא יכול.

משה פלד (צומת):

האם תוצאות ההצבעה הן שמיות? האם שמו יופיע?

היו"ר א' סלמוביץ:

בוודאי, אבל הדברים נרשמו בפרוטוקול.

חברי הכנסת, הישיבה הבאה – מחר, יום רביעי, בשעה 11:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 22:17.